

28

Magyar

PAPI EGYSE'G

MAGYAR PAPI EGYSÉG

a külföldi magyar katolikus papság lapja

1964 Szent Péter és Pál ünnepén

28. szám

TARTALOM

LELKI ÉLET

Karl Rahner: Szentbeszéd újmise alkalmával	3
Békés Gellért: Papok lelkiyakorlata III.	10
Gertrud von le Fort: Litánia a Szent Szív ünnepére	14
Szabó Ferenc: Jegyzetek az imáról	17
Lakos Endre: A breviárium-reformról	20

RÓMA SZAVA

B.: Az „agyonhallgatott” zsinati határozat	23
Magyar Arnold: Csile a zsinati reformok élharcosa	26
B.: A papi hivatások napja	29

PAPI ARCÉL

Nyisztor Zoltán: Mortuus vivit	30
Tóth Tihamér munkái	37
Magyar papi lelkiyakorlat	37
Török Jenő: Sik Sándor (2.)	38
Szabó Ferenc: Teilhard de Chardin papi lelke (2.)	51

MAGYAR NÉPUNK PAPIJA

Pfeiffer Miklós: Pap és politika	59
Novák Emilián: Magyar ciszterciek Amerikában	61
A fatimai kálvária fölszentelése	65
Máriacelli magyar zárandoklat	66
A Pax Romana VI. kongresszusa	67

PAPI ONKÉPZÉS

Német Béla: Sterilizáló hormonok	69
----------------------------------	----

PAPI TALÁLKOZÓ

R.: Az európai magyar főlelkészek konferenciája	80
Marosi László: Bécsi papi rekollekció	81
Óry Miklós: Magyar újmise a Pázmáneumban	82
India nagy napjai	84
Kivonat a Schematismus Baciensis-ből	84

HAZAI HIREK

Hazai helyzet	86
Papi jubileumok	89
Dudás Miklós püspöki ezüstjubileuma	90

HALOTTAINK

Hajós Márk	91
Nagy József	92

VISSZHANG	9, 22, 29, 84, 92
-----------	-------------------

A lapot szerkeszti: Óry Miklós SJ. — A kiadásért felel: Marosi László.

Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:
Spittal/Drau, Kapellengasse 15, Ausztria, Europa.

MAGYAR PAPI EGYSÉG (Einheit Ungarischer Priester) Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. - Mit Druck-erlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. - Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. - Im Selbstverlag gedruckt bei Greif-Druck, Ujváry KG, München 8, Sedanstr. 14, Bundesrepublik Deutschland. - Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi.

Karl Rahner SJ

SZENTBESZÉD ÚJMISE ALKALMÁVAL

A 60 éves K. Rahnert világszerte ünneplik. Leginkább megcsodálják benne a szellem emberét és a tudós teológust. Mi egyik primiciás szentbeszédének közlésével papi szívébe nyújtunk betekintést. (Szerk.)

Az Újszövetség áldozatát kezdtük ennek a templomnak az oltárán bemutatni, mi, Jézus Krisztus megváltott népe. A legmagasztosabb dráma bemutatása történik most, amely magasabban már nem fokozható: minden idők Ura jelenik meg itt közöttünk, a világnak a Szíve és annak a végtelen Szeretetnek a műve, amely a csillagokat mozgatja és mindent Isten dicsőségére irányít.

Ma mégis az örökös hálaadás különleges áldozatát ünnepeljük. Ünnepeljük ugyanis azt az órát, amikor egy ember, Jézus Krisztus felszentelt papja, első alkalommal cselekszi azt, amit bizonyos magasztos, isteni monotonáival életének minden egyes napján tenni fog, mígnem élete végül is teljesen beleolvad az áldozatba, amelyet naponta bemutat, s amelynek az elfogadásával mintegy az egész evi-lági valóság elfogadást nyer a végtelen isteni Fölség részéről.

Miért ünnepelünk ezen a napon? Buzdítja talán az Egyház a híveit, hogy már előre babérkoszorúval övezzen egy fiatalembert, aki még semmi egyebet nem tett, minthogy szívét és életét följánlotta áldozatul? Hiszen csak a befejezett áldozatot szokás dícsérni.

Nem, mi nem embert ünneplünk ma. Mi Jézus Krisztus papságát ünnepeljük. Az Egyházat ünnepeljük, a megváltottaknak, a megszenteltnek, az örök életre meghívottaknak az Egyházát. Azt ünnepeljük, amihez mindnyájan tartozunk, akár papok vagyunk, akár „csupán” hívők és megszenteltek. Mert mi mindannyian Krisztus Testében olyannyira együvé tartozunk, hogy ami kegyelem, méltóság, hatalom egynek az osztályrésze lesz, az mindenkinek a javára válik és mindenkit fölemel. Így egynek a szolgálatában és hivatásában mindnyájunknak a szent méltósága nyilvánul meg.

Mi a pap?

1. A pap először is ember. — Amikor Szt. Pál a Zsidókhoz írt levelében a papságról beszél, az első dolog, amit említ, hogy a pap az emberek közül vétetik. Olyannyira, hogy maga az örök Főpap, Jézus Krisztus asszonytól akart születni, alá akarta magát vetni a történynek, végig akarta zarándokolni e földi mulandóságnak a völgyét, egyszóval ember akart lenni, ember, mindenben olyan, mint mi.

A pap tehát ember. Ő sincs külön fából faragva, mint ti. Ő a ti testvéretek. Azután is hordozza az emberi sorsot, miután Isten jobbjára a püspök keze által megnyugodott rajta. Hordozza a gyengék sorsát, a fáradtak sorsát, a kedvetlenekét, az elégedetlenekét és a bűnösökét.

Az emberek azonban rossz néven veszik, ha valaki Isten követségében jár és mégis csupán csak ember. Csillogóbb követeket akarnak látni, ékesszólóbb hirnököket, lángolóbb szíveket. Szívesebben fogadnának olyasvalakit, aki mindig győz, aki mindenre tud válaszolni, aki mindenkin képes segíteni.

És mi történik? Jönnek a gyengék, félve és remegve; jönnek azok, akik maguk is minduntalan rászorulnak az imára: „Uram, hiszek, segíts hitelenségemen!"; akik minduntalan szükségét érzik, hogy bűnbánóan mellüket verjék: „Uram, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek!”

És mégis ezek hirdetik a hitet, amely meggyőzi a világot, ezek hozzák a kegyelmet, amely a bűnösökből és elveszettekéből szenteket és megváltottakat alakít. Jönnek és szegényes emberi mivoltukon keresztül ezt mondják: — „Nézzétek, a szegények és együgyűek, a kétségbeesettek és haldoklók számára följött a kegyelem csillaga!” Ők, az örök Isten emberi hirnökei mondják: — „Ne bosszankodjatok miattunk! Tudjuk, hogy az isteni kincset földi edényekben hordozzuk; tudjuk, hogy Isten fényességét, amelyet nektek kellene továbbítanunk, árnyékunk minduntalan elhomályosítja. Könyörüljetek rajtunk, ne ítéljetek, legyetek rokonszenvvel tehetetlenségünk iránt, amelyre Isten kegyelmének a súlya nehezedik. Vegyétek inkább biztatásul, hogy mi is emberek vagyunk. Tudjátok meg ebből, hogy Isten nem irtózik az emberektől. Majd ha egyszer ti is átélitek, mit jelent embernek lenni, meg hogy mi van az emberben, akkor ti is félelemmel és rettegéssel fogtok állni önmagatok előtt. Akkor majd boldogok lesztek, hogy nem botránkoztatok meg a pap emberi mivoltán.”

A pap ember, s mint ilyen bizonyítékául szolgál hitünknek: Ime, az Isten kegyelme osztályrésze lehet szegény nyomorult embereknek is.

2. A pap az *Isten igazságának a hírnöke*. — Van valami félelmetes, de ugyanakkor valami boldogító is az Isten igazságában. Ez az isteni igazság egészen egyszerű és nem tesz olyan gyors előrehaladást, mint az emberek igazsága, akik okosságukban már egészen az atom-bombáig jutottak. Az Isten igazsága gyakran úgy hatol be az emberek szívébe, hogy azok észre sem veszik; apránként érkezik, a szív alázatos csöndjében, a lélek megnevezhetetlen vágyakozásaiban, abban a csöndes odaadásban, amellyel a sors kikerülhetetlen intézkedéseinek alávetjük magunkat. De bármilyen jelentéktelen formában jelenik is meg ez az isteni igazság, mindig egészen jelen van és vele együtt elkezdődik a Szeretetnek és az örök Életnek a nyitánya. Ez az egyszerű isteni igazság, amellyel maga az Isten súgja az emberi szív mélységeibe önmagát, jelen van ebben a világban, mert hiszen Krisztus átdöfött isteni Szívéből árad szertesztét. Ez az igazság aztán testet ölt az emberi szóban, beleszövődik az emberek szavaiba és gondolkodásába, és folyton visszatérő témája lesz annak a végtelen szimfóniának, amely betölti a világmindenség térségeit. Ezt az igazságot magyarázzák és hirdetik, ez az igazság hatol a fülek kapuján keresztül az emberek szívébe, legbensőbb lényükbe, hogy onnan ismét felszínre törjön, napvilágra jöjjön, betöltse az emberi élet minden területét, vonatkozását, — hogy minden tetőről prédikálják és így, ítélve és tisztítva, megváltást és beteljesülést hozva, harmóniába fonódják minden emberi igazsággal.

Ezért vannak tehát ennek az igazságnak hírnökei, emberi hírnökei. Ezek a hírnökök emberi szóval az ajkukon jönnek hozzánk. Emberi szavuk azonban tele van isteni igazsággal. Ezek a hírnökök egyre azt hajtogatják, ami ugyan ősrégi, de még mindig nem értettük meg. Hirdetik azt az egyetlen igazságot, amely sohasem évül el és sohasem válik elhasználttá vagy elcsépeltté. Istenről beszélnek, az örök dicsőség Istenéről, a kegyelem, az örök élet Istenéről. Azt mondják, hogy maga az Isten a mi életünk. Azt hangoztatják, hogy a halál nem jelent véget; hogy a világ ravaszága oktalanság és rövidlátás; hogy van itélet, van igazságosság, és van örök élet. Mindig ugyanazt mondják, monoton egyhangúsággal ezerszer ugyanazt. Hirdetik maguknak és másoknak, mert el kell ismerniök, hogy még mindig nem értették meg, miről van szó :arról, hogy Isten, az élő Isten, az igaz Isten, a magát kinyilatkoztató Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja az, aki tékozló módon szívénkbe önti a maga végtelenségét anélkül, hogy észrevennénk. Arról van szó, hogy ez az Isten a mi gyötrelmes mulandóságunkat az örök élet hajnalává változtatja — és mi mindezt nem akarjuk hinni.

Ezt hirdetik tehát ezek a hírnökök. Erről tanultak, erről elmélkedtek éveken keresztül, és sokszor próbálták kétségbeesetten a saját kicsiny szellemükhöz és szűk szívükhöz közelebb hozni ezeket az

igazságokat. Még mindig csak inasok az Isten műhelyében. És mégis, Isten parancsára elkezdnek beszélni arról, amit maguk is csak alig értettek meg. De elkezdik. Dadogva, zavartan, tudva azt, hogy mondanivalójuk emberi ajakról oly különösen, oly valószínűtlenül hangzik. Ők azonban mennek és beszélnek.

És csodák csodája, akadnak emberek, akik különös beszédeikből kiértik az Isten szavát, akiknek szívébe hatol az Ige, ítélve, gyógyítva és boldogítva, vigasztalva és erőt árasztva a tehetetlenségben, jöllehet *ők* azok, akik prédikálnak, jöllehet elég silányul töltik be hírnöki tisztüket. Azonban Isten van velük. Velük van minden nyomorúságuk és bűnös voltuk ellenére.

Nem saját magukat hirdetik, hanem Jézus Krisztust, s az Ő nevében prédikálnak. Mélyen elpirulnak Krisztus szavai miatt, amelyek szerint „aki titeket hallgat, — engem hallgat, s aki titeket megvet, — engem vet meg”. Ezek a szavak azonban valóban elhangzottak Krisztus ajkáról. Ők tehát mennek és beszélnek. Tudják, hogy talán nem mások, mint zengő érc vagy pengő cimbalom, s azt is tudják, hogy ők maguk elveszhetnek, miközben másoknak prédikálnak. Azonban nem ők választották ezt maguknak. Hivatást és küldetést nyertek. És ezért menniük kell és prédikálniuk kell. Akár alkalmas, akár alkalmatlan.

A világ szántóföldjét járják és közben szórják az isteni magot. Hálásak, ha csak néhány is kikél. Közben pedig az Isten irgalmát kéri a maguk számára, nehogy sokan az ő hibáik miatt ne hozzanak termést. Könnyek között vetnek. S többnyire más arat, nem az, aki vetett. Tudják azonban: az Isten igéjének terjednie kell és gyülmölcsöt kell hoznia. Az Isten igéje ugyanis az Isten boldogító igazsága, a szívek világossága, vigasztalás a halálban és reménység az örök életre.

3. A pap az isteni misztériumok kiszolgáltatója. — Az a szó, amelyet Isten a pap ajkára helyez, nem közhely, amely céltalanul hangzik el. Isten szava az, amely az egyént a maga személyiségében, konkrét, történeti valóságában érinti. A személyhez kell, hogy irányuljon: az élet hajnalán, amikor az ember örökkévalóságot indul alkotni az időben; a zarándokút sok-sok hétköznapiján, mialatt az ember fáradtságos módon vándorol az élet völgyein és tévútain; a bűn sötét kétségbeeséseiben; a halálnak abban a szent pillanatában, amikor úgy látszik, hogy a múlt idő hüvelyéből az örökkévalóság gyümölcse hámozódik ki. Ezekben a pillanatokban kell a papnak az Isten igéjét kimondani, azt a hatalmas, teremtő erejű szót, amely nem csupán elhangzik, hanem alkot is. Ilyenkor mondja ki a pap a szentségi szavakat: „Én téged megkereszteltek...”, „Én téged feloldozlak a bűneidről...”, „Éz az én testem...” — Ezekkel a szavak-

kal hat a pap Krisztus képviselőjében az emberi élet különféle konkrét helyzeteire.

Ezek a szavak magukkal hordozzák azt, amit hirdetnek; megvalósítják azt, amiről beszélnek, mert Istennek a szavai. Ezen szavak kiejtésékor a pap teljesen ki van szolgáltatva, de ugyanakkor a teljes hatalomnak a birtokosa lesz, mert hiszen ezek nem az ő szavai, hanem egészen Krisztuséi. Neki azonban ki szabad ejtenie, sőt újból és újból ki kell mondania őket. Türelmesen, hittel, fáradhatatlanul kell azokat ismételtetni. Minden más szó, amelyet prédikációban vagy tanítás közben mond, csupán visszhangja, kifejtése, magyarázata azoknak a szavaknak, amelyek papságának a gyökerét képezik: azoknak a szavaknak, melyeket ő a szentségek kiszolgáltatásakor ejt ki, szent cselekményekkel kísérve, miközben a szegényes földi elemeket használja föl, hogy azokat Krisztus szavaival megtermékenyítve, beléjük rejtse a mennyek boldogságát. Így szolgáltatja ő ki a szentségeket, Krisztus misztériumait, Krisztus hatékony szavának az erejével.

Az emberek többnyire más valamit várnak tőle: kenyeret, a szociális kérdés megoldását, receptet arra, miképpen lehet boldog valaki ezen a földön. És többnyire bosszankodnak, meg unatkoznak, amikor nekik mindig ugyanazokat a szavakat ismétlik; szavakat, amelyeket hinni kell, amelyek „csak” az örökkévalóságra vonatkoznak, nincsen értéke a világ piacán. A pap azonban továbbra is csak ezeket a szavakat mondja, a szentségek hatékony szavát. Amit ezek eredményeznek, nem lehet emberi laboratóriumokban kimutatni, ahol csak azt ismerik el valónak, amit műszereikkel kivizsgálhatnak. Mégis igazi, nagyonis valós a szentségi szó hatása: istengyermeki életet sarjaszt, bűnt bocsát meg, az örök élet lakomájára terít asztalt és a halál sötét éjszakáját soha meg nem szűnő fénné változtatja.

Az ily nagy adományt, az Isten misztériumait kínáló pap úgy tűnik, mint valami nem egészen evilági lény az élet utcasarkán, aki mellett az emberek és az emberi történések sora rohan el, nem tudni biztosan, hogy az életbe-e vagy a halálba. Aki megáll, aki a papnak, e két világ közötti vándornak az ajánlatát elfogadja, az részeseül Isten misztériumaiban. Annak számára az időből örökkévalóság lesz, a halálból élet, a sötétségből fény. Annak számára jelenvalóvá lesz az Isten.

Azt, akinek joga van az Egyházon belül a szentségi jelenlétnek és az élő Isten tevékenységének ezen szavait az emberi élet konkrét helyzeteiben kiejteni, azt nevezük mi papnak.

4. Ebben az órában, amikor most közösen ünnepeljük az újonnan felszentelt pap első szentmiséjét, ki kell emelnünk, ha már a papságról beszélünk, hogy a pap az, *akire Isten rábízta az Egyház áldozatát*.

tát, a szent Eucharistiát, Krisztus utolsó vacsorájának a megjelenítését. Mivel pontosan ez a papság legbensőbb lényege és végső értelme, azért a papi élet kezdetét nem azzal ünnepeljük, hogy ő először keresztel vagy feloldozást ad, hanem azzal, hogy először mutatja be a szentmise-áldozatot, s mi vele együtt áldozunk.

Ebben az órában itt most minden együtt van: az emberek, az Egyház, Isten, Krisztus, a kereszt áldozata, az élők és meghaltak, a föld nyomorúsága és a menny boldogsága. Jelen van ugyanis a megdicsőült Úr az ő meghitt barátainak a körében, a szentek és megváltottak közösségében. Ezt a közösséget vezeti a pap Krisztus megbízásából, onnan felülről és nem idelentről származó hatalommal ellátva, a kegyelem trónusához, hogy aztán ez a közösség a pap szavaira megjelenő Urat mintegy az egész Egyház áldozatául felajánlja az örök Atyának, az Ő nevének a dicsőítésére, s mindazoknak az üdvösségére, akik ezt a szent áldozatot ünneplik és akikről abban szerető hűséggel megemlékeznek. Az Egyházat szerető és érte magát feláldozó Krisztus hatalmazza fel a papot, hogy az örök engesztelő áldozatot mindannyiunk nevében, mindenkivel és mindenkiért bemutassa. És amikor Isten őt ebben a hivatásában legmagasabbra emeli az emberek fölé, akkor semmisül meg leginkább, akkor oldódik fel léte legteljesebben az Isten tiszta szolgálatában az emberek javára. Neki szabad ebben az órában az Úr testét a keze között tartania és szabad az üdvösség kelyhe után vágyódnia, amely a világ váltságával van teli. Mindez azonban nem azért történik, hogy ő felmagasztalódjék, hanem hogy Isten népének az üdvösségére váljék.

Amit ő első szentmiséjének a napján sokak öröme cselekszik, azt fogja tenni élete minden napján. Minden nap, ifjúkorban és öregségben, a szürke hétköznapokon és azokban a borzalmas órákban, amelyek senkinek az életéből sem hiányoznak. Ez a szegényes kis ünneplés mindig telve lesz rejtéllyel, de ugyanakkor tartalmazni fogja a lét minden rejtélyének a megoldását is: a Testet, amely éretünk feláldoztatott s a Vért, amely a bűnök bocsánatára kiontatott. Ebben a rövid félórában mindig minden összefonódik, mert hiszen az van itt jelen, aki Áldozat és Győztes egyszemélyben, aki önmagában a rejtélyek valóságos egysége és azok megoldása, a föld és ég egyesülése, Isten és ember szövetsége abban az ünnepi pillanatban, amikor a keresztben a kettő közti végtelen távolság szétválaszthatatlan közelséggé vált. Ez tehát az az ünnep, amelyet már elkezdtünk. Folytassuk hát hittel, tisztelettel és szent vágyakozással.

A pap tehát ember, Isten igazságának a hírnöke, az isteni misztériumok kiszolgáltatója, Krisztus egyetlen áldozatának a megjelenítője. Boldog sors! — Minden embernek van Istentől kapott hivatása, öröktől fogva kimért életfonala, s mindenkinek van feladata Krisztus Titokzatos Testében is, az Egyházban. A csupán evilági, profán lét

senki számára sem létezik. Azonban az az isteni valóság, amely a legtöbb embernek csak lelke legmélyén és privát élete csöndes titokzatosságában rejtőzik, a papnál Isten szavára feltör a mélyből és életének minden területét átöleli. Isten hatja át egész lényét, részben felemészítve azt vagy teljesen az ő dicsőséges és uralkodói szolgálataiba állítva.

Ez a papnak a sorsa: szüntelenül az Isten közvetlen közelében élni. Boldog, de egyszersmind félelmetes sors! Boldog, mert egyedül Isten a boldogság; félelmetes, mert az ember nehezen bírja ki Isten fényességének a szédtő ragyogását. Nem csoda tehát, ha a legmagasztosabbnak tervezett mindig a legtöredékesebb marad. Nem csoda, ha ez a magas hivatás a legmélyebb bukás veszélyét rejti magában. Azt a veszélyt, amikor a pap úgy gondolja, hogy megszűnhet emberként viselkedni; az emberekkel való együttérezni-nem-tudás veszélyét, az emberiesség elszáradását. Aztán az Isten elől az emberek meghittebb közelségébe menekülés veszélyét, meg a nyomorúságos kompromisszumok veszélyét, s azét a kisértését, amikor úgy gondoljuk, hogy olcsó közepszerúséggel eleget tehetünk a papi lét magas követelményeinek.

Ha a papnak ezt a boldog és félelmetes sorsát fontolgatjuk, akkor megértjük, miért kell megilletődve elnémulnunk egy ilyen ünnepen, ahol olyasvalami kezdődik el, amelyet senki emberfia egyedül nem képes véghezvinni. Mi azonban az Isten kegyelmével vigasztaljuk magunkat. Nem mi, hanem Ő fogja bevégezni, amit elkezdett. Mert hűséges az, aki a papot meghívta, és nem vonja vissza kegyelmi adományait.

Mi pedig most imádkozunk e szentmise alatt azért, aki a mai napon ezzel az áldozattal kezdi meg papi életét. Aztán imádkozunk a többiekért is, akiket tegnap, ma és holnap Isten ugyanerre a szent szolgálatra hív.

Ez az óra kezdet annak a számára, aki ma első szentmiséjét mondja. Ennek a kezdetnek a vége majd az a boldog vég lesz mindannyiunk számára ott, ahol minden kezdetnek és minden hivatásnak egyetlen boldogító célja van: az örökkévalóság végnélküli áldozatában, ahol a Fiu és mi Őbenne, mindent átadunk az Atyának, hogy Isten legyen minden mindenben. Amen.

(Miklósházy Attila SJ fordítása)

Horvát kispap írja:

A minap találkoztam szép folyóiratával. Nagyon megtetszett. Szeretném, ha nekem is tudná küldeni rendszeresen. Én horvát vagyok, de tanulok magyarul, mert szeretem a magyar nyelvet és a magyarokat. Ez a szép folyóirat sokat segítene jövőbeli pasztorációs munkámban. Azért újra kérem, kedves Atyám, ha lehetséges küldje nekem is. Mindennap fogok imádkozni Önért. Maradok odaadó gyermeke.

PAPOK LELKIGYAKORLATA

III. KRISZTUS KÖVETÉSE: KEGYELMI ÁTALAKULÁS

„... praedestinavit nos conformes fieri imaginis Filii sui” (Rom. 8,29).

Krisztus Jézusban Istenhez tartozom. Az ő útját kell járnom, őt kell követnem, hogy az Atyához jussak. Krisztus a tanítóm, mert senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú s az, akinek ő kijelenti; Krisztus az eszményképem, mert amit tanított, a szeretetből való engedelmisséget Isten iránt, tökéletesen meg is élte; de Krisztus az életforrásom is, mert megváltó kegyelmével ő teremti meg bennem az istenyermekei életet. Tanítás, eszménykép, kegyelem, — mind a három, a maga módján, voltaképpen egyazon célra rendeltetett: arra, hogy átalakítson Krisztus képére és hasonlóságára. Ez rólam, emberről, az örök isteni eszme és akarat, hiszen Isten „eleve arra rendelt, hogy hasonlónvá váljunk Fia képmásárahoz” (Róm. 8,29).

Mivel itt keresztény életem konkrét rendeltetéséről és feladatáról van szó, először is keresem ennek a rendeltetésnek a bibliai értelmét, utána pedig arról gondolkodom, hogyan is megy végbe bennem a kegyelmi átalakulás.

A kegyelmi átalakulás eszméje

Mindaz, amit Krisztus üdvösségemért tett, a megváltás műve, voltaképpen redemptio, restitutio, restauratio, vagyis vissza-hozása, helyre-állítás a annak az állapotnak, amelyben a Teremtő szándéka szerint élnem kellene. Milyennek akarja Isten az embert? A Biblia első lapján azt olvasom, hogy a maga képére és hasonlóságára teremtett. Ennek a kijelentésnek közvetlen értelme kétségkívül az, hogy Isten képviselőjének, helytartójának szánta az embert a teremtett világban: vegye birtokába azt és uralkodjék rajta. De ennek a helyettesítő uralomnak feltétele is van: az, hogy szerető tisztelettel és gyermeki engedelmisséggel forduljon Ura Istene felé. Az újszövetségi szentírásból tudom, hogy ez az atya-fiú viszony valóságos részesevé jelent az isteni életben, és végtére is a boldogító Istenlátásban, Isten-szeretletben teljesül be. Ha tehát Isten a maga képére és hasonlóságára teremtett, az teljes értelemben annyit jelent, hogy merő jóságból és szeretetből olyan személyes viszonyra lépett velem, amelyre magamtól még gondolni sem mertem volna. Értelmesnek és szabadnak alkotott azzal az eredeti szándékkal, hogy belevonjon isteni életének és boldogságának a közösségébe. Ez a teremtő Istennek emberi természetemet meghaladó kegyelmi ajándéka.

Isten azonban annyira tiszteletben tart, mint értelmesnek és szabadnak alkotott teremtményét, — cum magna reverentia disponit nos (Bölcs. 12,18) — hogy ajándékát nem erőlteti rám, hanem módot ad arra, hogy szabadon elfogadjam, vagy akár el is utasítsam azt. Emberi méltóságomnak ez a tiszteletben tartása nyilván egy végzetes veszélyt rejt magában: annak lehetőségét, hogy visszautasítsam Isten szeretetét és végleg magamra maradjak. Ám a felajánlott barátság szeretetből való önkéntes elfogadása oly páratlan érték, — a legtöbb, amire szabad teremtmény képes, — hogy ennek érdekében még az elutasítás végzetes lehetőségét is megadja s azt el is viseli az Isten. Különben éppen itt nyilvánul meg mindenhatósága: ura ő még a rossznak is, s azt is szolgálatára tudja fogni a nagyobb jó érdekében.

A bűn, amely lényegében engedellenség Isten iránt, az üdvösség isteni rendjében szemlélve *felix culpa*, — alkalom arra, hogy Isten még csodálatosabban ki nyilvánítsa emberszeretetét. Az engedellenséggel ugyan megszakadt a személyi kapcsolat Isten és ember között, Isten képe elhomályosult az ember lelkében, de a megváltó személyében mindez tökéletesen és végleg helyreáll. Krisztus, mint az egyszerű Fiú, már nem vesziheti el az Atya szeretetét, mint Emberfia viszont szeretetből „engedelmes lesz mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig” (Filip. 2,8). Engedelmes életével és kereszttádozatával örökérvényű tanúságot tesz arról, hogyan kell Istent teljes szívből, lelkemből s erőmből szeretnem, s megajándékoz azzal, ami létem végső értelme: az istengyermekség kegyelmével. Benne, az Egyszülöttben, újra gyermeke lehetek a mennyei Atyának. Általa újra felragyoghat bennem Isten képe és hasonlósága.

Ám az üdvösségnek ezt a nagyszerű krisztusi rendjét Isten éppen úgy nem erőlteti rám, mint ahogy kezdetben sem tette azt teremtoi kegyelmével. Krisztus meghív Isten országának a kegyelmi rendjébe, tanításával, belső indításaival ösztökél is, de mindig csak arra, hogy magam határozzam el magamat. Nincs teológus, aki tagadhatná, hogy a *gratia efficax* szabad tettet visz végbe bennem. Első feladatomban tehát az, hogy élő hittel, önként és szabadon elfogadjam Istentől az üdvösség krisztusi rendjét s magamévá tegyem annak az alapelvét: Krisztus képére és hasonlóságára kell újjáalakulnom, hogy megvalósuljon egyéni megváltásom.

Hogyan megy végbe a kegyelmi átalakulás?

Élő hitből élő tetteknek kell születniük. Semmi kétség alól, hogy az üdvösség krisztusi rendjének az elfogadása csak akkor lesz való és igaz, ha magam is megfélelem cselekvésre indító követelményének: ha lelkiéletemmel, erkölcsi magatartásommal, jótetteimmel magam is munkálom krisztusi átalakulásomat. Ám a döntő szó ebben a személyi vonatkozásban, egyéni megváltásomban is az isteni kegye-

lemé. Az Apostol szava világos: „Az irgalmasságában gazdag Isten azzal mutatta meg nagy szeretetét irántunk, hogy bár bűneink miatt holtak voltunk, Krisztussal életre keltett minket. Hiszen kegyelemből üdvözültek a hit által s ez nem a magatok érdeme, hanem Isten ajándéka. Nem tetteiteknek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhessék. Az ő alkotása vagyunk: Krisztus Jézusban jótettekre teremtett minket...“ (Efez. 2.4—10).

Krisztusi átalakulásom tehát Isten ajándéka, a kegyelem műve, de az isteni kegyelem természete szerint arra rendeltetett, hogy „jótettek“ gyümölcseit hozza bennem, ami emberiegyüttműködésem, önkéntes és szabad tetteim, aszketikus erőfeszítem nélkül nem lehetséges.

1. Először arra gondolok, hogyan munkálja az isteni kegyelem belső átalakulásomat.

A krisztusi megváltás a keresztség szentségében lesz az én megváltásommá. Elvont, szinte jogi megfogalmazásban úgy szoktuk mondani, hogy a szentség Krisztus megváltói érdemeinek az erejével eltörli lelkünkben a bűnt és Isten gyermekévé tesz. Az Apostol azonban kifejezőbben beszél: „A keresztség által Krisztussal együtt a halálba temetkeztünk, hogy amint ő föltámadt halottaiból, úgy mi is új életet éljünk“ (Róm. 6,4). Titokzatos szentségi sorsközösségről van itt szó: lelkileg rajtam is beteljesül Krisztus halála és föltámadása, hogy istengyermeki életének a részese legyek. S ez a szentségi sorsközösség valóban átalakít és újjáteremt, amint az Apostol is mondja: „Aki Krisztusban van, az új teremtmény“ (2 Kor. 5,17).

A krisztusi újjáteremtésnek ezt a kegyelmi művét folytatja bennem az Eucharisztia. A szentáldozásban egyesülök Krisztussal s Krisztus által Istennel. Ennek az egyesülésnek azonban egészen pontos értelme van: mivel az Eucharisztia Krisztus megváltó áldozatként adott teste és vére, azért a szentáldozás voltaképpen részesedést Krisztus megváltó áldozatában. Az áldozás és az áldozat belső összetartozásáról nem szabad elfeledkezni. Nem Krisztus ünnepi látogatásáról van itt szó, hanem keresztáldozatának a szentségi megújulásáról, amelyben mostmár nekem is részem van. Ismét beteljesül rajtam a húsvéti misztérium: Krisztussal újra meghalok a bűnnek, hogy vele éljek Istennek.

De a kegyelmi újjáteremtésre rendeltetett a többi szentség is. A bérmlás nagykorú kereszténnyé, tudatos Krisztus-vallóvá és Krisztus-követővé avat. A bűnbánat a súlyos bűn lelki halálából támaszt föl kegyelmi életre, vagy a bocsánatos bűn lelki tespedtségéből ráz föl élő tettekbe. A szentkenet arra ad kegyelmi erőt, hogy „minden test“ végső küzdelmében, a haláltusában, Krisztus példájára helyt álljak. Még a házasságban is az átalakító krisztusi kegyelem: Krisztus és az egyház (a hívő lélek) felbonthatatlan szeretetegy-

sége jut kifejezésre, ami a pap életében szintén megvalósul lelki síkon, híveihez való viszonyában. Végül a papság az Örök Főpap hasonlóságára való átalakulás és részesedés az ő lelki hatalmában és megváltói küldetésében.

A szentségekhez számíthatom még a szentírás olvasását, az imádságot s minden más lelki gyakorlatot, mert a kegyelem ezek által is krisztusi átalakulásomat munkálja.

2. Ám mindez igazában nem hatna belsőmre, ha hiányoznék emberi közreműködésem. A krisztusi kegyelem kívülről rám aggott díszruha volna, ha önként be nem fogadnám azt a lelkembe. Élő eszménnyé és életformáló erővé pedig csakakkor válik bennem, ha emberi képességeimmel szabadon követem indításait: értelmemmel elfogadom és vallom a krisztusi tanítást, akaratomat alávetem az igazságosság és a szeretet parancsainak, érzelmeimet és kívánságaimat ösztönös önzésükről áthangolom az istenszolgálat és az ember-szeretet egyetemes nagy érzéseire, végül hittel ellenállok mindannak, ami ezt a krisztusi szellemet ki akarná oltani bennem.

Ez az Apostol buzdításának az értelme is a keresztségről szóló tanítással kapcsolatban: *Ti megkereszteltek — mondja — „úgy tekintétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban. Ne uralkodjék tehát halandó testetekben a bűn s ne engedelmeskedjétek a kívánságainak. Tagjaitokat ne vessétek oda a gonoszság eszközéül a bűn szolgálatára, hanem, mint halálból életre keltek, adjátok át magatokat az Isten szolgálatára . . .”* (Róm. 6,11—13).

Tehát isteni ajándék és erkölcsi feladat, — mind a kettő áll a Krisztusban való átalakulásról, ami keresztény életem igazi rendeltetése. Isten kegyelme mintegy megformálja lelkemben Krisztus szellemi képét és hasonlóságát, sorsommá teszi Krisztus megváltó halálát és föltámadását, hogy mint a művész lelkében alkotásának az eszméje, sugárzó eszménnyé, életformáló, erkölcsi tettekre indító erővé váljék bennem.

Gárdonyi „egy taliga fekete földje” jut eszembe. Buzaszemet vetsz ebbe a földbe, s lám kalász sarjad belőle, rózsatövet, szőlővesszőt dugsz belé, s lám rózsát hajt és szőlőfürtöt terem. Isten keze is beléveti a krisztusi kegyelmet emberségem fekete földjébe s az ott életre kel „egyéni életemmé válik: Krisztusban újjáteremtett s Krisztust követő életem sarjává, virágává, gyümölcsévé.

Lehet-e kifejezőbben kérni azt, hogy végbemenjen rajtam ez a krisztusi átalakulás, mint az egyház könyörgésével: „*Deus, cuius Unigenitus in substantia nostrae carnis apparuit, praesta quaesumus, ut per eum, quem similem nobis foris agnovimus, intus reformari mereamur.*”

LITÁNIA A SZENT SZÍV UNNEPÉRE

A te hangod szól:

Most a Lélek lángjának imáját mondom el,
ahogy nagy litániát imádkozunk.
Dicsérő énekbe kezdek, amit nem hanggal,
hanem szívvel zengünk el.
Szent Szív, isteni Szív, mindenható Szív,
minden dolgoknak bíborló titka:
Légy áldott Szeretet, örök Szeretet,
légy örökké áldott!

Te örök Tűz a fagyos mindenség sötétjében:
Légy áldott, Szeretet!
Lángok árnyéka a világ minden hamis fénye felett:
Légy áldott, Szeretet!
Égő jel a világ álnyugalmának közepette;
Magányos Szív, lobogó Szív, kiolthatatlan Szív:
Légy áldott, örök Szeretet!

Te Szív, mély, mint az éjszaka, melynek
arca nincsen:
Légy áldott!
Te Szív, erős, mint a hullám, melynek
partja nincsen:
Légy áldott!
Te Szív, szelid, mint a gyermek,
kinek még keserve nincsen:
Légy örökké áldott!

Te Rózsa a Láthatalannak virágágyából,
Te Rózsa az alázatos Szűznek serlegéből,
Virágzó rózsabokor, kiben ég és föld
összekapcsolódnak,
Légy áldott, örök Szeretet!

Királyi Szív, vérednek omló palástjában:
Légy áldott, Szeretet!
Testvéri Szív a töviskorona vad szégyenében:
Légy áldott, Szeretet!
Megtört Szív, halálsebed merevült díszében;
Trónjáról száműzött Szív, elárult Szív,
kegyetlenül megkínzott Szív:
Légy áldott, Szeretet, örök Szeretet,
légy örökkön áldott!

Szív, ki előtt a hatalmasok térdelni tanulnak:
Könyörgünk, szeress minket!
Szív, ki előtt a hidegek sírni megtanulnak:
Könyörgünk, szeress minket!
Szív, ki előtt még a tolvajok és gyilkosok is
bocsánatot nyernek,
nagy Szív, irgalmas Szív, dicsőséges Szív:
Könyörgünk, szeress minket!

Örömünk piros tövise,
Bűnbánatunk fájó tövise,
Életünk esthajnalának szépséges biborténye:
Könyörgünk, szeress minket!

Biborlepel, mely előtt a bűn halálra sápad:
Könyörgünk, szeress minket!
Rubintos forrás, melyre beteg lelkek szomjúhoznak:
Könyörgünk, szeress minket!

Te halk Közel, kiben elvált barátok
egymásra találhatnak:
Könyörgünk, szeress minket!
Szomorúak szövéténeke,
Üldözöttek és csúfoltak világítótornya,
Titokzatos hajlék, melyben a szelíd halottak
még lélekzeni tudnak;
Mindenttudó Szív, mindentítélő Szív, végső Szív:
Könyörgünk, szeress minket!

Szív, ki minket szívére von,
Szív, ki minket szíven talál ,
Szív, ki büszke szívünket megtöri:
Könyörgünk, szeress minket!
Szív, melyen az egyedülállók nagy néppé válnak:
Könyörgünk, szeress minket!
Szív, melyen az egész világ te népeddé válik:
szerelmednek szenteljük magunkat!
Kíáradó Szív, lángbaborító Szív, zengő Szív,
Légy áldott, Szeretet, örök Szeretet,
légy örökkön áldott!

Hogy a te napod fölvirradjon:
szerelmednek szenteljük magunkat!
Hogy a te napod a mi szívünket lángragyújtsa:
szerelmednek szenteljük magunkat!
Hogy a te napod szívünket a te szívedben
elégesse:
szerelmednek szenteljük magunkat!
Hatalmas Szív, el nem engedő Szív.
mindent felemészítő Szív.

Tűz! Tűz! Ég az angyalok szárnya!
Lángol a kerubok kardja!
Égnek a menybölt tüzei! Ég a föld mélysége!
Lángbaborultak kövek és csillagok!
Minden teremtmény sovárgása lángol!
Az emberi elme sötétjében lángol a szellem!
Minden szeretetből vétetett, szeretetté
válík most minden: szent, szent, szent legyen
lobogástok, szeráfok lángjai!

Szív, kitől az egek dicsőségüket veszik,
Szív, kitől napok és csillagok kezdetüket
s végüket kapják,
Szív, kitől az áldott lelkek szentségüket kapják,
világot uraló Szív, világot legyőző Szív,
te egyetlen Szív:
Ámen. Ámen. Virradjon fel örök szereteted napja.

Fordította: Kisjókai Erzsébet

JEGYZETEK AZ IMÁRÓL

„Nem imádkozik jól az, akit még nem rendített meg az Isten hallgatása.“

Instruktorom (a 3. próbaév vezetője) így foglalta össze azt, amit én mondtam egy „collatio“ alkalmával az imával kapcsolatban. Mert számomra az ima mindenekelőtt a hit gyakorlása.

Igaz, mindannyiunk életében vannak pillanatok, amikor egyszerre „meghasad az ég“ és a Nap elővillan. Van olyan óra, amikor Isten jelenlétét „érezzük“. De legtöbbször az Isten hiányának az érzése, az űr, az éjszaka, az Isten hallgatása kísérik imánkat.

S ez természetes. Természetes az, hogy az Istent nem úgy tapasztaljuk meg, mint akármelyik véges létezőt. Hiszen Isten nem tárgy, nem eleme a világnak; nem is egy igazság a többi között. Ő az egészen Más, a transzcendens.

Ha a mai ember sokszor megdöbbenve tapasztalja, hogy Isten távol van, ha kételyek szállják meg, mert nem találja Őt a mikroszkóp alatt vagy a táguló világegyetem tejútjain, ez még nem okvetlenül annak a jele, hogy elveszítette hitét. Lehet, hogy csak egy bizonyos „kamaszkori válságon“ megy át. Megszabadul sok antropomorfizmustól. . . Talán csak gyermekes vagy torz istenfogalmat vet el, — saját képzelete szüleményeit, — de nem az igaz Istent.

Isten megközelíthetetlen fényben lakozik. Ha az imában érezzük távollétét és hallgatását, ne nyugtalankodjunk emiatt. Isten érthetlensége hittitok. Ha mégis valami mély, ágostoni nyugtalanság kínoz minket, ez annak a jele, hogy a Titok megérintett minket. Érezzük, hogy az űr kimutat önmagából: valahol központja van. A hiány valami megfoghatatlannal van kapcsolatban. Egy bizonyos várakozás feszíti a némaságot. A szív érzi a hiányt, a szellem figyelmes és minden más néma. Ez teljesen autentikus vallásos élmény. Bármennyire is paradoxonnak tűnik: Isten jelenlétét legtöbbször úgy tapasztalom meg, hogy hiányát érzem.

A szárazság tehát természetes. Hozzá kell szoknunk a hit sivatagjához.

De itt nem arról van szó, hogy elhagyjuk magunkat. Isten mindig tevékeny. Bennünk is állandóan dolgozik. Figyelni kell Rá. Felkészülni, tisztogatni, törekedni az összeszedettségre, körülöttünk és bennünk csendet kell teremteni. Mindez szükséges. A minimális erőfeszítés elengedhetetlen. Nem inerciáról van tehát szó, amikor azt mondom, hogy hozzá kell szoknom, alkalmazkodnom kell a sivataghoz. Isten jelen van és én ezt hiszem. Valaki szól hozzám, figyelnem kell Rá. Nem engedek a teremtmények csábításának (a szórakozottság természetes!). Egyedül Isten számít. Kitarok a figyelemben és

így tanúságot teszek hitemről: Valaki jelen van és szólni akar hozzám.

Imádkozni nem annyit tesz, mint édes érzelmeken ringatózni, hanem állandó harcban lenni. Kierkegaard-nak egyik paradoxonja kifejezi, amit mondani akarok: „Az, aki valóban imádkozik, — írja N a p l ó j á b a n —, a küzdelem állapotában van az ima alatt; és azért győz, mert Isten győz benne . . . Az igazi ima olyan küzdelem, ahol az ember az Isten által győzedelmeskedik . . . Az ima igazában nem akkor megalapozott, amikor Isten meghallgatja a kérésünket, hanem akkor, amikor az imádkozó egészen addig folytatja az imádságot, míg nem meghallja azt, amit Isten akar tőle.“

Lényegében erről van szó: előkészíteni lelkünket, hogy felismerjük, megértsük Isten akaratát és hogy készséges szívvel átadjuk Neki magunkat. Ezt fejezi ki Ágoston is a *V a l l o m á s o k b a n*: „Optimus minister tuus est, qui non magis intuetur hoc a Te audire, quod ipse voluerit, sed potius hoc velle, quod a Te audierit.“ Vagy ahogy Szent Ignác kívánja a lelkigyakorlatozótól: Ne azon mesterkedjünk, hogy Isten jöjjön oda, ahova mi akarunk menni, hanem egészen adjuk át magunkat az Ő akaratának, minden alkudozás nélkül.

Tehát ö n m e g t a g á d á s nélkül elképzelhetetlen az imádság.

Bármennyire megalázó is ez számunkra, tény az, hogy lényünk legöntudatosabb része küzködik és unatkozik igen gyakran, amikor Istenhez igyekszünk beszélni. Ez a küzdelem és unalom az imában természetes. Azt fejezik ki, hogy az imában túlmegyünk az érzékletes valóságon, az értelmi evidenciákon és világos érzelmeken, túl minden teremtményen: a hit éjében haladunk előre, hogy megtaláljuk Istent. Ez a „túlhaladás“ érzékiségünk és értelmünk megtagadását követeli, ami kínos lehet. Minden imádság, amely nem akar a felületen maradni és megrekedni a rutin vagy az érzelgősség zónájában, ezt a kemény önmegtagadást követeli.

Természetesen, Istent mindenütt megtalálhatjuk. Minden teremtményben jelen van, dolgozik értünk; minden embertársunk az Ő képmása. Szent Ignác sürget minket, hogy igyekezzünk megtalálni Istent mindenben. (S ez nemcsak a jezsuita lelkiség alapvonása, hanem egyszerűen a keresztény lelkiségé.)

De itt nem valami naív természetromantikáról van szó és nem is olyan felszínes lelkiségről, amely azt hiszi, hogy az önmegtagadás mellőzésével, közvetlenül Istennel egyesülhet az ember.

Szent Ignác maga világosan megmondja, mi a feltétel: „e x u e n t e s e . . .” „Ki kell vetköznünk minden teremtmény (rendetlen) szeretetéből és egész szeretetünket azok Teremtőjére kell irányí-

tanunk, Őt szeretve minden teremtményben és mindent Őbenne, az Ő szent akarata szerint.“

Minden jó, mindent használhatok és szerethetek, de csak Istenben, Isten akarata szerint. És valóban a teremtményeket, az embereket szeretem, amikor Istenben szeretem azokat. S csakis így szeretem igazán azokat; vagyis azt, ami bennük isteni, azt, ami lényük alapját képezi. Különben, — az önmegtagadás és a szükséges „elszakadás“ nélkül —, önmagamat keresem és önmagamat szeretem, mert azokat csak élvezeti eszköznek tekintem, mert nem vetem alá magam a valóságának és az eseményeknek, amelyeken keresztül Isten cselekszik.

Az imádság a hit gyakorlása; küzdelem, hogy megtaláljuk Isten akaratát.

De a hit nem olyan aktus, amelyet egyszer s mindenkorra teljesítünk, hanem olyan tevékenység, amelyet állandóan lendületben kell tartani. Mert hitünk tárgyát teljesen nem birtokoljuk még. Útban vagyunk, csak reménységben vagyunk megváltva és csak töredékes fényben látjuk azt, hogy mik vagyunk és mi lesz a végső rendeltetésünk. A hit mindannyiunktól személyes elkötelezettséget követel, amelyet állandóan meg kell újítanunk.

Nem az irracionále-ba való beugrásról van szó. De nem is olyan „ugrásról“, amely átlendít bennünket „biztos“ talajra, teljesen ismert „terepre“, ahol aztán már kényelmesen „berendezkedhetünk“, ahol már semmi meglepetés sem ér minket.

Ahogy Claudel írta Jacques Rivière-nek: „Aki Istent befogadja, olyan vendéget fogad be, aki nem hagyja többé nyugton.“ Az Isten végtelen titok. Egyre sürgetőbb a hívása. És csak az előtt tárul fel e Titok, csak az előtt világosodik meg az éj, aki bizalommal átadta magát és elkezdett élni, cselekedni a hit szerint. *Qui facit veritatem, venit ad lucem.* Aki megteszi az igazságot, — az Isten akaratát, — az jut el a fény honába. Előrehaladva a törvény útján, — *Lex lux!* — egyre jobban megvilágosodik az éj. Az előlegezett bizalom és a kockázatos önátadás elengedhetetlen feltételei a világosságnak.

Lényegében arról van szó, hogy — az imában és általában a lelki életben — bele kell egyeznünk a halálba. Meg kell halnunk, különben nem láthatjuk meg az élő Istent.

És minél inkább meghalunk önmagunknak, minél inkább előbbrehaladunk, vagyis növekszik bennünk az Isten élete, minél inkább Krisztus halála és feltámadása nyilatkozik meg rajtunk, annál nagyobb lesz örömünk a hitben.

Mert az ember akkor örül, ha erősödik az életben; s a keresztyén örömeinek a forrása a halálon győzedelmeskedő Krisztus.

Szabó Ferenc SJ

A BREVIÁRIUM-REFORMRÓL

Mindannyiunkban osztatlan örömet okozott az, hogy a Szentatya ez év február 16.-tól megengedte, hogy a Primát elhagyjuk s hogy a kis órákból azt végezzük, amelyik a legközelebb áll a végzés idejéhez. Azt hiszem, hogy valamennyien a Noná-t választottuk!

Örömnünknek megvolt az oka! Reggel 1/2 óra elmélkedés, 1/2 óra szentmise 10 perc hálaadás, d.u. 1/4 óra az Oltáriszentség előtt; azt nem is merem mondani, hogy 1/4 óra lelkiolvasmány és 1/4 óra Szentírás... Ehhez jött végül a kb. 3/4 órában megállapodott breviárium. Ez így összevéve 2 óra, a teljeset véve alapul 2 és 1/2 óra!

Hát ez sok! Nem jutott rá idő. Mindig időhiányban szenvedtünk. Ha meg volt is rá idő, annyira ki voltunk merülve, hogy azt néztük hogyan pihenjük ki magunkat.

Örültünk tehát a könnyítésnek.

Csak később kezdtünk gondolkodni. És akkor fennakadt a szemünk. Végtére az, hogy 3/4 órát foglalkozik a pap a saját lelkével, őszintén szólva nem sok. Hogyan akar szellemi kenyeret szegni vasárnapi vendégeinek, ha maga nem foglalkozik lelki dolgokkal?! Ha minden más jobban érdekli, mint a saját lelke?! Így születnek meg aztán azok a beszédek, amelyeket a pap kibicskáz valamelyik salabakterből. Így születnek meg azok a gyóntatások, amelyeknek se előnye, se hátránya: „meggyóntatjuk“ a híveket semmit sem mondva nekik. De honnan mondjunk, ha magunknak sincs? Mindig ugyanazt mondjuk, amire halványan emlékezünk még a teológiából...

És minden nélkül elengedték a breviáriumot!

Hát semmi sincs már, ami megálljt parancsoljon ebben a rohanó életben? Nem állhatok meg egy kicsit, hogy kiszusszantsam magam? Az első rövidítés idején arról volt szó: a pápa reméli, hogy a 3. nocturnus olvasmányaira a papok kerítenek időt. Igen, de nincsen kötelezettség!

Elszomorító, hogy a Vatikánban egyetlen ember nem akadt, aki erre gondolt volna. Hogy a papokat kötelezni kell arra, hogy elmélkedjenek. És az, aki nem tud elmélkedni, az mit keres közöttünk! Ez nem egy megélhetési forma!

Valóban jó lenne, ha nőülhető diakónusokat szentelnének a manúális és karitativ papi munka végzésére, hogy bennünket csak az oltár és a gyóntatószék foglalna le. Én meg vagyok győződve arról: ha azok a gyóntatások alaposak lennének, akkor elég munkát adnának nekünk.

Ideiom az én „breviárium-reformomat“. Lehet, hogy süket füleknek mondom. Lehet! De ideiom:

A breviárium végzésének az ideje reggel 5 órától este 10-ig tart. 10 órakor lejár. Egy perccel sem tovább. 7 óra alvásra joga és szüksége van minden élő lénynek.

A breviáriumot vagy végzem az eredetiben, ahogy régen volt, vagy az Invitatorium-ot elvégzem és utána elmélkedem: 1) vagy a napi szentről, 2) vagy a napi szentírásról, 3) vagy a napi homiliáról, vagy egyébről. Míg otthon voltam kétszer vettem át szemináriumi elmélkedéseimet. P. Hunya legnagyobb mulasztásának azt tartom, hogy nem adta ki elmélkedéseit. Befejezem ezt a részt a Benedictus antifonájával, a Benedictusszal, az utána való könyörgésekkel. Utána jön a Prima a maga teljes egészében. A kis órákat és a Verperást meg lehet váltani egy 1/4 órával az Oltáriszentség előtt, amelynek végén elmondom a Magnificát antifonáját a Magnificát-tal és az utána következő könyörgésekkel. A completorium maradna 5 perces lelkiismeretvizsgálattal és egy rövid előkészülettel a másnapi elmélkedésre.

Tehát megmaradna az Invitatorium a Benedictus antifonával és könyörgésekkel, a Prima teljesen, a Magnificat antifonával és könyörgéssel, a Completorium teljesen.

A pap választhatna akár napról-napra; délelőtt elmélkedik, délután a breviáriumot mondja. Teljesen tőle függne. Csak az elmélkedést, illetőleg a Matutinumot és Laudest délelőtt kell elvégezni. Délben ennek lejár az ideje. Ha culpabiliter, akkor culpabiliter; ha nem, akkor nem. Délután nem lehet Matutinumot és Laudest végezni. Ezzel megakadályozzuk azt, hogy a papok estére hagyják a breviáriumot.

Azért elégedetlen vagyok a breviárium jelenlegi reformjával. Nem látok benne mást, minthogy a gyepőlöt még jobban a lovak nyaka közé dobták: hajrá, hadd menjen az élet — a maga útján.

És miközben az élet megy a maga útján, irtón áll az Írás szava: „Non est, qui recogitet corde!” Legalább mi papok! Mi álljunk meg a rohanó életben és gondolkodjunk. Legalább mi igyekezzünk eszünk járását az isteni észjáráshoz igazítani . . .

. . . Legalább mi a Magyar Papi Egység olvasói. Ne vegyük úgy a breviárium reformját, hogy ennek ellenében semmit sem kell tennünk. A fennmaradó időben elmélkedjünk! Sokat elmélkedjünk!

Most, hogy több mint egy évi betegség után ismét elővettem szentelési évfordulómon az elmélkedést (P. Öry cikkét elmélkedem a MPE-ből: Szent József és a pap), lelkem egészen felmelegedett. Úgy érzem, hogy értem az Istent, nagyon megértem az Istent. Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád! Szólj, Uram, szólj! Odahajtom fejemet a Szívedre és hallgatom a verését. Úgy érzem, hogy értem szavadat: amit mondtál nekem hosszú betegségem alatt és betegségem által. Mindent megérték Uram!

Nézem a MPE-t. Első látásra P. Békés „Papok lelkigyakorlata”, Szabó Ferenc „Teilhard papi lelke” kínálkozik elmélkedésre. Örülök, hogy ezek a cikkek megjelentek. Nem tudom, P. Varga: Az aranyvölgy című írása mit tartalmaz. Lehet, hogy az is elmélkedni való anyag.

Ilyen szempontból is nézem a MPE-t. Lelkem táplálására pár hónapra keresztül. Hálás vagyok azoknak, akik ezeket a cikkeket írták. Legalább egy röpimával emlékezem meg róluk, hogy ezután is írjanak. A maguk papi lelkéből adják. Átélmeledték azokat.

Megállok napjában félórára az élet zűrzavarában. Korábbra húzom az ébresztőórát, hogy legyen idő az elmélkedésre. A breviárium rövidítéséért hálás vagyok, mert így elmélkedésre is marad idő.

Lakos Endre

Paraguayi misszionárius írja:

Kissé meglepett, amikor levelét megkaptam. Hosszú ideig volt úton; egyik oka, hogy nem vagyok már Hernadarias-ban, hanem Encarnación-ban, kb. 380 km-re onnét.

1949-ben jöttem ki 13 társammal együtt és Németországban folytattam tanulmányaimat. Ott is szenteltek pappá. 1955-ben Paraguayba helyeztek és itt dolgozom. Amit teszek, nem különleges; minden magyar pap ezt tenné a helyemben. Megteszem a kötelességemet és ez elég.

Még fiatal vagyok, de majd eljön az idő, amikor másnak adom át a munkát, akik majd egykor elveszik elhaló ajkunkról az Isten ígését és hirdetik tovább az eljövendő nemzedéknek. Mi csak a jó Isten ruhája vagyunk, amelybe Felsége öltözik, ha elvisel bennünket. Majd letesz minket újra. „Ut vestimentum mutabis eos et mutabuntur: tu autem idem ipse es et anni tui non habent finem.” De mi papok mégis büszkék vagyunk, hogy már életünkben megérintett bennünket az Isten.

Ha néha kissé nehéz is itt az életem, nem cserélnék semmi áron senkivel. Megelégedett és boldog vagyok. Bátran nézek a jövőbe és ott verőfényes napokat látok, akkor is, ha a feladatok sokszor megoldhatatlanok. A mi hivatásunk, hogy a düledező keresztet a Parana partjain újra felállítsuk. Ezen munkából nem árul ránk dicsőség. Ez kötelességünk. „Veh mihi, si non evangelizavero!” Mikor a végtelen utakat rovom itt Paraguayban, néha felötlik bennem a gondolat, hogy egykor el kell hagynom ezt a földet. Akkor felsóhajtok csendesen: hagyjátok meg nekem munkaörömet, a rohanó folyókat, a mérhetetlen Paranát és őserdeimet. Megszerettem ezt a földet és szívesen dolgozom érte. Mikor elhagytam Magyarországot nem voltam szomorú, de ha el kellene hagynom Paraguayt, azt hiszem, nehezem esne. De hát engem mindig arra tanítottak, hogy Isten akarata előtt habozás nélkül meghajoljak és az Ő útjain járjak: a fárasztó és nehéz utakon...

Gaál Jenő SVD

Nem találtam külföldön sehol ilyen értékes folyóiratot papok számára, mint a Magyar Papi Egység. Őszinte elismerésem az alapos munkáért.

Szedák Gyula SVD, Pilas, Argentina

AZ „AGYONHALLGATOTT” ZSINATI HATÁROZAT

A tömegekre ható, más szóval: a hírközlő eszközökre vonatkozó zsinati határozat is 1963. dec. 4-én kapta meg végső szentesítését. Ez a határozat jóval rövidebb, mint a liturgiai. Áll a bevezetőből, két fejezetből és a befejezésből. Ezt ismertetjük a következőkben.

I. BEVEZETŐ

A modern technika bámulatos találmányai közül főleg azok érdeklik az Egyházat, amelyek híreket, eszméket, irányításokat közölnek a nép széles rétegeivel. Ilyenek: a sajtó, film, rádió, televízió stb. Ezek az eszközök Isten országának a terjesztésében is nagy szerepet játszhatnak; viszont velük az emberek saját lelki kárukra vissza is élhetnek. A szt zsinat abban a meggyőződésben, hogy a lelkék üdvét és az emberiség javát szolgálja, a pápák, püspökök, papok és hívek figyelmébe ajánlja az ezekre eszközökre vonatkozó elveket és kérdéseket.

II. AZ EGYHÁZ TANÍTÁSA

1. *Az Egyház joga és kötelessége.* Az Egyház isteni küldetése; hirdetni az evangéliumot az egész világon, mégpedig minden, rendelkezésre álló eszközzel. Ezért elidegeníthetetlen joga, publicisztikai eszközöket is létrehozni, alkalmazni és a használatukra vonatkozó erkölcsi elveket meghatározni.

2. *A publicisztikai eszközök kezelőinek a kötelessége* ezeket az eszközöket az emberiség és a kereszténység szellemével átítatni, hogy teljesen megfelelhessenek a Gondviselés terveinek és az emberek várakozásának.

Helyes működésük elengedhetetlen feltétele, hogy ismerjék és tevékenységükben alkalmazzák is az erkölcsi törvényeket. Ezek szemmel tartásával válasszák meg az anyagot és legyenek tekintettel a körülményekre, amelyek a közlésnél szóba jöhetnek, mert ezek a közlés erkölcsi minőségét is megváltoztathatják. „Elsősorban kell, hogy a helyes lelkiismeretet alakítsák ki magukban, főleg azokra a kérdésekre vonatkozólag, melyek ma hevesebb viták tárgyát képezik.”

Ilyen vitás kérdés pl: *milyen legyen a hírszolgálat?* Napjainkban ez bizonyos mértékig szükséges; annyira közel jutott az egész embe-

riség egymáshoz. Az események helyes ismeretével hatékonyan hozzá lehet járulni a közjóhoz és a társadalom egészséges kiépítéséhez. Ezért az egyeseknek és a közületeknek joguk van az őket megillető tájékoztatásra. Legyen ez a célja szerint teljes, feleljen meg az igazságnak, az igazságosságnak és a szeretetnek; a módjában pedig legyen tisztességes, és az ember jogainak és méltóságának megfelelő.

Egy másik probléma: milyen a viszony a „művészet szabadsága” és az erkölcsi törvények közt? A viták itt sokszor onnan erednek, mert az emberek nincsenek tisztában az esztétika és az erkölcs törvényeivel. Ezért hangsúlyozza a zsinat az erkölcsi törvények elsőbbségét mindenben és mindenki részére. „Az erkölcsi rend fölülmúl minden más emberi értékrendet, legyenek azok mégoly jelentékenyek is, a művészetet sem véve ki.”

A harmadik :az erkölcsi rossz leírása, előadása vagy ábrázolása, publicisztikai eszközök által. A rossz tudomásulvétele kétségkívül mélyebb emberismeretre segíthet; közlése a szép és jó hatásosabb kiemelésére szolgálhat; előadásával fokozni lehet a drámai hatást. De ezt is alá kell rendelni az erkölcsi követelményeknek, főleg olyan tárgyakkal, amelyek közlése nagyobb tapintatot követel, vagy amelyek az áteredő bűnnel terhelt emberben könnyen bűnös indulatokat kelthetnek.

3. A *publicisztikai eszközök használóit* (olvasókat, nézőket, hallgatókat) szintén kötik bizonyos köteleességek. Felelősség terheli őket szabad választásukban. Helyes az eljárásuk, ha az erkölcsileg értékeset, tudásra érdemeset és az igazán művészt választják; az értéktelent, a rosszat, a csábítót visszautasítják. Sajnos, a rossz lehetősége mindig megvan, ha olyanok kezébe kerülnek a publicisztikai eszközök, akik erkölcsi érzék nélkül, tisztán üzleti alapra helyezkednek.

A használók köteleessége, illetékes és megbízható helyen tájékozódni az anyag minőségét illetőleg, és annak megfelelően eljárni. Súlyt kell helyezniük a helyes lelkiismeret kialakítására. Így aztán ellene tudnak majd állni a kétes értékű propagandának és képesek lesznek kiválasztani a jót, a megfelelőt.

A publicisztikai eszközök használatában törekedjenek önuralomra és mértéktartásra, főleg a fiatalok. A szakértőkkel, nevelőkkel való megbeszéléssel képezzék ítélőképességüket. A szülők ne feledkezzenek meg felügyelői köteleességeikről. Gondjuk legyen arra, hogy házukba hit-és erkölcsellenes dolgok be ne férközzenek, és ilyenekkel gyermekeik a házon kívül se találkozzanak..

4. *Nagy felelősség terheli* az újságírókat, írókat, színészeket, rendezőket, pénzelőket, kölcsönzőket, színigazgatókat, ügynököket, bírálókat, és mindazokat, akik bármi módon résztvesznek a hírközlő eszközök létrehozásában vagy alkalmazásában, és használatuk ter-

jesztésében. A gazdasági, politikai, művészi szempontokat úgy egyeztessék össze, hogy a közjó kárt ne szenvedjen. Gondoljanak arra, a használók jelentékeny része fiatal, akiknek tisztességes szórakozásra és jóra való ösztönzésre van szükségük. A vallásos tárgyú adások rendezését hozzáértőkre kell bízni és kellő tisztelettel kezelni.

5. *Az államhatalom kötelessége* a publicisztikai eszközökre vonatkozólag is az, hogy tekintettel legyen a közjóra. Illetékességi körén belül, a közjó érdekében, kötelessége a helyes hírszolgálat és a sajtó szabadság védelme, a vallás ügyeinek az előmozdítása, a közművelődés, a szépművészetek, és a használók jogainak a megóvása.

Ugyancsak az államhatalom feladata, hogy erélyesen távolítsa mindazt a rosszat, ami a publicisztikai eszközökkel való visszaélésből származhatik, és külön intézkedésekkel előzze meg az ifjúság lelki megmérgezését.

III. AZ EGYHÁZ LELKIPÁSZTORI ÚTMUTATÁSA

1. *Általában:* az Egyház gyermekei egységesen, tervszerűen haldéktalanul azon dolgozzanak, hogy a hírközlő eszközök mielőbb utat találjanak az apostolkodás különböző ágaiba és megelőzzék a káros, rossz vállalkozásokat. Fontos ez főleg azokban az országokban, amelyekben a vallás erkölcsi helyzet javítása nagyobb erőfeszítést kíván.

2. *Elsősorban a jó sajtót* kell támogatni. Szükség van valóban *katolikus* sajtóra, amely kimondottan magára vállalja a természetjognak és a katolikus tannak megfelelő közvélemény kialakítását, továbbá az Egyház életét érintő események és tények helyes értelmezését megismertetését. A híveket is rá kell arra nevelni, hogy olvassák és terjesszék a katolikus sajtót.

3. *A film és televízió.* Az igazán érdemes, főleg az ifjúságnak való filmek előállítását mindenképp támogatni kell elismerő bírálatokkal és jutalmakkal is. Ahol célszerű, katolikus rádió adóállomásokat kell létesíteni, de úgy, hogy munkájuk színvonalas legyen.

4. *A kiképzés.* Hogy mindezen követelményeknek meg lehessen felelni, idejekorán kell papokat, szerzeteseket, világiakat kiképezni. De főleg a publicisztikai eszközökkel dolgozó világiak elméleti, technikai, és erkölcsi kiképzésére kell törekedni és az őket kiképző iskolák számát szaporítani. Neveljünk műbírálókat is, akik szakjukban otthonosak legyenek és bírálataikban az erkölcsi szempontokra is tekintettel legyenek.

A publicisztikai eszközök igénybevétele a használóknál is előképzettséget kíván. Ennek is meglegyen a lehetősége, főleg az ifjúság részére, iskolákban, világiak apostolkodási szerveiben. A hitoktatásban is kell tárgyalni az idevágó elméleti és gyakorlati kérdéseket.

5. *Az erkölcsi és anyagi támogatás.* Nem méltó az Egyház gyermekeihez, hogy tehetetlenül nézzék, mint akad el Isten ígéje az eszközök elégtelensége miatt. A hírközlő eszközök fenntartása nagy kiadásokkal jár. A világ összes egyházmegyéiben állapítsanak meg a püspökök egy napot, amikor a híveiket idevágó kötelességeikre figyelmeztetik és adakozásra, meg imára szólítják föl őket.

6. *A Szentszéki titkárság.* A zsinat atyái tisztelettel kérik a Szentatyát, hogy a sajtó-és előadóművészetek titkárságának a hatáskörét terjessze ki az összes publicisztikai eszközökre és hívjon meg a titkárságba különböző nemzetiségű szakértőket, világiakat is.

7. *Nemzeti irányító központok szintén szükségesek,* hogy a munka az egyes országokban egységes és tervszerű legyen. Az ilyen intézmény vezetése püspöki bizottságra, vagy egy püspökre legyen bízva. A központokban világiakat, szakértőket és a katolikus tanban is járatosakat is kell alkalmazni. A nemzeti központok nemzetközi kapcsolatban is álljanak egymással.

IV. BEFEJEZŐ

Hogy a zsinat elvei és utasításai eredményesek legyenek, elrendeli a zsinat, hogy a szentszéki publicisztikai központ adjon ki egy megfelelő lelkipásztori utasítást. A hívek pedig fogadják a zsinat útmutatásait készséges szívvel és tartsák is meg azokat lelkiismeretesen. Fölhívja a jóakarató embereket, főleg a publicisztikai eszközök irányítóit, hogy azokat kizárólag az emberiség javára használják, amelynek az érdekei mindinkább összefüggnek ezeknek az eszközöknek az igénybevételével. Így fogják a csodás modern találmányok is dicsőíteni az Úr nevét. B.

CSILE A ZSINATI REFORMOK ÉLHARCOSA

A vatikáni zsinat folyamán többször szó volt a csilei püspökök ultra-progresszív álláspontjáról. Sokan talán kétkedően tekintettek e kis délamerikai ország felé, mint annakidején a zsidók Názáret felé, mondván: ugyan mi jó jöhet Csiléből? Pedig nem éppen megvetendő, ami itt történik. Sőt figyelembevée az itteni „Plan Pastoral” célkitűzéseit, joggal állíthatjuk, hogy Csile a zsinati reformok bátor élharcosa, legalábbis a földnek ezen a részén. Lássunk csak egynehány erre vonatkozó eseményt.

11 ezer laikus misszionárius

A múlt év szeptember 14-én ritka látványban volt része a santiago-i lakosoknak. A hatalmas katedrális zsúfolva volt hívekkel. A főoltáron a bíboros-érsek megható szertartást végzett. Mint Krisztus apo-

stol-utódja a jelenlevőkhöz fordult a krisztusi missziós paranccsal: Menjetek, hirdessétek az evangéliumot! A jelenlevők 11 ezer laikus misszionáriust képviseltek, akik a „Gran Misió” aktiv apostolai Santiagóban és környékén.

Miben áll ez a „Gran Misió”? Nem a hagyományos missziókról van szó. Nem templomi nagy szónoklatokról és egyéb szertartásokról. Nem. Ez a módszer itt az elmúlt idők emlékei közé tartozik. A modern életkörülmények egészen más módszert követelnek. Ez a módszer közvetlen evangelizálást céloz mindenegyus emberhez. Épp ezért 10—15 személyből álló körökbe csoportosítja a híveket. A csoportok élén egy-egy laikus misszionárius áll. A gyűlések meghatározott órákban folynak le a hívek lakásán. Fél órán át csendben hallgatják az Isten Igéjét, amelyet rádión közvetít egy pap. Egyszerű, világos nyelven tárgyalja az alapvető témákat. Két-három pauzát tart, amelyek alatt halk gitárszó hangzik. A beszéd végeztével a kis körök dialógusa kezdődik a hallott téma körül. A meghitt beszélgetést a laikus misszionárius vezeti. Így oldódnak meg a lelki problémák, kételyek és így kezdődik meg az egyes embereken keresztül az a hatalmas reform-mozgalom, amelyet a vatikáni zsinat céloz az egész Egyház arculatán.

Új papi divat

„Férközzetek a néphez minél közelebb, mégha e célból el is kelene térnetek bizonyos hagyományos formáktól...” Ezt mondta VI Pál pápa a délamerikai püspökök csoportjának. A csilei püspökök szívükre vették ezt a pápai irányelvet, és a mult január első felében rendkívüli gyűlést tartottak Santiagóban, hogy a zsinati határozatoknak megfelelő reformokat minél előbb megvalósítsák.

A 25 csilei püspök, élükön Raul Silva bíboros-érsekkel, többnapos konferencián megtárgyalták a helyi körülményeknek megfelelő újításokat a zsinat szellemében. Elhatározták, hogy közös pásztorlevélben közlik a hívekkel ezeket az újításokat, amelyek életbeléptetéséhez addig megszerzik a Szentsezék hozzájárulását.

A tárgyalt témák között talán a leghevesebb vitákat az „új papi divat” érvénybeléptetése váltotta ki. Egyesek attól félnek, hogy a papi reverenda elvetése nagy felháborodást kelthetne, különösen az egyszerű nép körében. De a püspökök többsége úgy véli, hogy kezdetben a többi liturgikus reformok is minden bizonnyal meghökkenést váltanak ki, de idővel mindez el fog tűnni. „Az mindenki előtt világos, hogy a habitus ma már anakronikus” — hangzott a nagy többség véleménye. „Szükséges, hogy ma a pap a lehető legközelebb álljon a világiak mellett s ennek elengedhetetlen feltétele, hogy ruházatában se legyen különcködő.” Az egyik újságíró megkérdezte Mons. Larraint, hogy a „clergyman”-t (papi civilt) fogják-e használni.

Mire ő ezt válaszolta: „Nem hiszem. Az nagy luxus és kényes.”

Minden valószínűség szerint az új papi divat egy egyszerű szürke öltöny lesz, ugyanolyan színű inggel, amelyen egy kis kereszt, vagy jelvény lesz kivarrva.

Mapuche-nyelvű mise

Február 16-án, nagybőjt első vasárnapján olvastuk fel a csilei templomokban a püspöki kar közös pásztorlevelét a liturgikus reformokról, amelyek 23-án lépnek érvénybe. E szerint a szentmise első és utolsó részét a nép nyelvén fogjuk mondani. Vagyis ennek értelmében az araucaniai vikáriátus területén, ahol sok helyen még ma is a mapuche indián nyelvet beszélik a beszülöttek, a kapucinus misszionáriusok mapuche nyelven mondhatják majd a misét, az ország többi részén pedig természetesen spanyolul.

Egyébként a spanyol nyelv használata itt már tavaly óta érvényben van a szentségek kiszolgáltatásában. Így a keresztelésnél majdnem kizárólag—a keresztelési formula és az exorcizmusok kivételével — a spanyolt használjuk. Ugyanígy a házasság és szent kenet szentgénéél.

A misére vonatkozó újításokat teljes egészében még nem hozhatjuk gyakorlatba, mert csak most készülnek a hivatalos fordítások. De mindenesetre kitűnik ezekből a gyors és bátor határozatokból, hogy a csilei püspöki kar tényleg a zsinati reformok vitathatatlan élharcosa.

Az andacolloi csoda

Bár nem tartozik az előző eszmefuttatáshoz, de Csiléről lévén szó, nem hallgathatjuk el a múlt napokban történt eseményt, amely az egész világot befutotta a rádió hullámain: 7 csilei bányamunkást élve elnyelt az andacolloi rézbánya. Ez febr. 19-én történt. Négy napra rá két munkást kiástak 17 méteres mélységből végsőkig kimerülve, de élve. A többi öt 32 méteres mélységben esett az anyaföld foglyául. Szerencséjükre egy elég tágas helyiségben találtak menhelyet. Sőt felülről a fűrógép összeköttetést teremtett velük és csövön keresztül ételt és italt kaphattak. Közben lázasan dolgoztak a mélységben, hogy a beszakadt alaguton keresztül hozzájuk férközhessenek. Végre majdnem egyheti — 135 órás — fogság után, febr. 25-én mind az öt bányász kiszabadult.

A bányászok az andacolloi Szűz Mária csodáját látják az egész eseményben. Andacollo ugyanis Csile egyik híres búcsújáró helye. A szerencsétlenül járt bányászok és családjaik fogadalmakkal kötelezték magukat Szűz Mária iránt. Es Ő teljesítette kívánságukat. Ép egészségben adta őket vissza szeretteiknek. A hős bányászok pedig hír szerint Németországba, a Ruhr vidéki bányákba készülnek vagy ezernyi szerződötetett társukkal együtt.

Magyar Arnold OFM

A PAPI HIVATÁS NAPJA

Olaszországban már pár évvel ezelőtt „a papi hivatások vasárnapjának” nyilvánították a húsvét utáni második vasárnapot, a Jó Pásztor vasárnapját. A Szentatya akkor helyeselte a kezdeményezést és az olasz egyházmegyékre jóvá is hagyta azt. VI. Pál pápa az idén az egész Egyházra kiterjesztette a kezdeményezést. Jó Pásztor vasárnapján a világ minden katolikus templomában papi hivatásokért kell ezentúl imádkozni és szentbeszédeket mondani.

Tény, hogy már sok vidéken érezhető, néhol nagyon érezhető a papi, általában az egyházi hivatások hiánya. Ha a helyzet marad, sőt rosszabbodik, hovatovább megreked ott az Egyház munkája. Nem egy helyen mintha hiába fordulna az Egyház lelkesítő szavakkal a fiatalság felé. Az evilágias életfölfogás mintha áttörhetetlen gátat emelne az eszményi gondolkodás elé. „Manapság több a mohón markoló, mint az önzetlen szeretettel áldó és ajándékozó kéz”, — mondta az innsbrucki püspök egyik beszédében.

Szentatyánk nyilván az Isten győzedelmes kegyelmébe helyezte bizodalját, mikor elrendelte, hogy a húsvét utáni 2. vasárnap, a Jó Pásztor vasárnapja, „dies mundialis precum pro vocationibus” legyen: a világegyház imanapja papi és szerzetesi hivatásokért. A pápa azt várja, hogy a világ minden kat. plébániáján úgy üljék meg ezt a napot, hogy az valóban az Egyház és az egyházmegyék javára szolgáljon.

Ez bizonyosan meg is fog történni, ha hatásosan szemük elé állítjuk a híveknek, mit jelent nekik és a világnak a papság; a szerzetesek, a szerzetesnővérek apostoli és szociális munkája. Nehezebb lesz talán a fiatalsággal megértteni, mily szép az áldozathozatal embertársainkért; mily nagy Isten és a jó emberek előtt az a férfi vagy nő, aki képes idejét, erejét, mindenét másokért fölládozni. Amit a fiatalság nem ismer és nem szeret, azért nem is fog lelkesedni. Szükséges az is, hogy a fiúk, leányok a papban, szerzetesben, apácában vonzó példaképet lássanak. Természetes egyszerűség, János-pápa — szerinti emberiség, közvetlenség, jóság, vidámság kell hogy tükröződjék az egyháziak arcáról. Ha aztán az Úr szavai szerint buzgón imádkozunk és imádkoztatunk hivatásokért, a siker aligha fog elmaradni.

B.

Kedves nővér írja:

Török atya megemlékezése Sik Sándorról páratlan a maga nemében. Sokan írtak sokfélét és sokfelől küldtek hozzánk is. De ilyen mélyet, ilyen teljeseget és gyönyörűt még nem. Nem ismerem T. atyát, de ebből az írásából megállapítottam, hogy művész.

V. N.

MORTUUS VIVIT

Tóth Tihamár halálának huszonötéves fordulójára

Amikor 1939 májusának első péntekén mint a futótűz terjedt el a hír, hogy Tihamér püspök állapot a két műtéti beavatkozás ellenére válságosra fordult, én is elmentem a Rókus-kórházba a beteget meglátogatni. A folyóson egész tömeg szorongott, hogy láthassa vagy legalább hírt kaphasson felőle, de már csak kivételesen juthatott be hozzá valaki.

Behunyt szemmel, eszméletlenül feküdt az ágyon. Az agyhártyagyulladás roppant kínjainak a nyoma sem látszott az arcán. Még kevésbé a halál feltartóztatatlan közelsége. Mégis úgy éreztem, hogy utoljára látom s a szívem fellázadt a gondolatra, hogy egy korát megértő és nagy alkotásokra indult magyar püspöknek dolgvégezetlen kell sírba szállnia.

A kórházból egyenesen a szerkesztőségbe mentem s mintegy hipnotikus révületben lediktáltam a nekrológját. Meghagytam, hogy szedjék ki azonnal, tördeljék be vezércikknek, mert — Tóth Tihamér nem éri meg a reggelt“.

Másnap reggel a Nemzeti Ujság gyászkeretes cikkéből, a saját írásomból tudtam meg, hogy Tihamér püspök az éjszaka folyamán valóban kiszenvedett.

Mindössze ötven évet élt s ebből az országos szerepre, a melyre hivatott volt, húsz év, a püspökségre pusztán négy hónap jutott.

Tóth Tihamér abból a bizonyos jobb polgári rétegből szállt ki, amely a Proházkákat, Banghákat ajándékozta a nemzetnek s amely egy u.n. liberális papság mellett is meg tudta őrizni a legszebb keresztény tradíciókat. Az apa hivatalnok volt, de már az új idők szeleként a pénzügy világából, a bankszakmából s valami huncut humorral lehetett megáldva, hogy mind az öt fiát T-betűs névre kereszteltette: Tibor, Tihamér, Titusz, Tivadar, Tamás.

A Tóth-nemzetség, amelynek ősei az 1600-as évektől kezdve mint kurtanemesek tűnnek fel Szatmár és a Kúnság áldott tájain, az ú.n. keleti magyar tipushoz tartozik, erős kún beütéssel, ami épp Tihamér püspök kerek kis arcán, tar koponyáján, szénfekete hunyorgó szemén és barna bőrszínén mutatkozott meg a legerősebben.

A család minden tagja kimondottan tehetséges volt, egyetemet végzett s pályáján a „szamárlétránál” többre vitte. A legtehetségebb, a család szemefénye azonban Tihamér volt s ő vitte a legtöbbre. Fivérei azonban nem mindig váltak büszkeségére s épp országos híre és népszerűsége tetőfokán kellett a polgármester öccse, később a kormánybiztos bátyja ellen emelt vádakát a sajtóban heken át olvasnia.

A család legnemesebb és egészen felmagasztasult alakja az édesanya volt. Korán özvegyiségre jutva s csekélyke nyugdíjra utalva neki kellett öt jöetvágyu és ruhátnyúzó fiúgyermek ellátásáról, tanításáról s neveléséről gondoskodnia. Kosztosdiákokat tartott tehát, ahogy az akkor internátusok hiányában szokás volt s a szó szoros értelmében „éjszaka font, nappal mosott”. S még az a kárpótlása is hiányzott, hogy legalább egy szem leánykája lett volna, akitől megkaphassa azt a gyöngédséget és segítséget, amelyet fiúgyermekék soha, de soha nem tudnak megadni.

A régi Nagymagyarországon megvolt az az előny, hogy a tehetséges és szorgalmas fiúk taníttatása könnyen ment. A tandíjmentességet minden jobb bizonyítványra már a második félévtől kezdve megkaptuk, ösztöndíjak is akadtak, de az évvégi jutalomdíjak 10 és 20 koronás aranypénz alakjában igazán bőségben hullottak. Tihamér is ilyen alapon már a III. gimnáziumtól kezdve „kenyérkereső” lett. Bizonyítványosztáskor csinos kis összegeket vitt haza, — saját feljegyzése szerint egy alkalommal 211 koronát tett ki az évi bevétele, — amellet hogy tanítványokat is vállalt korrepetálásra.

Tanárai és tanulóársai vallomása szerint az a bizonyos „példás” gyermek volt, akinek a példáját szülők és tanárok nekünk élénkebb srácoknak mindig az orrunkhoz szokták dörgölni. Nem csavargott az utcákon kalandra lesve, mint mi, nem adott csúfneveket a tanároknak, nem lopott szilvát a kertek alján, sohasem kóstolta meg a tiltott dohányszás gyönyörüségét s nem itta ki a poharakból a maradékbort a vendégek után, mint mi tettük. „Nincs mersze”, — gondolták eredeti bűnben fogant társai, akik abban a korban még nem érik fel a Szentek Életét.

De még feltűnőbb volt egy másik jellemvonása, amely végig kíséri egész életét. Tartózkodó, félénk, visszahúzódó, a spontán jelenségektől mentes egyéniség volt. Az a bizonyos magányos lélek, amely mindig önmagába vonul vissza, amelynek nincs szüksége a társas élet inspiráló és idomító hatására s önfeledten nem tudja magát semminek sem odaadni. Ezért nem volt soha u.n. „testi-lelki” jóbarátja, mindig kicsit távol állott mindenkitől s ezért a legtöbbször merevnek, kimértnek, mesterkéltnak, kevésbé emberinek látszott. A gimnazista diákokkal szemben ez még hatott, a kispapokkal szemben már kevésbé.

Kimért pontossága, étel-italban való önmegtartóztatása, a kánai menyegzők kikerülése, a „napirend” szigorú betartása, — még a Vágon le a tutajok hátán is, — arra mutat, hogy a szentség útját az élet apró dolgaiban, a „kis ösvényen” s nem a lélek nagy áradásaiban kereste. Közelebb állott a szerzetes ifjak világához, Berchmans Szent Jánoshoz és a passionista Szent Gáborhoz, mint Xavéri Szent Ferenchez vagy Borromei Szent Károlyhoz.

Testileg a jól fejlett, ép ember benyomását tette és pappászentelésség nincs is hírünk egészségi állapotának a megrendüléseiről. Annál feltűnőbb azonban, hogy az első világháborúban 14 hónapot kitévő tábori lelkészsége után sokat, túlsokat, egy egészséges szervezetnél megmagyarázhatatlanul gyakran betegeskedik s a láz, fejfájás s mint ő nevezte, a neuraszténia minden tünete teszi hónapokra munkaképtelenné. Mintha pirosposzsgás színe, telt, robusztus alakja ellenére megtört volna az ellenálló képessége s előrevetné árnyékát a korai és tragikus hirtelenségü vég.

Tóth Tihamér országos hírneve ott kezdődik, amikor Levelek Diákjaimhoz címen első könyvei: Tiszta Férfiúság, — Ne igyál, — Dohányzol? — megjelennek.

Ezek a könyvek nem irodalmi ambícióból születtek, hanem lelki kényszerből, az apostoli lélek megnyilatkozásaként. Hittanárságának rövid éve alatt megérezte, hogy a magyar középiskolai ifjúság egy romlott közszellem hatása alatt veszedelmes légkörben él s hogy csak valami magasabbra, hősi tüzelő indítás tudja abból kilendíteni. Ez volt az az idő, amikor a diákszobákban Ady Endre halálos szépségeit faltuk, pesti brettlikről lecsúszott kabarékuplékat énekelünk s már a diákszerelmet is csak a céda Lédákban láttuk. Tóth Tihamér megérezte, hogy ezt nem cáfolni, szidni, ócsárolni kell, hanem az ellenpólusát kell magas piedesztálra emelni. Ő már látta ennek az új iránynak a lehetőségeit és első kikezdéseit. Ő már magán és társain megtapasztalta, mit művelt a középiskolás ifjúságban a Zászlónk című folyóirat friss, új hangja, a katolicizmusból fakadó eszmények hősi büvölete s a meginduló cserkészlet gyors térhódítása.

Ez a lélektani ismeret s emellett az a melegen vibráló, együttérző, őszinte hang, amelyet megütött s amelyben nyoma sem volt az erkölcsösöznek és a prédikátori íznek, szíven találta az ifjúságot. Mire a hittanárok és nevelők észbe kaptak volna és ajánlhatták volna, Tóth Tihamér könyvei már közkézen forogtak, A diákok maguk fedezték fel, ajánlották és ajándékozták egymásnak. S a dolog annál feltűnőbb volt, mert nem is volt kiadója, aki hírt vert volna könyvei mellett s eladói szervei révén juttatta volna el mindenüvé. Ő maga volt könyveinek a kiadója. Hogy miként bírta pénzzel, türelemmel, az expedálás és könyvelés aprólékos és bonyolult munkáját,

ma is rejtély előtttem, hisz a „szerző kiadása“-féle könyveken senki sem nyert, csak ráfizetett.

Ezekkel az ifjúsági könyvekkel Tóth Tihamér jegyre lépett a diáksággal s bár az élet más és nagyobb utakra vezette, lelkileg sohasem bírt elszakadni tőlük. Sem ő azoktól, sem azok tőle. A felnőttek között mindig túlkomoly, merev, kimért, tartózkodó, talán még bizalmatlan is volt, a diákok között felengedett és boldog volt. Betegsége alatt is, mikor már az orvosok nem engedtek be látogatókat hozzá, jókedvűen és mosolyogva fogadta régi kongreganista diákjainak egy egész csoportját.

S hogy könyveinek a páratlan sikere nemcsak a magyar adottságokban rejlő jelenség volt, hanem az általános emberi vonalon is úttörő és kiemelkedő kezdeményezés, mutatta az, hogy hamarosan idegen nyelveken is megjelent, a végén összesen 16 nyelven. S ha idegen környezetben nem is érthette el azt a sikert, amit odahaza, mindenesetre felszabadította és inspirálta más nemzeteknél is a hozzá hasonló szellemeket, hogy hasonló utakat törjenek az ifjúság felé.

Viszont már nem volt olyan szerencsés Tóth Tihamér a kispapok nevelésében. Bár ott is egy bizonyos rétegre döntő hatással volt, másokra viszont elidegenítőleg hatott. Tudok több olyan, akkor is, ma is nagy ideálokra beállított papról, akikkel szeminarista korukban „hadilábon“ vagy legalábbis feszült viszonyban állott. Különben jellemző, hogy ő, aki annyi könyvet szentelt az ifjúságnak, a kispapok számára nem tudott semmit írni, holott akkortájt külföldön ugyancsak divatja volt az olyasfajta írásoknak, mint a „Levelek Kispapjaimhoz“.

Hogy mi volt ennek a lélektani oka, nem tudnám megmondani. Talán az, hogy két mélységes, odaadó szerelem nem fér meg egy lélekben vagy talán az, hogy a diákoknál megszokott nevelés nem vihető át minden további nélkül a kispapokra, vagy talán még inkább az, hogy „kedvencei“ voltak, amit a többiek s épp a legönérzetesebbek nehezen tűrnek el s részrehajlásnak, az egyenlőség megsértésének érznek. Legrajongóbb tisztelője és első életrajzírója jegyzi fel: „A növendékek egy része ridegnek, barátságtalannak tartotta. Pusztá megjelenése elég volt arra, hogy a teremben vagy folyóson csend és rend legyen. Általában a kispapokkal szemben sokkal kimértebb, tartózkodóbb volt, mint a diákokkal szemben.“

A diákvilág meghódítása után jött a felnőttek társadalmának, az ország közvéleményének a meghódítása. Neki, aki megírta két kötetben „Az intelligencia lelki gondozása“ kézikönyvét, kellett erre gondolnia. De ha önmagába nézett, egyelőre csak Demosthenes példája lelkesíthette, mert azok a bizonyos nagyszónoki adottságai nem

voltak meg. Már az egri konkurzuson a rettenetes Samassa érsek azt a megjegyzést tette a szavalatára: *feminina vox*. Hangjába később sem vegyült sok szín s tartózkodó, szenvedélytelen természete, egyáltalán nem lobbanékony vérmérséklete igazán nem diktált sem gesztust, sem mimikát, sem a szónoknál elengedhetetlen kitöréseket. Különben sem volt spekulatív fej, eredeti gondolkodó, stílusművész, hogy az akkor fénykorukat élő Prohászka, Bangha, Vass, Glattfelder mellett feltűnést kelthessen. És mégis, — Tóth Tihamér rövid pár év alatt áttört és beérkezett.

Bevallom, nekem az ő sikere akkor lélektani rejtély volt és sokat gondolkoztam és vitatkoztam másokkal, hogy magyarázatát megtaláljam.

Mindenekelőtt szem előtt kell tartani, hogy Prohászka és a többi nagy szónokok még egy ellenséges közszellem s egyházától elidegenedett hívek közönye mellett hajtották végre az áttörést, viszont Tóth Tihamér már egy nemzeti és keresztény újjászületésből kiemelkedő nemzet jóakarata mellett. Az is szerencsés fogása volt, hogy nem utánozta az előtte befutott nagyokat, nem kelt velük versenyre, hanem egy új hangot ütött meg, amellyel egyszerre versenyen kívül került s egyedül futhatott. Ez a hang az egyszerűség és közvetlenség, a mélyen emberi megértés és rábeszélés, a frappáns példák és magától adódó tanulságok, a lüktető életet megfigyelő és megörökítő riporter hangja volt.

De hozzá kell még fűznünk három körülményt, amelyen gyors sikeréhez és főként országos visszhangjához nagyban hozzájárultak.

Ha Tóth Tihamér Egerben marad, nem biztos, hogy az egész ország felfigyelt volna rá, vagy legalábbis nem olyan gyorsan. De őt pár évi egri szolgálat után a főváros s abban is az Egyetemi templom szószéke várta. Az a szószék, amelyet Prohászka Ottokár zsenije tett fogalommá s amelyen mellette és utána is olyan súlyos szónokok váltakoztak, mint Glattfelder Gyula, Vass József, Wolkenberg Alajos. Az Egyetemi templom szószéke olyan volt nekünk magyaroknak, mint a párisi Notre Dame-é, már csak azért is, mert sehol a magyar fővárosban nem volt egy kimondottan hivatásos szónok számára predestinált és fenntartott szószék.

Érdekes körülmény volt az is, hogy bár a szentbeszédek példákkal való fűszerezését minden homiletikai kézikönyv hirdette, de átütő hatással először Tóth Tihamér tudta alkalmazni. Sok Példatár forgott a multban is a papok kezén, de fakó, mesterkélt, valószínűtlen, sokszor egyenesen képtelen történetei nem tudtak életszintet kapni a papok nyelvén s még kevésbé tudtak, a prédikáció alatt mindig elálmosodó közönségnél érdeklődést kelteni. Tóth Tihamér nem nyult semmi példatárhoz, hanem elővette a kispap korától pontosan vezetett *silva rerum*-át, amelybe a frappáns idézetek mellé minden kor-

szerű s kort vagy emberi lélektant visszatükröző eseményt feljegyzett s azt riporterri hűséggel s drámai vagy lírai szinekkel kifestette. A hallgatók megéreztek, hogy itt nem valami poros históriát, avult régiséget mutogatnak és kelletnek, hanem egy mélyen emberi történet játszódik le, amely már velük is megtörtént vagy megtörténhetik s épp ezért tanulságára, kicsengésére élénken reagáltak. Ezeket a modern és korszerű példákat mesterien tudta kezelni, sem nem siklott el gyorsan felettük, sem nem laposította el őket terjengőséggel. Ehhez épp az ő nyugodt, epikus természete kellett.

S végül nem szabad feledni, hogy a gyermekcipőkből akkor kibontakozó rádió adta meg Tóth Tihamérnak a lehetőséget arra, hogy egyszerre az egész országhoz szólhasson s így egyszerre és mindenütt befuthasson. A fiatalabb generációk ma már el sem tudják képzelni, micsoda szenzáció volt a rádió megszólalása Magyarországon! Micsoda áhitattal és odaadással, készséges lélekkel s előítéletmentesen hallgattuk az éther hullámain érkező hangokat!

Tóth Tihamér először és elsőnek ismerte fel a rádió jelentőségét és lehetőségeit az igehirdetés szolgálatában. Neki egyénileg annál könnyebb volt a rádióval élni, mert nem volt vérbeli szónok, akinek föltétlenül látható hallgatóság kell, mert az inspirálja. Tóth Tihamér gondosan elkészített és szóról-szóra betanult, sőt hangszínezéssel is elpróbált beszédekert mondott már azelőtt is, tehát neki közömbös volt, hogy egy zsúfolt templom avagy egyetlen mikrofon állt-e előtte. Sőt kevés regiszterű hangjával jobban tudott egy stúdióban, mint egy nagy templomban bánni.

Prohászkanak, Banghának fáradságos, időt és ideget ölü utazásokkal kellett városról-városra járva az egész országot bejárni, hogy megismerjék, megszeressék őket, hírnevessé, népszerűvé váljanak. Tóth Tihamér ki sem mozdult a pesti Központi Szemináriumból s az azzal összefüggő Egyetemi templomból, hogy hangja, egyénisége familiáris legyen az utolsó faluban, hogy behizelgő, meggyőző érvelésével, kíváncsiságot felcsigázó példáival lelki vezetőjévé, jó szellemévé, vasárnapi kenyerévé váljon mindenkinek. Helyéből ki sem mozdulva elérte azt, hogy beszéltek róla, hétről-hétre várták, kedves, meghitt vendég lett nemcsak a katolikus, hanem még a protestáns házakban is.

Én nem merném azt mondani, hogy egy könyv más nyelvre való lefordítása értékmérő is egyuttal, mint ahogy láttuk, milyen későn és nehezen fedezték fel a külföldi kiadók Prohászka vagy Schütz sokkal maradandóbb értékeit. Tóth Tihamérnak ezen a téren is könnyebb volt a helyzete s hamarább talált külföldi fordítóra és kiadóra, miután ifjúsági könyveivel már neve és sikere volt. Feljegyzem, mert személyesen tanúja voltam, hogy Tóth Tihamér könyveit a legnagyobb sikert és egyuttal lelki hatást spanyol nyelvterületen érték

el, mintahogy különben Prohászka és Schütz legtöbb könyve ott került kiadásra. Ebben persze döntő része volt a fordító Sancho mallorcai kanonoknak, aki mint maga is stílművész, konzseniális fordítást adott, továbbá annak a ténynek, hogy Tóth Tihamér szentbeszédeinek hatása alatt ment végbe a spanyol egyházi szónoklat felszabadulása a régi merev formák alól s tanult meg korszerű kérdéseket korszerű nyelven kezelni.

Kortársaim közül csak két emberről tudtam, hogy püspökségre vannak predestinálva: Czapik Gyuláról és Tóth Tihamérről. Az elsőről a mamája mondta már kisiú korában: „Püspököt nevelek a fiamból!” — s valóban az Introibótól kezdve minden érdeklődése csak a mit-rák és baculumok körül, meg az azokkal szorosan összefüggő „egyházpolitikai kérdések” körül forgott. A másik, Tóth Tihamér tudta ugyan egy bizonyos időtől kezdve, hogy püspökségre van predestinálva, de viszont mi tudtuk róla, hogy alkotásokban fogja nevét megörökíteni. S valóban alig lett püspök, meg sem szokhatta még az új légkört, már is konkrét terveket gyártott és alkotni akart.

Az isteni végzés azonban másként határozott. Tóth Tihamér mint püspök nem alkothatott, tőle csak az maradt meg, amit a lelkekben épített.

Amikor olyan fájdalmas hirtelenséggel elment az Örökkévalóságba, sokan szinte lázadoztunk az isteni Gondviselés ellen, mert a legfiatalabb magyar püspöknek, aki csupa ígéret volt, kellett kidőlnie.

Ma borongó és szorongó lélekkel gondolunk arra, mi lett volna belőle, ha élve marad? A márianosztrai fegyház vagy a hejcei rabkötrec várt volna-e rá? Vagy most őt is, — hisz ma is csak 75 éves volna, — abban a lehangoló csapatban kellene-e látnunk, amely a magyar katolicizmus minden intézményének a megsemmisítése után azt ismételteti hogy „az Egyház és az állam viszonya kielégítő”? Óh, irgalom Anyja ne hagyj el!

Az isteni Gondviselés megmentette Tóth Tihamért e dilemmától.

Mortuus vivit, — írtam cikkem fölé. Hogy vajjon él-e Tóth Tihamér odahaza, én a messziről jött vándor nem tudom megítélni. Félek, hogy nem, mert a magyar mindig inkább a jelent imádta s a multját sohasem tisztelte eléggé.

Egyet azonban tudok: spanyol nyelvterületen él a halott Tóth Tihamér, tisztelik, szeretik, becsülik, Prohászkaival és Schütz-cel egyetemben az újkori katolicizmus egyik legnagyobb alakjának tartják s könyveit még ma is mindig újra nyomják.

Nyisztor Zoltán

TÓTH TIHAMÉR MUNKÁINAK JEGYZÉKE

Osszegyűjtött munkák. Budapest, Szent István Társulat, 1936.

(Zárójelben az első kiadás éve.)

- I. A tiszta férfiúság (Szent István T. 1919)
- II. A művelt ifjú (Élet, 1924) — Ne igyál! (Szent István T. 1919)
- III. A jellemes ifjú (Élet, 1925) — Dohányzol? (Szent István T. 1919)
- IV. A vallásos ifjú (Élet, 2 kötet, 1926)
- V. Krisztus és az ifjú (Élet, 1928)
- VI. Az ifjúság lelki gondozása I.
- VII. Az ifjúság lelki gondozása II.
- VIII. Az intelligencia lelki gondozása I (Élet, 1923), II (Élet, 1925)
- IX. A szekularizáció
- X. Az Úr szőlőjében
- XI. Hirdessétek az evangéliumot!
- XII. A keresztény házasság. — Eugenika és katolicizmus
- XIII. Krisztus király (Élet, 1931)
- XIV. A tízparancsolat I (Élet, 1928)
- XV. A tízparancsolat II (Élet, 1929)
- XVI. Hiszek egy Istenben (Élet, 1931)
- XVII. Hiszek Jézus Krisztusban (Élet, 1932)
- XVIII. A szenvedő és győzedelmes Krisztus (Élet, 1933)
- XIX. Hiszek az Egyházban (Élet, 1934)
- XX. Hiszem az örök életet (Élet, 1935)
- XXI. Miatyánk
- XXII. Üdvözlégy Oltáriszentség!
- XXIII. Jöjjön el a Te országod!

MAGYAR PAPI LELKIGYAKORLAT

Az európai magyar papság mult évi passai határozata alapján idén is közösen rendezi meg évi lelkigyakorlatát és lelkipásztori megbeszélését.

A lelkigyakorlat ez évben Ausztriában lesz: a gyönyörű fekvésű, hűs és nyugodt Bischofshofenben (St. Rupert Missionshaus).

A lelkigyakorlat vezetője Dr. Nyisztor Zoltán prelátus, Rómából.

A lelkigyakorlat ideje: augusztus 10. hétfő estétől 14. péntek délig. Péntek a megbeszélés napja.

A jelentkezéseket július 15-ig kérjük, Ft. Marosi László címére: Spittal/Drau, Kapellengasse 15 (Ausztria).

Az állomásról a Missionshausba lehet autóért telefonálni, mert gyalog kissé messze van. Telefonszám: 204.

SÍK SÁNDOR (2.)

A költő Szegeden

Ezzel el is jutottunk a szegedi évek beszámolója során az utolsó, nem kevésbé jelentős mozzanathoz, hogy költői fejlődésének ezt a fázisát ismertessük, főleg mondanivalója szempontjából — hiszen ez az, ami minket itt elsősorban érdekel. „Uram, csak a szívem maradhasson gyermek, És el ne vedd a sipomat” — ezzel a fohással kezdi, némi szorongás közepette szegedi életét. Az Ur valóban nem vette el, hanem gazdag terméssel ajándékozta meg e sipot. Második szegedi évében — a hozzáértők szerint — legharmonikusabb, leggazdagabb kötetével, a *Fekete kenyérrel* (1931) lepi meg olvasóit.

„Egy karéj fekete kenyeret Szelnék elétek emberek. Valamit adnék, Valami meleget mutatnék: Egy ember feltakart szívét... Hát egyet mondok: magamat. Nem mondok igent, nem mondok nemet: *Öletekbe dobom a szívemet. Nincs benne semmi, csak szeretet, Egyszerű, csendes szürke szeretet*” — írja a bevezető versében. Új hang ez, már nem a régi, fiatalos, szenvedélyes pátosz, hanem egy Istenben elmélyült és testvérei felé kitérülő szerető szív emberi tanúságtétele, magamegmutatása.

Embernek lenni,
Csak embernek, semmi egyébnek,
De annak egésznek, épnek,
Föld szülte földnek
És Isten lehelte szépnek!

E könyv valóban „egy dalba menekült regény”: a papköltő életének regénye. „Engem magnak vetett a Magvető és kenyérnek, annak is feketének” — írja. Ezzel adva is van a keret: Az életregény első része a mag kalászbaszökkenését mutatja: az édes gyermekkort. Majd „kel a tészta”: elmondja egyetemi éveit a tanulás lelkesedésében, mignem elérkezik a primícia boldog perce: „Megérintettem a csodát... Most áll az illanó idő.” A harmadik rész — „Kemencében” — a pályakezdés mozgalmas első éveit mutatja a háború és forradalmi idők véres hátterével, viharaival. A „Meleg cipó” c. rész az életének delére ért paptanárnak munkáját mutatja tanítványai, lelki gyermekei és barátai testvéries körében. A „Koszorú” c. verse papi lelkületének alázatos, őszinte feltárulkozása. Az Alszeghy Zsoltnak dedikált „S.O.S.” „a rozzant vén Európa-bárka” tragikus süllyedését látva hívő bizalommal ajánlja a „csodaváró meztelen imát”.

Fejezzük be a sort a költő és nemzetnevelő életprogramját fel-
táró „Törvény” c. versével, amely keményen vallja: „Akiben vér van
Istenből való, Nekifeszíti szárnyát a viharnek.” Leszúri élettörvényét:

Lélek törvénye: harcol, aki hős,
És alkot, aki férfi.
Ez a törvény és nincs tovább.
Teszem a magamét. És ez a minden.
Lesz, ami lesz. Esnek csodák.
És él az Isten.

A harmincas években elhatalmasodó totalitárius irányzatok, —
minálunk Gömbös Gyula próbálkozott akkoriban — az értelem pórá-
zától felszabadult, szenvedélytől fűtött tömegmozgalmak a szellem
és az erkölcs emberét a magányba kényszerítik. A „*Magányos vir-
rasztó*” (1936) c. verseskötetének keletkezését és mondanivalóját ez
magyarázza. Határozott „nem”-et mond a Bálványnak:

Nem, ó Bálvány, mi nem bálványozunk,
A monoton litániából
Mellyel hozzád hunyásznak híveid,
Egeket vívó diszharmóniával
Harsan ki férfiénekünk.

Legkiemelkedőbb verse e kötetnek a spanyol polgárháború alkal-
mából írt „Máglyafüst”. „A Káinok kifent baltái közt, Homlokodon az
Ábelek jegyével: Mi lesz veled, te máshonnan való?” — kérdi.

„Rettentő sors! Az egyik fél világ
Fölfalni készül a fél másikát:
Testvéreid egyformán mindaketten,
És egyiké ellenük kell mondanod,
Mert a Krisztust feszítik mindaketten,
Te mindakét pogánynak idegen!”

Krisztus követje ilyen körülmények között jel lesz, amelynek
ellenemondanak: vállalnia kell részét a nagy Passióból, ma úgy
mondanak: a továbbélő Krisztus szenvedéséből.

„A nagy Krisztus-keresztnek radeső
Részecskéjét, az élő Passiónak
Most teljesülő rejtelmes darabját
Vállalni szívvel: ennyi a tied.”

Bízunk kell, hogy Isten nem rak elviselhetetlen terhet vállunkra.

„Nem kishitű, ne bánd a holnapot:
A rendelés a forró mába küldött . . .
A munka ég: rabló lennél, ha most
Az izzó percet kis magadra szánnád!
Egyetlen egy a szükséges: szeress!
És tégy, amint az Isten adta tenned.
Mindenkié vagy, mert mindenkihez
Küldött szeretni, aki a szerelmes
Keresztről a világot átölelte.
Egy szó a tied csak, áldott életednek
Értelme, célja, foglalatja: Testvér!”

E kötet több hitvallásszerű verse (Hiszek, Óda az Egyházhoz) és a fiatalokat lelkesítő programmszerű allegóriája, az Acélember, közkinccsé vált, csakúgy mint az Istennek szentelt s az altruista női hivatást dicsőítő versei (Apácák, Lány a kötéssel). A kötetnek másik, terjedelemben tán nagyobb csoportját alkotják a természet magányába menekülő költő kedves természeti reflexiói. Kecsepásztorok és kaszálók, cserfa a fenyvesben és ibolyák, a baromfiudvarban káráló tyúkanyó és a szálló sirály egyaránt meghihetik és Isten és az örökévalóság felé terelik gondolatait.

Következő verseskötete az országmegnövekedés és a Teleki Pál alatti belső megújulási folyamat örömeiben fogant, bízó optimizmust elhelő versesgyűjteménye az ötvenesztendős költőnek: „*Az Isten fiatal*” (1940) címmel. „Dús gyümölcs érik szélcsavarta ágon. Kalapom szélét a szemembe vágom: Még elvégzi magátét Ötvenesztendős jó fiatalságom. Te is anyácskám, ráncos Magyarország, De kinövöd még mai magad torzát! Érzem, érzem újul már Ezeresztendős, szép fiatal orcád!” — írja a bevezetőben. De ebben a kötetben ugyanaz a kettős regiszter, mint az előzőben: hitvallás és biztató életprogram egyrészt, és a természet ölen született gazdag reflexiók másrészt. Hadd említsük e kötet egy-két gyöngyét. Kezdjük ünnepi szavalóest-jének szíveket nyitogató kezdőversével a Cinegével. A kertjének bokrán megpillantott cinegétől az istengyermekség gondolatához vezetnek reflexiói:

„Igazad van pajtás, cinge, cinege,
Egy fütty az ember élete.
Egy pici fütty az életem,
Elég az gondnak, hogy szép legyen.
Elég az gondnak, hogy jó legyen
Mindenkinek, amíg lehetek . . .
Egy az igazság kicsikém,
Egy az okosság tudom én, tudom én:
Vagyok-e Isten gyereke,
Mint te kicsi testvér, cinege, cinege.”

Igy ihleti meg a kakukmadár és a tiszavirág is, elgondolkodtatja a fű a szélben és a pocsolya és egy szebb világba terelik vágyát a zivatar-kék alkonyi felhők — s mikor a csodás reggelen a rigó rikkantását hallja, azon elmélkedik, ki mit szeret s kérdi: „Hát Uram Isten, mit szeretek én? Mindent, amit elnyilt két szemem lát: A napot, a lombot, a lomha Tiszát, A kemény munkát és lány kenyeret. Mindent, mindent, mindent szeretek. Egyebet magamnak nincs is mit kérjek: Csak tiszta lehessen test és lélek, Legyen kit szeretnem, legyen mit ennem, És el ne fogyjon a nóta bennem.”

A prófétai attitűd e verseiben ellenemondás a gyűlölködés és háború szellemének. „Mentsd meg lelkedet!” c. versében keserűen állapítja meg: „Közöttünk dülva jár Egy aljas új ragály. Ó látni, halani Hitványan hullani A legjobbak sorát!” — s hívja, szólongatja a választottakat a magányba.

Mint Prohászka lelkét az első világháborúban, úgy az övét is tiltakozásra készíti a háború őrjöngése: „Kemény és karcos légy ma, ének, Légy szikladarab, Hogy odahajthassalak Vérszennyes küllői közé A század undok páncélszekerének.” Különös erővel tör elő lelkéből a „a két pogány közt egy hazáért” vérző magyarságért való aggodás, amikor a Dolomitok közt járva egy katonatemetőben, „nehéz osztrák nevek közt” megpillantja egy hősi halált halt magyar császárvadász, Czinege Rudolf nevét, mellette az elfakult, pici nemzetiszínű lobogóval és felveti a Czinege Rudolf c. versében a nagy kérdést: „Lesz-e vagy nem lesz bukott Magyarország? . . . ”

„Feleljetek, ti nagyszerű halottak!
Meghalni nálunk csodaszépen tudtak
Mindent a hősök, halni másokért:
De élni, élni, élni magatoknak
Ez az, mit most a végzet-óra kérd.”

„Az élet és szétomlás határán” felszólítja a „történelmi bárányt”, a „jámbor Czinegék” fajtáját:

„Mindenné kell ma válnod egymagadnak,
Czinege Rudolf, utolsó magyar!
Egyetlen magyar a kereszt alatt,
Mozdulj, felelj hát, felszólítalak,
Kényszerítetek: van-e még remény?
Van-e még benned sirszétrugni élet?
Vagy jól pihensz a német kő tövén?”

Bízó optimizmusa életigenlő választ olvas le a lobogócska lobogásában és a virrasztó szegedi fiatalokat is a szebb jövő víziójával

biztatja: „Látom, látom az újszülött keresztet Egy templom homlokán Felfényleni az elzörömbölő szennyes vihar után.“

Ez az optimizmus azonban nem télen jobb jövőtvarás, hanem az állandó önreformra, helytállásra, a másokért és a szent ügyért való odaadásra serkentő „építő nyugtalanságból“ fakad. Erre tanúságtételül szolgál az imádsággá vált „Ments meg Uram!“:

„Csak attól ments meg, keresők Barátja,
Hogy ne nézzek se előre, se hátra.
Tartsd rajtam szent, nyugtalan ujjad,
Ne tórd Uram, hogy bezáruljak! . . .
Ne túrj megállni az ostoba v a n - nál,
S nem vágyini többre kis mái magamnál.
Ha jönni talál olyan óra,
Hogy megzökkenne vágyam mutatója,
Kezem kezében ha kezdene hülni,
Más örömén ha nem tudnék örülni,
Ha elapadna könnyem a más bűnén,
A minden mozgást érezni ha szűnném,
Az a nap Uram, hadd legyen a végső:
Szabadíts meg a szürkéségtől!“

Éveken át imádkoztuk többre törekvő fiatalokkal ezt a verset s énekeltük a másikat, „Légy csendességben“, amely az igénytelen hétköznapok csendes vértanúságára való felkészülés gondolatát lopta a lelkekbe:

„Légy csendességben: Isten hogyha hív,
Halkan szólít, mint pásztorhangú sip.
Kelj fel, és indulj engedelmesen,
Kutyuska-vígan, bárány-csendesen.
Ne nézz se jobbfelé, se balfelé,
Csak az egyenes út az Istené.“

Ha szeges öv, ha véres máglyaláng:
Te mosolyogj, és mond, hogy Miatyánk.
S ha tán a Hang a véres Hegyre vitt,
Hol elveszik a világ bűneit,
Szeliden lépj a szegezők elé:
A nyíró béres is a Pásztoré.“

Röviddel az imént ismertetett verseskötet után megjelent (1940) a harminc költői év teljes termését egy kötetben egyesítő kötet: *Sík Sándor Összes Versei 1910—1940*. E kötet épp úgy csúcspontot jelentő zárókö a szegei életszak végén, mint a tudományos sort két év múlva lezáró Esztétika.

Nem hagyhatjuk említés nélkül Sík Sándor drámaírói működését sem. Még az előző időszakban jelent meg *Zrinyi* c. drámája, amely épp úgy a két malomkő közt őrlődő magyarság sorstragédiája, mint a szegedi évek folyamán írt *István király*. A dráma „nagy jelenete”, amikor az országépítő szent király vérszerinti rokonára, Vazulra akarja hagyni műve folytatását, csak azt kötve ki, hogy kereszténnyé legyen. Vazult csábítja a trón, de képtelennek mondja magát vére megtagadására, mire István király azt válaszolja: Ma még nem tudod, de holnap az Isten ereje száll beléd és mindent megtehetsz... Amikor azonban Vazul végleg nemet mond, a szörnyű dilemmából (Magyar elnyomni Péterrel, vagy keresztényt irtani Vazullal) csak egy kiutat lát: „arcába csapni az emberi bölcseségnek” és Szűz Máriának felajánlani a koronát... A dráma a Szent István jubileumi év alkalmával a Nemzeti Színházban is előadásra került és hálás darabja volt a működvelő színpadoknak. Két ifjúsági előadása rendezésében vehettem részt — középiskolásokkal és egyetemistákkal is — és tapasztalhattam, milyen nagy hatással volt e dráma az ifjúságra. — Végül megemlítem az Advent c. szavalókórusra írt oratoriumát, amelyet a szegedi dómtéren mutattak be.

3. Sík Atya

Sík Sándor a háború után nem tért vissza egyetemi katedrájára, noha megtehetné volna. Ekkor új szakasz kezdődik az életében. Megértjük a változást, ha ismerjük a két szakasz közé ékelődő vizválasztót, vagy mondjuk inkább: az új szakasz bevezető „noviciátusát”: az ostrom alatti óvóhelyi élet és a romok között való csendes tervezgetés hónapjait (1944 december—1945 március). Ezt az időt közvetlen közelében élhettem át s így gazdag élményanyagra támaszkodhatom.

Az óvóhelyi életben fogékonyak voltak a lelkek. Keveseknek kijutó, ritka kegyelem volt az ostrom borzalmi közepette is valami felszabadultságfélélet érezni a fölösleges sallangoktól és teljesen ráhagyatkozni az isteni Akarat rendelkezésére. Sokaknál a lélek kész volt ugyan, de a test, az idegzet erőtlen. Az ilyenekre különös áldást jelentett Sík atya örökké tréfálkozni kész derűje, az a természetes szeretet és jóság, amely egyéniségéből áradt. Napközben kivette részét a közös munkából, vagy csendben imádkozgatta a szentolvasót. És a sötét est csendjében szavalt nekünk kedves költőinek, — első sorban Arany Jánosnak a verseiből, de persze a magáiból is.

És most jön az, ami eltörölhetetlen nyomokat hagyott az érdekeltek lelkében: az ostromidőben való *lelkipásztori munka*. Amikor az orosz csapatok bevonultak Budára és hetekre megszakadt a kapcsolat a

két városrész között, Marczell Mihály érseki provikárius rendelkezésére egy-egy rendház, vagy népesebb papi közösség kebeléből kis pasztorációs csoportok alakultak, amelyeknek tagjai eleinte kettesével, majd egyedül járták az óvóhelyeket. Délelőtt az alkalmas házakat kellett felkutatni, ahol igény és lehetőség volt a délutáni szentmisére. Ebéd után korán elkezdtük a gyóntatást, ezt követte a szentmise asztalon; egész közel, körénk zsúfoltan a hívek, a betegek ágyban; rövid szentbeszéd, -és igyekezni kellett, mert 5 órára már otthon kellett lenni, utána „felkoncolást” ígért a városparancsnok. Közben ismételten bombatámadás volt, szószerint romok és holttestek között vitt az út, néha kapualjtól-kapualjig, meglapulva. Ebben az izgalmas légkörben folyt ez a lényegre szorító, leegyszerűsített pasztoráció. Tanítórendi papoknak, akik megszokták, hogy tanáros gonddal készüljenek jóelőre nem oly gyakori prédikációikra, szinte forradalmi újság volt ez a „rohampasztoráció”. Ez újszerű munkánk kezdetén, hogy tanuljak valamit, Sík Atya mellé kértem beosztást, — pasztorációs részlegünket Tomek Vince, jelenlegi Generális Atyánk vezette, — és előtte beszélgettünk az előkészületről. „Most valami újat kell próbálni, — mondotta, — valami egyszerűet; lényegeset és vizsgáztatót mondani, testvéri szívet mutatni. Már a forma is, ahogyan asztalon, pohárból, közöttük misézünk és mellőlük (s nem felettük) beszélünk, erre utal.” Még ma is emlékszem, hogy milyen egyszerűen beszélt a szenvedés értelméről, magyarázva — a kolosszei levél (1,24) kapcsán — hogy mennyiben tudjuk magunkban kiegészíteni Krisztus szenvedéseit, szívesen vállalva — a Máglyafüst szavaival — a nagy Passió ránkeső részecskéjét.

Nem kétséges, hogy ennek a pasztorációs életnek nem egy megrendítő élménye, az első találkozások távolállókkal, nem gyakorló hívekkel, akik a halálveszélyben tértek vissza Istenhez, és a lehetőség, hogy szabad folyást engedhettünk az isteni Irgalomnak, — hiszen szinte korlátlan felhatalmazásaink voltak a halálveszélyre való tekintettel, — Sík atyára is mély hatással volt.

A romeltakarítás heteit — dunaparti rendházunkból kilakoltatva — egy józsefvárosi apácakollégiumban töltöttük. Itt már szélesebb körben tartott Sík Atya verseiből előadóesteket s a versek összeválogatása nem ötletszerűen történt. A lelkek porhanyósak voltak és ekkor valahogy mimagunknak is többet mondott az istengyermekség lényegéről a Cinege, a helytállásról az Acélemler, az apácák áldozatos életéről (micsoda példáit láttuk ennek!) az Apácák, a „sirszétrügni életre” szóló Rudolf Czinege . . .

Ekkor született meg lelkében — néhány legközelebbi barátjának a biztatására is — az a gondolat, amely első pillanatban a fiatalabbakat fájdóan érintette, hogy búcsút mond az egyetemi katedrának, és kizárólag költői meg papi tevékenységgel végez apostoli munkát. Ma

már kétségtelen, hogy ez volt a leghelyesebb választás. Az új neki-indulást ő maga később kedvesen így kommentálja:

„Már a dallam, csak a dallam
Lesz a regulád,
Indulj, mást ne vígy az útra,
Csak a furulyát.”

Bízó, fiatalos optimizmus kellett hozzá: új életformát kezdeni 56 esztendőös korban. És Sik Atya győzte optimizmusával. Új verseskötetének a címe is erre céloz (*Győződ-e még? 1945*). A romok között, „hétországászóló temetés” után is meri, akarja a tavaszi „mozdulás, foganás, jövő” hírnökét látni:

„Akarom hinni, ami képtelen:
Ha elrohadt a szép jelen,
Rothadtan ad kalászt a mag,
Fecskeköszöntő gyerekekkel
Gyerekeknek érzem magamat.

Csak a napfény, csak ami égi,
Csak az maradjon bennünk régi,
A többi minden új legyen!
Akarok hinni. Felhajítom
A levegőbe süvegem.” (Fecskét látok)

A rendfőnök

Az új tavaszvárás a kis, meghitt szerzetesi család közösségében érthetően a tanítórendi jövő problémái felé is terelte a figyelmét. Tomek generális atya volt a szobatársa, akinek mindig rendünk sorsa volt a legfőbb gondja. Visszaemlékezéseiben így örökíti meg e jövő-bemutató napokat:

„...nem halálra: új életre tárta
A két barát egymásbafont kezét:
Míg szóatlan „megilletődve járta
Utcák és multak véres rom-mezét,
Akart nem sírni, nem merengni hátra,
Aggódva lesvén az élet neszét
S egy csöpp szobában meghúzódva ketten
A szent jövőt álmodtuk önfeledten.”

A következő évben (1946) lett Dr. Tomek Vince a magyar piarista rendtartomány főnöke, aki maga mellé veszi a rendfőnöki tanácsba, asszisztensnek Sik atyát, s mikor egy újabb év múlva (1947) a rend

római egyetemes káptalanja elsősorban választ magyar piaristát az egyetemes rendfőnöki tisztre Tomek Vince személyében, ő Sik Sándort nevezi ki a magyar rendtartomány élére, aki rendfőnök maradt haláláig.

Valamit kell mondanunk Sik Sándorról, a rendfőnökről is. A legközelebb így jellemezhetném: *atyai és testvéri* volt. Legfőbb gondjának tartotta mindjárt az elején, hogy családias, otthonias légkört teremtsen a rendházban. Arra, hogy atyai felelősségét mily komolyan értelmezte, jellemző volt első lelkigyakorlatunk rendfőnöksége idején. Tulajdonképpen maga vezette az egész rendtartomány lelkigyakorlatát addig egészen szokatlan módon. Összehívta a vidéki rendházakba kiküldött lelkigyakorlatoztató atyákat és egy napon keresztül átbeszélte velük a lelkigyakorlat lényeges mondanivalóját. Tudvalevőleg csak monachális rendekben adja a lelki-szellemi irányítást az apát a rendtagoknak. Akkor Sik atya felelősségének a tudatában ilyen igénnyel lépett fel tanítórendi keretben is.

Atyai és testvéri lelkületére két konkrét példát hozhatok fel. Egyízben külső, kényszerítő körülmények folytán igen lesújtó rendelkezést kellett közölnie egyik, jóval fiatalabb rendtársával. Reggel szentmiséje után hívatta és látható, őszinte megindultsággal közölte az illetővel a fájdalmas tényt s hangsúlyozva, hogy ezt a keresztest nem ő rakja az illető vállára, hozzáfűzte: „Mai szentmisémet azért ajánlottam fel, hogy ezt férfiasan fel tudja dolgozni önmagában” — s aztán megölelve bocsájtotta el. Ezzel súlyos lelki krízistől óvta meg az illetőt, amint az később bizalmasan elárulta.

Általánosabb jelentőségű példa az engedélyezett rendi kereten kívül élő rendtagokkal szemben tanúsított magatartása. Tudvalevőleg ez a legkényesebb és legnehezebb problémák közé tartozik, mert a kereten belül élők érthető módon védik rendi munkájuk lehetőségét, viszont a kint, partravetett halként élő rendtagok vágyódnak a szerzetescsalád közösségébe . . . Sik atya e téren mintaszerű volt. Mindig a legnagyobb szeretettel és kedvességgel fogadta, a „keretenkívülieket” — amikor — az okosság elve alapján igen ritkán megjelentek a rendházban.

Még valamit kell kiemelnünk Sik Sándor rendfőnökségével kapcsolatban. Azt a nagy megnyitottságát „új idők új dalai” iránt, amelyek a tanítórendek számára új utakra és lehetőségekre mutattak. De ez már szorosan kapcsolódik a következő munkakörhöz.

Katolikus Akció

Nem volna teljes a képünk, ha nem szólnék Sik Sándor mozgalmi munkájáról a Katolikus Akció keretén belül a háborút követő első években. Mert ennek a lendületes megindulásnak az éveire igazán

ráillik a szó: ponderantur non numerantur. Szép tavaszi nekizsendülés volt az, különösen ifjúsági és kulturális téren. Ontevékeny, dinamikus, komoly lelki és világnézeti nevelést adó mozgalmi élet bontakozott ki a régebbi statikus egyesületi élet helyett. Sík Sándor, mint a Katolikus Akció alelnöke nemcsak a legfőbb irányításban vett részt, hanem tevékeny szerepet vállalt előadások, lelkigyakorlatok, konferenciák és szavalóestek tartásával (1945—1948).

Ekkor azt csodáltuk benne a leginkább, hogy milyen alázatos, tanulékony lélekkel tudott nála jóval fiatalabbaktól új eszméket elfogadni. Csak azt kívánta meg, hogy az újat a régi iránti megértő megbecsüléssel az előzményekre építsük. Szívesen ment bele hosszas eszmei és módszери vitákba, alaposan átolvasta az érveket alátámasztó újabb külföldi irodalmat, pápai megnyilatkozásokat — és szívesen hagyta meggyőzni magát. Azután már lelkesen felkarolta, sőt intuitív meglátásaival ekkor már ő védte azokkal szemben, akik nem voltak oly fogékonyak, mint ő. Így például fiatalabbakat megszegyenítő fogékonysággal ismerte fel a tanítórendek nagy felelősségét és új nevelői lehetőségeit az egyházközségi lekipásztorkodás terén, valamint a Katolikus Akció világi apostolképző munkájában. Elvi jelentőségű tény, hogy abban a pár évben — amíg és amily mértékben csak lehetett, — mindezt a munkát lelkesen fel is karolta.

De a Gondviselés azt is megadta neki, hogy amikor mások számára mindez szélesebb körben lehetetlenné vált, — Ő még egymaga országos hatósugarú világnézeti, hitbeli nevelőmunkát végezhesen. Az ötvenes évek elején, amikor a templomok kívül szinte lehetetlenné vált már a katolikus világnézeti nevelőmunka, egy alkalommal szűk körben keseregtünk tehetetlenségünkön. Sík atya egyszercsak megszólal félhangosan, szerényen mentegetőzve felénk, szinte hangosan gondolkozva önmagában: „Hálát kell adnom az Úristennek, hogy mégiscsak adott nekem két lehetőséget valamit tenni az Isten Országáért: az egyik a Vigilia, a másik a konferenciák.” Valóban, páratlan hatású két eszköz egy olyan papi egyéniség kezében, aki lelkiséggel, intelligenciával, költői intuícióval, a szó és a toll művészetével s vonzó emberségével úgy tudta kezelni ezeket az eszközöket, mint Sík Sándor. Ezért most ezekről kell szólni.

Vigilia

A Vigiliát méltán emlegethette atyai büszkeséggel. 1947 és 1952 között még közelebről figyelhettem, mennyire ő volt a lap lelke és irányítója. Tudjuk, hogy idővel, kora előhaladtával és betegsége elhatalmasodásával tevékenysége, szerepe a szerkesztésben szükségképpen csökkent: inkább nevével fémjelezte a lapot, amelyben azon-

ban mindvégig megjelentek a versei, konferenciái, cikkei. A jövő történése fogja megállapítani ennek a nivós folyóiratnak a helyét és jelentőségét mind irodalmi, mind egyházi vonatkozásban. Mi csak meghatódással és tisztelettel vesszük a kezünkbe és hálát adhatunk, hogy a korlátolt lehetőségek világában a magyar katolikus értelmiség a Vigilia sok értékes tanulmánya révén szellemi-lelki táplálékhoz jut, kapcsolatban marad a világegyházzal, annak áramlataival. Egy bizonyos: Sík Sándornak nem kellett szégyenkeznie azért a nivóért és irányért, amelyet lapjának adott, és a szerkesztésben utódainak sem kell majd szégyenkezniök, ha az édes teherként rájuknehezedő, felelősségteljes örökséget Sík Sándor szellemében vezetik tovább.

Konferenciák

Konferenciabeszédeit az Egyetemi templomban kezdte, Prohászka szószékén, 1949 vagy 1950 nagybőjtjében. A Miatyánkról szolt az első sorozat. A templom tele volt egyetemi ifjúsággal — 12 főiskolai lelkész működött akkor Budapesten, jegyezhetjük meg magyar büszkeséggel, de szomorúan, ha mint katolikusok most a Nyugaton szemléljük a kihasználatlan lehetőségeket. Utána Sík atya adventi konferenciákat is tartott a piarista kápolnában, s aztán a hét más napján megismételte a belvárosi templomban. A kápolna és a templom mindig zsúfolásig megtelt fiatalokkal, öregekkel egyaránt: ott volt a pesti katolikus intelligencia vallási elitje. Utóbb már csak az új, Mikszáth Kálmán téri gimnázium kápolnájában beszélhetett, de a hangszórók közvetítették s a lépcsőházban, aulában, folyosókon lélekzetvisszafojtva figyelték a szavait. Volt valami különös varázsa ezeknek a konferenciáknak. Mi volt ez? Megkísérlem elemezni.

Az egyik, úgy érzem, ebben az igazságban gyökerezik: fides ex auditu. A hit elsősorban a hithirdető élő szava nyomán terjed. S olyan időkben, amikor a közvélemény hitetlen, amikor sokakban megingott a hívek bizalma, szinte elementáris erővel tör fel az igény: hallani az Úr hiteles hirdetőjét. S ekkor egy olyan papi egyéniség akinek az élete és működése nyitott könyv volt, akire cserkészének és tanítványainak a tömege oly nagy tisztelettel tekintett fel, aki imádságoskönyveivel, verseivel, zsoltárfordításaival annyi ezer lélek imaéletét gazdagította, hogyne vonzotta volna a hívek tömegeit szószéke alá?

És akik odajöttek, nem csalatkoztak. A felszínes szemlélő talán azt gondolná, hogy a művészi forma bővölte el hallgatóit. Bár igaz, hogy rendelkezett a jó szónok minden tulajdonságával, művésze volt a magyar nyelvnek, és kellemesen csengő hangja a suttogástól a harogásig gazdag regiszterű volt, de ez még nem magyarázza meg, hogy akik odasereglettek, újra meg újra eljöttek őt hallgatni.

Az első pozitívum, amit komoly gazdagodásként könyvelhettek el hallgatói, az a szolid teológia, a komoly doktrína, a *súlyos mondani-
való*, amit e beszédekben kaptak. Csak rendtársai, közeli barátai tud-
ják, mennyi fáradsággal, szorgalommal, kínos gonddal készült kon-
ferenciáira. Hónapokkal előtte gyűjtötte már forrásait s ezeket be-
hatóan átelmélkedte. Természetesen elsősorban a Szentírásra támasz-
kodott, de áttanulmányozta az egyházatyák és egyházdoktorok taní-
tásait Szent Ágostontól Szalézi Szent Ferencig, a legújabbkori nagy
teológusokat Newmanntól Guardiniig és bőven idézett a világirodal-
om s a magyar irodalom nagyjaiból. Azt csak kevesen tudják, hogy
milyen alázatosan konzultálta meg az egyes szakteológusokat, sok-
szor fiatal rendtársait is. Ebben a nagy gonddal összegyűjtött, sokszor
hatalmas anyagban azután olyan világos, áttekinthető rendet terem-
tett, hogy sokan ezt csodálták benne leginkább. Kristálytisztá, áttet-
szően *világos logikájában* látom azt a másik pozitívumot, ami a tar-
talmi érték mellett már egymaga is kielégíthette azokat, akiknek ép,
szilárd hitük volt, csak elmélyíteni jöttek hitbeli tudásukat, lelkiéle-
tüket.

De a soványabb hitűeknek, valamivel távolabb állóknak ennél sok-
kal többet jelentett izzó meggyőződése, *magával ragadó lelkesedése*.
Mindenki tudta, hogy ez az ember az életét tette rá arra, amit mond.
S mivel épp ő volt, aki szólt, az ateista világban felnövő sok fiatal-
ember számára, — akik hitoktatásban alig részesültek, de annál töb-
bet hallottak a vallás és tudomány összeférhetetlenségéről, — az lett
Sík Sándor, ami Prohászka volt a századforduló liberális értelmisége
számára: élő apológia. Mert az a tény, hogy egy ily tudós és művész
papi egyéniség, akiről látnivaló, hogy érti és átérzi kora szellemi
áramlatait és problémáit, aki életében harmonikus szintézist tudott
szellem és anyag, lélek és test, isteni és emberi között teremteni és
egy jöttát sem enged hitéből és egyházhűségéből: maga az *élő apo-
lógia* az Evangélium és az Egyház igazsága mellett.

Sík atya beszédeinek a magával ragadó lelkesedés mellett volt még
egy másik nagy vonzóereje, különösen finomabb lelkek számára:
nemes előkelősége, a szó legigazibb értelmében. Távol volt tőle min-
den olcsó hatásadászat, mindenféle polémia és politika. Nem hada-
kozott, nem gúnyolódott, hanem mint pedagógiájában általában: fele-
melni akart, nem lesújtani; nem ütni, hanem simogatni; nem ijesz-
teni, hanem megnyugtítani; nem szomorítani, hanem örvendeztetni.
Annyira, hogy néha már-már hiányoltuk a katolikum szempontjából
elengedhetetlen antipólusokat, hiszen kell az üdvös félelem, szomorú-
ság, korholás is, — hiszen tudjuk, hogy az Üdvözítő ostort is raga-
dott... De épp azért, mert sokan sajnos megfordítják az evangé-
liumi arányt, és jóval többet hadakoznak, korholnak, ostoroznak és
többet foglalkoznak a negatívumokkal, mint ellenkezőleg, — igen

felemelően hat a pozitív beállítottság, az örömhír meghirdetése. Különösen oly légkörben, amikor a lelkek különösen szomjaznak a vigaszt, a megnyugvást, — a szeretetet.

És ezzel elérkeztünk a kérdés sarkallójához. Sik Sándor középonti mondanivalója a szeretet. „Egy volt minden második szó a számban: A szeretetet oly nagyon kívántam, Mint édesanyja emléjét a kisdéd”, — vallja maga is. Jellemző, hogy utolsó leközölt konferenciájának — témája is a szeretet (Vigilia, 1963 április). Ez volt utolsó szava a szószéken. Onkéntelenül is Szent Jánosra, a szeretett tanítványra gondolunk, aki öregkorában egyre csak ezt hajtogatta: Szeressétek egymást. S ő, aki azt ajánlja, hogy az egy „Testvér!” szót mondjuk életünkkel és halálunkkal: ezt a szó szoros értelmében megvalósította. *Az élénk élt szeretet példájának a sugárzása, — ez Sik Sándor varázsa.*

És ez a sugárzás tudatos volt. Ezzel a programmal indult az ifjú papköltő: szentjánosbogárként szétsugározni az Isten Arcáról beléégett szeretetet. Ez az szeretet öt évtizeden keresztül egyre gyarapodott, mélyült benne és termékenységében megsokszorozódott. Ő maga említi általánosságban: „Amelyik lélek magába vette az Istentől sugárzó szeretet fényét és melegét, amely ember gyakorolta cselekedeteiben, abban úgy meggyűlik a meleg és a fény, hogy természetesen kiárad belőle” (Vigilia 1963, 204). És ismételtlen hangoztatja, hogy „*az Isten Országá sugárzás útján terjed*”. A szeretetről szóló, említett konferenciájában másokról mondja: „De ki ne ismerne olyan embereket, akik csak úgy vonzzák magukhoz az embert, akikhez a hetedik szomszédból mennek el az ismerősök vigasztalásért és segítségért, mert érzik, hogy erő sugárzik belőlük.” És erről a sugárzásról, amelyről boldogan vallja: „Igy érdemes, így nagyszerű, így emberi élmény az élet” (Vigilia, u. o.), megállapítja, hogy *ez az igazi tanubizonyágtétel Krisztus mellett: „A mi életünkben kell az embereknek meglátni Jézust. Nem a szó számít: a tett számít, a cselekedet. A legfőbb Krisztus-propaganda: jónak lenni, szeretetreméltónak lenni, kedvesnek lenni, kötelességet teljesíteni, hordani magamban és sugározni az Úr Jézus képét”* (Vigilia 1960, 395).

Ez a nemcsak az oltár mellől, a szószékről meghirdetett, hanem egy már az alkonya felé közelgő, szép, gazdag, teljes életben *átélt és kisugárzó jézusi lelkület*, úgy vélem, Sik Sándor prédikátori hatásának és varázsának a legmélyebb titka.

A harmadik életszak vázolásánál, a külső működéssel kezdve s fokozatosan kívülről befelé haladva, most még közelebről meg kell tekintenünk a papköltő estéjét, gyönyörködni „az ősz dicséretében” fogadni az utolsó „áldást”, amit felénk int, végül röviden szólani Sik Sándorról, a misztikusról és arról a szent örökségről, amelyet ránk hagyott.

(Vége következik)

TEILHARD DE CHARDIN PAPI LELKE (2.)

3. Teilhard papi lelke

Kereszt és feltámadás

Az első könyv, amely még Teilhard életében (1950-ben) jelent meg a hívő tudásról, egy kis írás: „Teilhard de Chardin megváltó evolúciója”. Azóta többször szemére vetették Teilhard-nak tájékozatlan vagy rosszindulatú kritikusi: naívu optimista, nem veszi figyelembe a világban lévő rosszat, a bűnt és a fejlődéstől várja a megváltást.

Ezzel szemben P. de Lubac, akinél senki jobban nem ismerte és nem tanulmányozta Teilhard életművét, azt meri állítani, hogy Teilhard élete nem volt más, mint a halálon való elmélkedés és ha optimizmusról beszélhetünk e nagy gondolkodónál, ez az optimizmus a hit győzelme. A kereszten meghalt és a halálon győzedelmeskedő Krisztus adta derülését és lelki ifjúságát. A már reménységben birtokolt feltámadás, a Krisztusban már beteljesült megváltás és a testté lett Igében már megdicsőült teremtés hite volt örömeinek a forrása. A Parúziára való várakozás nála mintegy elővételezte a mi világunk átalakulását és ez töltötte el remegő boldogsággal.

Teilhard de Chardin ismerte a szorongást és tudta, hogy a halál a bűn zsoldja, tudta azt, hogy Krisztus csak úgy növekedhet bennünk, ha mi egyre kisebbedünk.

Hallgassuk csak, mint vall egyik levelében unokanővérének (1918 aug. 28, a fronról írja):

„... Lényegében ez alkalommal nem forogtam komolyabb veszélyben és nem tettem semmi jelentőset. Talán éppen ezért éreztem erősebben a „halál árnyékát” és azt a félelmetes ajándékot, amelyet a létezéssel kaptunk: az elkerülhetetlen közeledést egy elkerülhetetlen, érezhető vég felé, — az a helyzet ez, amelyből csak a testi bomlás által jutunk ki... Akkor megértettem, egy kissé jobban, mint eddig, Urunk nagycsütörtöki szorongását. — És világosabban láttam az orvoslás módját is, a mely mindig változatlan: hittal és szeretettel kell az isteni jövőre (-történésre), ráhagyatkozni, amely „a legreálisabb”, „a legelőbb, — amelyben az a legfélelmetesebb, hogy a legátalakítóbb (tehát a legeremtőbb és a legértékesebb is). De milyen nehéz belevetni magunkat a jövőbe: érzékenységünk ellenállhatatlanul a szédítő űrt és a mozgó árt látja benne: hogy ezt a hit szilárdítsa meg, nem igaz? — Imádkozunk egymásért...” (8)

„Igen, Teilhard-nál mindent a hit szilárdít meg. Igaza van a protestáns Georges Crespynek: Teilhard világa felülről, a hittől nyeri minden szilárdságát. Hogy mennyire a kereszténység központi titka, a húsvéti titok táplálja Teilhard lelkiségét, arra jó példa még egy másik levél, amelyet szintén unokanővérének írt 1919 ápr. 20-án (nagypénteken):

„... Meglepett, hogy mily hangsúllyal ismételteti az Egyház szünet

nélkül e szavakat: „*Christus factus est oboediens usque ad mortem crucis.*” Nyilvánvalóan ez a kereszt pontos és mély értelme: az engedelmesség, az alávetettség az élet törvényének. Dolgozni türelemmel egészen a halálig, — és elfogadni mindent szeretettel, beleértve a halált is: *ime, ez a kereszténység lényege . . .*” (9)

A halál az élet törvénye. Ha valaki hívő engedelmességgel aláveti magát e törvénynek, vagyis Krisztussal hal meg, akkor a látszólagos csökkenés és kiüresedés valójában növekedés és beteljesülés lesz. Ezt hangsúlyozza *Az isteni miliő*-ben is a halálról szóló szép elmélkedés:

„ . . . Hogy valamiképp végleg belénk hatolhasson, Istennek belénk kell vájnia, ki kell minket üresítenie, hogy helyet készítsen bennünk önmagának . . . A halál feladata az, hogy végrehajtsa ezt a megkívánt nagy vágást, lényünk legmélyéig hatolva . . .” De a halál a több életért van: „ . . . a halál szétbontó és szétolvasztó hatalmát az Élet működéseinek a legcsodásabbja veszi át. Az, ami természet szerint üres volt, hiány, visszatérés a sokféleségbe (minden emberi létezésben), az Istenben telítődéssé és egyesüléssé lehet.”

Ezt a csodát a hit kegyelme viszi végbe: a feltámadt Krisztus ereje.

Mert Krisztus története nem fejeződött be nagypéntekkel, mint ahogy azt egyes modernisták hitték, vagy ahogy ezt pl. Bultmann ma is vallja. Az Atya feltámasztotta, megdicsőítette Jézust és a mindenség Urává, *Kyrioszává* tette őt. Mindent a lába alá vetett és addig kell uralkodnia, míg utolsó ellenségét, a halált is meg nem semmisíti. És akkor majd a Fiú is aláveti magát az Atyának, az egész mindenséget összefoglalva és megszentelve Neki adja át, hogy Isten legyen minden mindenben (1 Kor. 15).

Teilhard de Chardin élőszóval és írásban, első esszéjétől egészen naplójának az utolsó lapjáig, ezt a feltámadt Krisztust dicsőíti. Azt a Pantokrátort, akihez olyan szárnyaló imát mondott VI. Pál pápa a Zsinat második ülészakának a megnyitásakor.

Amikor Teilhard az „*egyetemes Krisztusról*” beszél, Szent Pál misztikus Krisztusára gondol tehát, és nem valami új istenséget hirdet. Ő maga óv bennünket az *Isteni miliő*-ben a modernizmus veszélyétől:

„ . . . Szent Pál misztikus Krisztusa, az Egyetemes Krisztus számunkra csak akkor kap értelmet, ha úgy jelenik meg, mint a Máriától született és a kereszten meghalt Krisztus kitárulása. A misztikus Krisztus lényegében a történeti Krisztustól kapja azt az alapvető tulajdonságot, hogy szintén kétségbevonhatatlan és valóságos.” (141. old.)

A feltámadás által a megtestesült Ige emberségében is a világ ura lesz. Ura nemcsak az embereknek, hanem a Mindenségnek („*ta panta*”), ahogy Szent Pál hangsúlyozza a fogságban írt levelekben. (10)

Ha egyrészt az Atya akarata az, hogy Krisztusban mint Főben foglaljon össze *mindeneket*, és másrészt, ha a világ genezis, mely az emberben kulminál, akkor Krisztus a neki kijelölt szerepet csak az egyetemes fejlődés egybefogásával és átlelkesítésével gyakorolhatja. A kozmikus fejlődést folytató és betetőző emberi történelem, az emberi nem egyre gyorsuló egységesülése, — amelynek feltétele az egyéni önzések, a bűn eltörlése, — előkészíti a Titokzatos Test megvalósulásának, növekedésének a feltételeit. Krisztus természetfeletti teljessége a világ természetes teljességére támaszkodik. Vagy ahogy Teilhard mondja: „Krisztusnak a beteljesedéshez szüksége van a világfejlődés csúcspontjára, ahogy fogantatásához szüksége volt egy asszonyra.”

Természetesen itt feltételes szükségességről van szó: *necessitas ex suppositione*. Mindez az Atya szabad választásától függött, aki ilyen üdvrendet akart. Az „idők teljességéről” szóló szentpáli tanítást Krisztus második eljövételére is alkalmazhatjuk; az üdvösség művének az ingyenessége és természetfeletti jellege nem szenved csorbát sem az egyik, sem a másik esetben.

Apostoli szellem

Teilhard de Chardin lényegében a hagyományos keresztény tanítást hirdeti, de „modern áttételekben”. Mai nyelvre fordítja le a sokszor érthetetlen — mert elavult megfogalmazásban továbbadott — régi igazságokat.

Látva tudós barátainak a közömbösséget vagy ellenszenvét a kereszténységgel szemben, keresve a modern hitetlenség okait, arra a meggyőződésre jutott, hogy a mai ember azért fordul el Istentől és a kereszténységtől, mert félreismeri Krisztus igazi tanítását. Mert a keresztények magatartása a világ elvetése és megvetése és nem Krisztust követik, aki azért jött, *hogy megszentelje a világot*.

Egyik kiadatlan tanulmányában (1936, Peking), a világ megtéréséről elmélkedik. Miután sorra vette a hitetlenség okait és rámutatott a helytelen keresztény magatartásra, megadja a megoldás kulcsát, amely nem más, mint az *egyetemes Krisztus*. Ha a maga mélységében el akarjuk érni a mai vallásos áramlatot, három egymással összefüggő lépést kell megtennünk:

a) Ki kell fejtenünk (a „*Philosophia perennis*” vonalában maradvá) az evolúció helyes fizikáját és metafizikáját. Teilhard meg van győződve arról, hogy a helyesen értelmezett fejlődéstudomány nem vezet a materializmushoz; sőt, ellenkezőleg: az új spiritualizmus elve lehet, ha megmutatjuk, hogy a szellem felé összpontosuló fejlődésnek mozgatója egy Személyes Központ.

b) A dogmatika feladata az lenne, hogy kidolgozzon egy olyan krisztológiát, amely figyelembe veszi a modern természettudományokat és megmutatja a Megtestesülés kozmikus kihatásait; rámutat ar-

ra, hogy amit a fejlődésre reflektáló értelem megsejtett, vagyis a világfejlődést mozgató személyes Központ, nem más, mint az egyetemes Krisztus. Ez a tanítás összhangban van Szent János és Szent Pál tanításával, valamint a görög egyházatyák teológiájával. (11)

c) A harmadik lépés ezeknek a természetes következménye: misztikus és morális feladat. Ki kellene dolgozni az emberi erőfeszítés evangéliumi teológiáját. Mert lehetetlen, hogy Krisztus egyre világosabban úgy jelenjék meg, mint az egyetemes fejlődés csúcsa és ugyanakkor a keresztények ne vegyék észre egyre tisztábban a Jézus Krisztusban valósuló emberi erőfeszítés természetfeletti értékét. Következésképp a kereszt nem lesz csupán az engesztelés jelképe, hanem ugyanakkor a szenvedésen keresztül valósuló növekedése is. Az elszakadás nem lesz azonos a megvetéssel és az elvetéssel, hanem a továbbhaladással és a szublimációval. A beletörődés csak a végső formája lesz a Rossz elleni küzdelemnek, amely lényegében nem más, mint az elkerülhetetlen bukásoknak átalakítása Istenben. A szeretet nemcsak azt kívánja tőlünk, hogy bekötözzük a sebeket, hanem arra sürget, hogy építsük itt a földön a jobb világot és az emberiség növekedéséért folytatott küzdelemben elsőnek kiáltsuk: „*Plus et ego...*” És a személyes üdvösség nemcsak azért érdekelt minket, mert boldogságot hoz nekünk, hanem pontosan azért, mert Isten bennünk a világot menti meg.

Igy a filozófia, a dogma és a morális hármasság területén egy megfiatalodott kereszténység bontakozna ki az egyetemes Krisztus megnyilatkozása által.

Arról van itt szó, amit ma egyre inkább hangsúlyozunk: a „földi valóságok teológiájáról”. Ez az, amire a keresztény világiak úgy várnak, mint a mindennapi kenyérré. Teilhard megadta e nagy feladathoz a termékeny csírákat.

Eucharisztia

Teilhard lelkeségét és az egyetemes Krisztus eszméjét még jobban megértjük, ha az *Eucharisztia* iránti áhítatát vesszük szemügyre. P. de Lubac kiemeli, hogy az Oltáriszentség kultusza Teilhard belső életének a napját képezi:

„P. Teilhard de Chardin szerint az egy Krisztus különböző vonásait az Eucharisztia titka fogja össze élő szintézisbe. Az Oltáriszentség kultusza lelki életének egyik alapvonása. Ebből táplálkozott valóságos eszmevilága... Az Eucharisztiaiban, ebben a központi titokban, az Ige megtestesülésének a folytatását és a világ átalakulásának az ígértét szemléli... „Az Ostya hasonló egy lángoló tűzhelyhez, ahonnan tűz tör elő”; a papi ténykedés kiterjed egészen a misztikus Test növekedésére és a kozmosz megszentelésére.” (87—88. old.)

Csak néhány idézetet szeretnék hozni Teilhard különböző írásai-ból, hogy P. de Lubac állítását illusztráljam és igazoljam.

P. Teilhard az első világháború alatt, amikor a fronton nem tudott misézni, azzal helyettesítette a szent Áldozatot, hogy lélekben felajánlotta az emberiséget, az egész világot az Atyának, Krisztus áldozatához kapcsolva ezt a „teljes ostyát”, az egész teremtést. A *pap* c. elmélkedése ennek a „lélekben végzett misének” a gyümölcse. Ime egy részlet belőle:

„A szentségi kenyér összetört és megőrölt magokból készült. Tésztáját hosszasan gyúrták. Jézus, a te kezeid megtörték azt, mielőtt átváltoztatták volna . . .

Uram, ki tudná kifejezni azt az erőszakot, amelyet a világegyetem elvisel, mihelyt a te uralmad alá kerül! —

. . . Hogy Jézus belénk hatolhasson, felváltva szükséges a munka, amely kitágít és a fájdalom, amely öl, — az élet, amely az embert elveszti, alkalmassá téve őt a megszentelődéshez, és a halál, amely megkisebbiti, hogy ezáltal megszentelje . . .

Az annyira óhajtott Megtestesülés, miként a teremtés is, amelyet megvált és átformál, félelmetes folyamat: Vér által valósul . . .” (12)

Később, Kínában, az expedíciók során ismét csak nincs alkalma misézni. Mongólia szívében rögzíti le „*Mise a világ felett*” c. elmélkedését (1923), amelyből két hosszabb részlet lefordítottam könyvemben. Erről az elmélkedésről írja egyik levelében:

„. . . Lassankint, egyre jobban kidolgozom, imádkozgatva, az én „misémet a dolgok felett.” Úgy tűnik nekem, hogy bizonyos értelemben a naponta átváltoztatandó szubsztancia igazában a világ napi növekedése: a kenyér jól szimbolizálja azt, amit a teremtés létrehoz, a bor (vér) pedig azt, amit erőfeszítése közben elveszít a kimerüléstől és a szenvedéstől.”

És egy másik levélben:

„. . . Amikor szamarammal ballagok egész napokon át, más mise híján magamban ismételve mint régen a „világ fölött mondott misét”, amelyet ön ismer, és azt hiszem, ma még tudatosabban és mélyebb meggyőződéssel mondom, mint hajdanában. Mily szép ostya (azt hiszem), — de amely porában azon hosszas munka nyomait hordja, amelyből most mi húzunk hasznot . . .”

Teilhard meglátja az Eucharisztia kozmikus hatásait. Krisztus „lefokozott” jelenlétét érzi meg az egész világegyetemben, amely hívő szemében áttetszővé válik: Jézus „*diaphaniája*” lesz. Nem azonosítja ezt a jelenlétet a szentségi jelenléttel, amely a kónsekráció eredménye; de hiszi, hogy egy bizonyos másodlagos értelemben — az eucharisztia „kiterjedése” révén, ahogy ő mondja az *Isteni miliőben* —, az egész teremtés egyetlen nagy ostyát képez. S az emberi erőfeszítés értelme nem más, mint előkészíteni ezt az Ostyát az átváltoztatáshoz, amelyet a feltámadt Krisztus visz végbe.

„*Voluit mundum consecrare . . .*”, olvassuk a karácsonyi Martyro-

logiumban. A megtestesült Ige ereje szétárad egészen az anyagi világ legalsóbb rétegeibe. A szentségi rend, főleg pedig az Eucharisztia által a feltámadt Krisztus már most megkezdi a világ átalakítását, már most rejtetten folyamatban van az a metamorfózis, amely majd a feltámadáskor teljeseedik be és nyilatkozik meg. (13)

Teilhard, mivel hisz a Megtestesülés valóságában és az eucharisztikus Krisztus erejében, olyan dicsőimnusz t zeng az anyaghoz, amely megbotránkoztatja az öntudatlanul is manicheista „keresztényeket” és amely rápirít a materialistákra. Egyik fiatalkori írásának a végéről idézek („Himnusz az anyaghoz”; Teilhard fontosnak tartotta az írást, mert önéletrajzi írásához csatolta függelékként):

„Áldott légy, kegyetlen anyag, meddő rög, durva szikla, te, aki csak az erőszaknak engedsz és munkára készíted minket, ha enni akarunk!

Áldott légy, veszélyes Anyag, felbőszült tenger, megfékezhetetlen szenvedély, te, aki elnyelsz minket, ha meg nem láncolunk!

Áldott légy, hatalmas anyag, megállíthatatlan fejlődés, mindig frissen-születő valóság, te, aki minden pillanatban szétfeszíted a mi kereteinket és arra kötelezel minket, hogy tovább keressük az Igazságot . . .

Áldott légy, halálos anyag, te, aki felbomlasz egy napon bennünk, és erőnek-erejével bevezetsz minket a lét szívébe . . .

. . . Áldalak és üdvözöllek téged, anyag, nem úgy, ahogy bemutatnak, — megcsönkítva és eltorzítva, — a tudomány papjai és az erény prédikátorai (akik úgy tekintenek mint a vad erőknél és az alantas vágyaknak az összességét), hanem úgy, ahogy ma megjelentél nekem, a te *teljességében* és *igazságodban* . . .

Üdvözöllek, isteni miliő, telve teremő erővel, a Lélek által korbaécsolt óceán, a megtestesült Ige által gyúrt és átlelkesített agyag!”

Engedelmesség

Sokan a nagy „lázadóra” gondolnak, amikor Teilhard nevét hallják. Egyesek valamiféle „ezotérikus” Teilhard-ról beszélnek; az Egyházzal dacoló és a Jézustársaság fegyelmét többé-kevésbé lerázó szerzetesről. Nos, ez az „ezotérikus” Teilhard nem létezett. Ahogy Grenet abbé mondotta: Teilhard de Chardin írásaiban és az emberekkel való érintkezéseiben egyetlen diplomáciával élt, a „nyíltság diplomáciáját” gyakorolta.

Nem akarom itt részletezni két könyvének, *Az isteni miliő* és *Az emberi fenomenon* kiadásának a kudarcát. Tény az, hogy Teilhard alávetette magát a cenzúrának és könyvei életében nem jelentek meg.

Hogy Teilhard együtt érzett az Egyházzal és hogy az „engedelmesség fia” akart lenni, arra csak három kis szöveget és egy hosszabb levélrészletet hozok igazolásnak.

1945: „Mélyen meg vagyok győződve arról, éppen világfelfogásom

struktúrájából folyó okok miatt, hogy a vallásos gondolkodás csak a hagyományok megőrzésével, közösségileg, „philetikusan“ fejlődik, és semmi mást nem óhajtok és remélek, amikor e lapokat írom, mint *sentire*, vagy még pontosabban, *prae-sentire cum Ecclesia*.”

1950: „Ha a keresztény monoteizmus eltűnne (az Egyház bukása), a monoteizmus (és a kozmikus Szeretet) éppenúgy nem születnének újjá a Földön, mint ahogy az ember (a gondolat) sem születne újjá, ha a nooszféra eltűnne . . .

1954 felé: „Ha az Egyház bukik, minden elveszett.”

Teilhard de Chardin újító volt, de a hagyomány vonalában maradt. Megelőzte korát és ennek tudatában volt. Tudatában volt annak, hogy eszméinek a terjesztése kora-érett, hogy gondolatai egyeseket megbotránkoztathatnak. Ezért meggyőződéssel alávetette magát Rendjének, előljáróinak. Erről tanúskodik egyik levele, amelyet afrikai expedíciójáról írt (Capetown, 1951 okt. 12) a Jézustársaság Generálisához (a levélből már egy részt idéztem könyvemben):

„ . . . Egyre inkább megszilárdul hármias meggyőződés, amely a kereszténység velejét érinti: az embernek mint az élet csúcának egyedülálló értéke; a katolicizmus tengely-helyzete az emberi tevékenységek összpontosuló nyalábjában, és végül: a feltámadt Krisztus lényeges szerepe a teremtés összefoglalásában és befejezésében. Ez a három elem olyan mélyre eresztette gyökereit szellemi és vallásos világképem egész rendszerében, hogy ma már lehetetlen lenne azokat kitépni anélkül, hogy minden össze ne omolna.

Valójában (. . .) ma úgy érzem, hogy sokkal jobban a hierarchikus Egyházhoz és az Evangélium Krisztusához vagyok kötve, mint valaha is életem folyamán . . .

Mindezek után teljesen elismerem, hogy Rómának meg lehet rá az oka, hogy a kereszténységről alkotott víziómat mai formájában koraérettnek és hiányosnak ítélje és hogy — következképp — eszmém terjesztése jelenleg veszélyes lehet. A külső engedelmesség és tanulékonyosság e fontos pontjával kapcsolatban szeretném kijelenteni, hogy — minden látszat ellenére — eltökéltem magam, hogy az engedelmesség fia akarok maradni.”

1962 június 30-án a Szent Officium a következő *Monitumot* bocsátotta ki:

„P. Teilhard de Chardin művei, amelyeket halála után közzétesznek, terjednek és nagy sikernek örvendenek. Nem mondunk ítéletet arról, ami a pozitív tudományok körébe tartozik; de világos az, hogy filozófiai és teológiai síkon e művek félreérthetők, sőt oly tévedéseket is tartalmaznak, amelyek sértik a katolikus tanítást.

Ezért a Szent Officium Kongregációjának a főtisztelendő atyái felszólítják az Ordináriusokat, valamint a szerzetesi intézmények előljáróit, a szemináriumok előljáróit és az egyetemek rektorait, hogy

óvják alattvalóikat, főleg a fiatal lelkeket azoktól a veszélyektől, amelyeket Teilhard de Chardin és tanítványainak a művei jelentenek.”

Teilhard de Chardin műveit egy kiadóbizottság teszi közzé, megkerülve a normálisan szükséges egyházi cenzúrát. Minthogy olyan írások is napvilágot látnak, amelyeket Teilhard maga nem szánt közlésre, hanem amelyekben csak önmaga számára kereste víziójának a megfogalmazását, sőt olyan fiatalkori tanulmányokat is közölnek, amelyeknek egyes tételeit, kifejezéseit később Teilhard maga kijavította, a Szent Officium figyelmeztetése indokolt. Természetesen, nincs szó itt Indexre-tételről, mégkevésbé elítélésről, hanem, ahogy az *Informations Catholiques Internationales* kommentálta, csak arról, hogy *olvasni kell tudni* Teilhard-t.

Ne azért fogadjunk el egy eszmét, mert új, de ne is vessünk el eleve minden új gondolatot, hanem Szent Pál tanácsát követve vizsgáljunk meg mindent és tegyük magunkévá mindazt, ami igaz és jó! És mielőtt ítélnénk, tájékozódjunk!

Teilhard-nak vannak hiányosságai; de melyik nagyságnak nincs árnyéka? Minden úttörő szellem tapogatózik, minden új felfedezés kockázattal jár. Aki elítéli Teilhard-t, alkosson jobbat!

E tanulmányt P. O. Rabut O.P. higgadt, tárgyilagos ítéletével fejezem be:

„Azok, akik elítélik Teilhard de Chardin-t, nem értették meg, miért oly vonzó és miért van igaza végül is annak, aki átengedi magát varázsának. Teilhard erősen megérezte korunk bizonyos szellemi és lelki igényeit. A megoldások, amelyeket ajánl, már használhatók, bár tökéletlenek; néha csodálatosak, ha úgy tekintjük őket mint sugallatokat. A mi feladatunk, hogy tovább folytassuk a munkáját.” (14)

Szabó Ferenc SJ

(8) *Genèse* . . . 300. old.

(9) *Ibid.* 384. old.

(10) Lásd: P. Benoit O.P., *Exégèse et Théologie*, II. köt. (Éd. du Cerf, 1961), 107 sk.

(11) Karl Rahner szerint korunk teológiai reflexiójának egyik leglényegesebb feladata lenne egy „*Kosmische Christozentrik*” megalkotása. Lásd: *Lexikon für Theologie und Kirche*, 5, col. 955.

(12) Idézi a *Hymne de l'Univers* c. Teilhard-antológia (Seuil), 132—133. old.

(13) Lásd: A. Auer, *Weltoffener Christ*, Patmos, 1960, 155—157. old. et passim. Scheffczyk, *Die materielle Welt im Lichte der Eucharistie*, in: *Aktuelle Fragen zur Eucharistie*, München, 1960, 156—178 old.

(14) Olivier A. Rabut, *Dialogue avec Teilhard de Chardin*, Cerf, 1958, 122. old. (E könyvet lefordították spanyolra, angolra, németre.)

PAP ÉS POLITIKA

Itt kizárólag azon magyar papokról lesz szó, akik hivatásszerűen foglalkoznak a magyar menekültek lelki gondozásával. Hogy politika alatt mit értek, az a következőkből lesz világos.

Vannak becsületes és jóhiszemű magyarok, akik hálásak a *Habsburg* dinasztíának, már csak azért is, mert nélküle Magyarország a török hódoltság alól nem a XVII. század vége felé, hanem csak sokkal később szabadult volna fel. Ezek közül a magyarok közül sokan a Habsburg ház első örökösét kívánják, fején Szent István koronájával.

Ugyancsak vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a Habsburgokban a *magyar szabadság elnyomóit* látják.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a magyar jövő kibontakozását a *szabad királyválasztásban* látják.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a királyság intézményét *idejétműltnak* tekintik és a köztársasági kormányformát kívánják.

Vannak ezek között becsületes, jóhiszemű magyarok, akik *demokratikus köztársaságban* látják a helyes kibontakozást, mások-, szintén becsületes jóhiszemű magyarok, *diktatori vezetés alatt* levő köztársaságot kívánnak.

Vannak becsületes és jóhiszemű magyarok, akik a földrajzilag és gazdaságilag csodálatos egységet alkotó országot kívánják visszaállítani a *Kárpátoktól az Adriáig*.

Vannak azonban becsületes és jóhiszemű magyarok, akik kivihetetlennek tartják ezt, mert a Trianonnal lekapcsolt nem magyarajkú népek elérték önállóságukat és abból nem engednek; a Kárpátoktól az Adriág terjedő Magyarország felépítését ezért minden erővel megakadályoznák. Ezért vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a bécsi, stb. döntés által korrigált trianoni magyar államterületben és emellett a kisebbségi sorsba került magyarok nyelvi, kulturális, stb. jogainak a valódi biztosításában látják az egyedül lehetséges jövőt.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik mint jövő megoldásra egy *dunai konföderációra* gondolnak és ennek előfeltételeként a nem magyar ajkúakkal való megegyezést szorgalmazzák.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a nyugati művelődés és kapcsolat hívei: akármennyire is cserbenhagyta a Nyugat a magyarságot.

Vannak azonban becsületes, jóhiszemű magyarok is, akik a Nyugatban teljesen csalódva, akarva-nemakarva a *Kelet* felé látják a kibontakozás útját.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a magyar multat szemlélve fenntartás nélkül lelkesednek Kossuth Lajosért. Más ugyancsak becsületes jóhiszemű magyarok a múltban a *Széchenyi*-féle irányt tartották volna szerencsésnek.

Vannak becsületes, jóhiszemű magyarok, akik a magyarság irányítását, vezetését többé-kevésbé kizárólag a *kimondottan fajmagyrokra* kívánják bízni. — Mások, szintén becsületes, jóhiszemű magyarok az *őszintén magyar érzelmű, ha nem is magyar származásúakat* is szívesen látják az építő munkában.

Vannak becsületes és jóhiszemű magyarok, akik a régi birtokrendszert, általában a régi gazdasági rendet kívánják, legalább is nagy vonalaiban, visszaállítani.

Mások, szintén becsületes, jóhiszemű magyarok más rendszerben, esetleg egy mérsékelt *szocializmus* másmás árnyalatában látják a jövőt.

A felsorolást még folytathatnám. De azt gondolom, ennyi is elég a különféle becsületes, jóhiszemű magyarok elsorolásából. Ehhez persze hozzá lehetne tenni azt is, hogy *mindeme* kategóriákban akadhat nem becsületes szándékú és jóhiszemű, hanem a közérdek kárára önzően haszonleső magyar is.

Mindebből mi a tanulság a magyar menekültek lelki gondozásával foglalkozó pap számára?

Hármas megjegyzéssel óhajtok erre válaszolni.

Az egyik az, hogy mint minden magyarnak, így minden magyar papnak is jogában áll *önmaga számára* a magyar multról, jelenről és jövőről véleményt, meggyőződést alkotni és azt alkalomadtán baráti körben szóvátenni; nem szabad azonban politikai magánvéleményét hivatalos lelkészi működése tárgyává tenni.

Ugyanis, ez a második megjegyzés, a magyar lelkipásztor *minden*, bármely irányhoz tartozó magyar lélekért felelős Isten, az Egyház és a magyarság előtt. Tehát felelős azért is, hogy saját akármennyire tiszteletreméltó politikai álláspontja hangoztatásával más felfogású magyart ne riasszon el a magyar nyelvű istentisztelettől, az Egyháztól, a vallásos élettől. Ez súlyos, nagyon súlyos felelősség. Tudok esetet, amikor egy magyar évekig azért nem ment templomba (ami mindenestre súlyosan helytelenítendő), mert a pap napi működésében a saját, az illető magyarnak azonban semmiképpen sem tetsző politikai álláspontját, felfogását nyilvánosan hangsúlyozta.

Ezek után azt a kérdést lehetne felvetni, vajon a magyarok lelki gondozásával foglalkozó pap mindattól, ami politikai vonatkozással bír, papi működésében teljesen tartózkodjon? Korántsem. Itt jön a harmadik megjegyzés. Van egy angol közmondás: nem ez, vagy az a rendszer vagy rendszabály a legfontosabb, hanem az, hogy legyenek derék, lelkiismeretes emberek. A legjobbnak ígérkező közéleti, politikai rendszer is nagyon keveset ér, ha azt nem önzetlen, becsületes, okos emberek hajtják végre. A lelkipásztornak e tekintetben az az első feladata, hogy valóban derék, becsületes, a köznek őszintén és önzetlenül szolgálni akaró, istenfélő embereket neveljen. Ezek, de csakis ezek meg fogják találni a helyes és időszerű politikai, közéleti rendszert is.

De van a papnak ezen a téren még egy feladata: hogy hívei számára főleg azokat a mérhetetlenül gazdag szellemi kincseket, közéleti, szociális, stb. tanításokat váltsa aprópénzre, a melyek az utolsó kerek száz esztendő pápai körleveleiben vannak lefektetve, gondolva itt elsősorban XXIII. János „Mater et Magistra” és „Pacem in terris” kezdetű körleveleire és aztán visszamenve XIII. Leo „Rerum Novarum” körleveléig és más hasonló pápai nyilatkozatokig. Az ezekben rejlő keresztény állambölcselet minden polémia nélkül is a legjobb ellenszer az egyes politikai mozgalmakban rejlő egyoldalúságok és tévedések ellen.

Paptársaim közül, akik vettük maguknak a fáradságot, hogy cikket végigolvasták, alkalmasint akadnak, akik fejüket csóválják, sőt megütköznek.

Legyen azért szabad leszögezmem, hogy az itt papírra vetettek, ha van is bennük néhány új részlet, több mint félszázados papi tapasztalatom leszűrése; olyan papi életé, amely mindig a magyarság szolgálatában állott akkor is, ha kisebbségi helyzetben a magyarsághoz való hűség súlyos áldozattal járt.

Pfeiffer Miklós

MAGYAR CISZTERCIK AMERIKÁBAN

1964 két amerikai ciszterci közösség számára az apátság rangjára való emelkedés ünnepét hozta meg. Lényeges fejlemény ez a Ciszterci Rend történetében, mert számára az első apátságok születését jelenti az Egyesült Államokban, továbbá magyar szempontból sem közömbös esemény, hiszen mind a két közösségnek Zirc a szülő-, vagy legalábbis nevelőanyja.

A spring banki közösség Északon, Milwaukeetól nem messze, a másik Délen, Dallas felhőkarcolóinak a szomszédságában nőtt nagykorúvá. Az első a kemény telekhez szokott Wisconsinban, hangulatos tó partján, ápolt pázsitok és ligetek környezetében, a másik a forró nyarairól híres Texasban létesült, ahol a civilizáció legmodernebb városokat teremtett ugyan, de a természetet még nem teljesen hódította meg. Az északi apátság a ciszterci ideálnak kontemplációra és fizikai munkára irányuló eredeti törekvéseit tette működésének központi gondolatává, a déli folytatta a tanítás Zirc által teremtett szintézisét a monasztikummal és sacerdotiummal.

Our Lady of Spring Bank új apátja P. Molnár Rajmund, Our Lady of Dallasé pedig P. Nagy Anzelm. Mindkettő Zirc neveltje. Mindkettőjük római tanulmányok után hazatérve otthon kezdte meg működését. Nem saját akaratukból hagyták el az országot 1946-ban, hogy az Egyesült Államokban keressék a rendi élet új lehetőségeit.

Molnár Rajmund apát 1908-ban született Rákospalotán, 1924-ben lépett a Ciszterci Rendbe és 1932-ben szentelték áldozópappá. A következő két évet Rómában töltötte, ahol az Angelikumon megszerzte a teológiai doktorátust. Hazatérése után apáti jegyző és káplán volt a zirci plébánián, majd Pécsen hittanár.

Nagy Anzelm apát Bujákon született 1915-ben, 1934 lépett a Rend kötelékébe. 1937-ben Rómába küldik, ahol szintén az Angelikumon szerel teológiai doktorátust. 1941-ben szentelik pappá és ezt követően Előszálláson, a rendi jószágkormányzóságon teljesít szolgálatot.

Amikor nem sokkal a második világháború befejezése után Amerikába érkeznek, a legnagyobb nehézségekkel néznek szembe. Spring Bankban ugyan folyt már előzőleg rendi élet, amelyet az osztrák testvérek kezdtek meg 1928-ban, azonban a rá egy évre kitört világgazdasági válság, az utána következő nehéz idők, a második világháború által létrejött szakadás Amerika és az európai kontinens között e kezdeményezést súlyos próba alá vetette. Ezek a keserű tapasztalatok azonnal rányomták bélyegüket a zirci terv fejlődésére is. Ámbár bebizonyosodott, hogy meg lehet teremteni a közösség számára az élet anyagi feltételeit és számára bizonyos korlátozott munkaköröket ki lehet alakítani, a nagy kérdés az volt, hogy lehetséges-e annyira azonosulni az amerikai hagyománnyal és pszichével és lehet-e annyira birtokbavenni e szellem formábaömlését, a nyelvet, hogy ennek a másfajta társadalomnak a magyar ciszterek nevelőivé válhassanak? Ha nem, akkor fel kell adni tanítórendi hivatásukat és meg kell elégedni a lélek jelenlétének azokkal a jeladásaival, amelyeket a szentbernáti közösségek a középkoron át gyakoroltak és amikre nagy szükség is van Amerikában. A kontempláció és a *vita mixta* százados problematikája tehát különös élességgel jelent meg éppen akkor, amikor az első magyar cisztercieknek a kezdés amúgy-

sem könnyű feladataival kellett birkóznuk. Zirc küldöttjei tudták, hogy a Nagy Vállalkozások Korának ciszterci szempontból nézve egyik legnehezebb kísérletébe fogtak bele.

Időközben a rendtagok nagyobb csoportjai érkeztek Nyugatra a Rákosi-rezsim által szorongatott óhazából, ahol a tanítás lehetősége számukra megszűnt. Ezeknek az atyáknak egy része már otthon is tanított, a fiatalabbja azonban Rómában, Párizsban, Münchenben, a Szentföldön, Oxfordban stb. készült különféle diplomák elnyerésére. A pedagógus-zélus ezeket az atyákat a tanári munka folytatásának az irányába hajtotta: bármennyire is kilátástalannak tűnt papirforma szerint és a mult tapasztalatai alapján, hogy formáló erővé növekedjenek olyan világban, amely nagy mértékben éppen az európai hagyomány reakciójaként jött létre és amely különösen a középeurópai viszonyok és gondolkodásmód legtisztább ellenképlete, belső igény hajtotta őket, hogy megpróbálják, — hogy éppen ezt próbálják meg. Természetesen senki sem áltatta magát azzal, hogy importált tudása elégséges lesz. Az Új Világba való érkezés utáni főfeladatuk további tanulásból állott, a nyelv és Amerika belülről való megértésének az elsajátításából, amelyeknek a legjobb eszközei az itteni egyetemeken elnyert további képezések. Ezért idősebbek és fiatalabbak egyaránt önkézzel foglalkoztak az Új Világban való megtelepedésük első korszakában.

Másfajta igény is felbukkant azonban az atyák lelkében: a kontemplációnak az opulens amerikai társadalom köreiben való meghirdetése, amely a trappista testvérek számára olyan különleges fellendüdést hozott a második világháború után. Spring Bank ennek az igénynek a számára nyújtott megvalósulási lehetőséget. Egy lelkigyakorlatos ház létesítése és egy új apátsági épület tető alá hozatala mutatja, hogy a spring banki közösség életképes alapokat teremtett magának és biztató jövő elé nézhet.

A magyar ciszterciek nagy többsége azonban tanítani akart és ezért elhagyta az erre nem alkalmas keretű spring banki monostort, amely most magyar apátjának a vezetésével elsősorban amerikai szerzeteseknek ad otthont. Hosszabb keresés után a Dallas-Fort Worth-i egyházmegye ígért a zirci élet folytatására módot. Először egy belga eredetű apácarenddel karöltve akartak az atyák itt egy collegeot nyitni, majd maga Thomas Gorman püspök vette kezébe a terv kivitelezését és 1956-ben megalapította a University of Dallast. Ez egyházmegyei egyetemként indult, ám jelentősége máris túlnő a helyi kereteken. Az említett Sisters of Saint Mary és a magyar ciszterciek adták az első tanerőket. A monostor az egyetemen ezer acres területének egyik félreeső szögletében kezdte meg a hagyományos quadrum kiformalását. 1958-ban készült el első szárnya, két évre rá a második. Az építkezés harmadik szakasza 1964-re van beütemezve.

E fejlődéssel párhuzamosan az egyetem is állandóan bővült: keretében jelenleg négy szerzetesrend foglalkozik tanítással. A világi tanerők létszáma is nő. A magyar forradalom éve után a ciszterci közösség is tovább duzzadt és így, bár már nem tudja ellátni az egyetem szükségleteit, tevékenységét a nevelés és a papi munka egyéb területeire mégis kiterjeszheti, hogy ebben is folytassa hazulról hozott hagyományait.

A jelenleg harminc szerzetespapból álló közösség lényeges kiegészítő munkát végez az egyházmegye plébániáin, az északtexasi apácarendek pasztorálása terén, és tagjai módszeresen dolgoznak az egyházzene és a liturgia felvirágoztatásán. A Rend tanító munkája középiskolákra is kiterjed. Ezidőszerinti legfontosabb célja azonban egy önálló európai mintájú nyolcosztályos fiúgimnázium létrehozatala, ahol nem pusztán a tanításra, hanem az ifjúság számára döntő években oly fontos nevelésre is mód nyílhat. Ez az intézmény úgynevezett „quality school” kíván lenni, amely a diákokat kizárólag az egyetemi oktatás számára készíti elő. Az iskola 1962-ben bérelt épületben nyílt meg és jelenleg három osztálya van. Végleges elhelyezést az egyetemi zónának az apátság számára kiszakított területén fog találni. Az 1964-ben induló építkezés hosszúlejárátú terv keretében tíz épületet vetít előre.

E helyzet a kezdet nehézségein való túljutást jelent és így nem merész a feltételezés, hogy a Szentszék éppen ezt kívánta az apátsági rang megadásával elismerni és jutalmazni. Ám senki sem hiszi, hogy az út folytatása egyszerű és sima lesz: Amerika a hitélet és a pedagógiai munka síkján épüget teljes bevetést kíván meg, mint minden egyéb téren. A lehetséges nehézségek nagyok és a Gondviselés különös oltalma nélkül nem remélhetünk eredményeket.

A Rend Amerikában való megtelepedésével együtt jár az asszimiláció bizonyosfokú szükségessége. Sem sikeres munkát nem végezhet enélkül, sem utánpótlásra nem számíthat. Ugyanakkor az is tény, hogy Texasban alig akad magyar. Így a kapcsolatot az otthoni világgal és annak Amerikába átplántálódott hajtásaival különleges erőfeszítéseket kíván meg. Az amerikai magyar ciszterciek azonban gyakran tudatosítják, hogy az új környezetben való életkezdés új kötelezettségeket és hivatást jelent a magyarság irányában. Amint Kennedy elnök kifejezte, a kelet és a közép-európai származású amerikaiak millióinak az érdeklődése is kényszeríti az Egyesült Államok kormányát arra, hogy ne közömbösen nézze a Vasfüggöny mögötti országok helyzetének az alakulását. Világos, hogy ez az érdeklődés minden társadalmi befolyást elérő magyar által erősödik. Másfelől az is világos, hogy a ciszterci feladat nem egyéb mint a magyar és az amerikai világ belülről való megértése, fejlődésének tárgyilagos és szenvedélymentes szemmelkísérése és elemzése, tehát igazi kultúr-

munka, amelynek a lényege a magyarságot a Nyugattól elválasztó és valójában nem is pusztán a kommunizmus korszakában nőtt falak lebontása. Amíg Texasban európai és magyar értékekkel hozzájárulnak az amerikai élet gazdagításához, magyar tőkévé válik végső fokon a távolnyugati kultúrának a magyarok által elsajátított és szeretettel elfogadott alapos ismerete. Novák Emilián SOCist.

A FATIMAI KÁLVÁRIA FÖLSZENTELÉSE

A leirai püspök beszéde a magyar zarándokokhoz

Kedves magyar zarándokaim!

A hegytető, ahonnét hozzátok szólok, s ahol a legszentebb áldozattal fejezzük be most a keresztútát, nem annyira a Kálváriához, hanem inkább a Tábor hegyhez hasonlít, ahol a könnyek fénné és ragyogó drágakövekké változnak. Keresztútát szentelünk, amely szüntelen Urunk szenvedéseire emlékeztet, de egyben a mi kedves magyar testvéreink vértanúságát is szimbolizálja az üldözések közepette.

Csak a jó Isten a megmondhatója, milyen heroikus áldozatba, mennyi titkos önmegtagadásba, sőt keserű könnybe került ez nektek. De a mai napon itt áll a nagy mű teljes szép valóságában. Ezért az örömnék és győzelemnek órája ez.

Mint a leirai egyházmegye főpásztora, akihez ez a szent hely tartozik, kötelességemnek tartom, hogy megköszönjem nektek, kedves magyar zarándokaim, ezt a nemes ajándékot, amellyel a Szeplőtelen Szűzanyát tiszteltek és ezt a földet gazdagítjátok, amelyet Isten Szent Anyja megjelenésével szentelt meg.

Isten áldja meg mindazokat, akik imáik, áldozataik, adományaik vagy munkájuk által segítettek megvalósítani ezt a valóban nagyméretű alkotást. A hála érzelmeivel gondolok itt kedves, Istenben boldogult Kardos Illésünkre, valamint a Kálvária-bizottságra, amely a szép gondolatot megvalósította: vállalta a munka terhét és vezette az építkezést.

Kedves magyar zarándokaim! Fatima valóban örökre hálás marad nektek ezért a drágakőért, amelyet a ti őszinte buzgóságtok és mély hitetek nyújt ma nekünk. A Kegyelme Anyja fizessen meg kegyelmeivel ezért a gyengéd, valóban bensőséges gyermeki hódolatért és azért, hogy a munkában és harcban hősök, az üldöztetésben kitartók voltatok.

Mily boldogan érném meg veletek együtt azt a pillanatot, amikor az Istenanya rátok tekint, visszaadja drága hazátok szabadságát, véget vet az üldöztetésnek, hogy azon a ti minden rögében keresztény földteken újra szabadon viruljon a vallásos élet, s ti, hontalanok visszatáljatok elhagyott otthonaitokba.

Az is lehet azonban, hogy az Úr jóságos gondviselésének kifürkészhetetlen határozata más lesz számotokra. Azért figyelmetekbe ajánlom Tóbiás könyvének 13. fejezetét. Ott arról van szó, hogy a szent aggastyán, miután magához tért elragadtatásából, és szinte borzadva ismerte föl, hogy nem kisebb volt nála, mint Ráfael arkangyal, még sokáig térdelve maradt és a Szentlélektől ihletve így énekelt: „Zengj, ó Izrael népe, zengj imát Istenednek, mert ő igazságos, letöri a büszkéket és fölemeli az alázatosakat. Büntet és szeret, de mindig nagy irgalmassággal. Azért szórt széjjel téged, ó Izrael, az egész földkerekségen, hogy elvidd az igaz Isten ismeretét azon népekhez is, akik őt eddig nélkülözték.”

Ha behatóbban szemléljük ezt a mai csontja velejéig romlott materialista világot és benne titeket, kedves Hontalan Magyarok, meg kell látnunk a ti nagy küldetésteket és hivatástokat, amelyet a Gondviselés elétek tűzött, azt ti hogy a megingathatatlan hit és Péter sziklájához való törhetetlen hűség, az olthatatlan remény és bizalom példáját ragyogtassátok azon népek előtt, akik hontalanságtokban befogadtak titeket.

Iparkodjatok azon, hogy ezt a nagy feladatot minél hűségesebben teljesítsétek! Hitetek és szeretetetek legyen élő tanúbizonyság, hogy a Szeplőtelen Szűzanya, a magyar történelem dicsőséges Királynője megáldjon és védelmezzen benneteket, és mielőbb elhozza számotokra az igazi békét. Amen.

(A fatimai zarándokltról részletes beszámolót a következő számunkban hozunk.)

MÁRIACELLI MAGYAR ZARÁNDOKLAT

1964 szept. 5—6.

Nagy Lajos király kegyképének 600 éves jubileumára

Most van 600 éve, hogy Nagy Lajos királyunk az ún. második kegyképet Máriacellnek ajándékozta.

1363-ban kevés reménnyel kecsegtető ütközet előtt a Szűzanya bátorította a királyt, hogy verje vissza a pogány hadakat. Álmából fölébredve, a Máriaképet, amelyet mindig magával hordott, csodálatosképpen szíve fölött találta. A győzelmes csata után 1364-ben a király a képet hálából Cellbe vitte és a templomnak adományozta.

Azóta százévenként nemzeti zarándoklat ünnepelte a király győzelmét, illetve a Szűzanya segítségét.

A mi századunk magyarjainak sem szabad megszakítaniuk a láncot. Ha valaha, ma kell esedeznünk a celli Mária előtt: Patrona Hungariae, sub tuum praesidium confugimus semper — olim et nunc!

Nemzetünk ma hivatalosan nem rendezhet zárandoklatot. Annál inkább legyen ott a rab nemzet képviselőjében mindenki, aki csak teheti. Az otthoniak elvárják tőlünk, az utókor előtt felelősek vagyunk, hogy a 600 éves fordulót méltóképpen ünnepeljük.

A magyar fa leveleit messze elsodorta a világfergeteg, de legyünk eggyé a celli Máriánál.

„Ut unum sint!” — lesz a jubileumi zárandoklat mottója. Úgy, amint Krisztus főpapi imájában akarja.

A zárandoklat programja

Szombaton szeptember 5-én: délután 5 órakor ünnepélyes bevonulás *Dr. Zágon József* apostoli protonotárius vezetésével. A búcsújárók Nagy Lajos király kegyképével és a celli magyar gyertyával vonulnak a bazilikába. 18.30 órakor csendes szentmise, 20.30-kor gyertyás körmenet, utána szentóra.

Vasárnap, szept. 6-án :10 órakor *Dr. László István* püspök, az ausztriai magyarok vizitátora, mond főpapi misét és szól a zárandokokhoz. Mise után *P. Varga László* SJ tart ünnepi szentbeszédet. 14.00 órakor záróajtatosság *P. Sümegh Lothár* OSB búcsúbeszédével.

Kérjük kedves Oltártestvéreinket, hogy a zárandoklaton résztvevők számát *augusztus 1-ig* jelezzék Ft. Marosi László címére: SPITTAL/Drau, Kapellengasse 15 (Austria).

A PAX ROMANA VI. KONGRESSZUSA

Több mint száz Európában élő magyar egyetemi hallgató és fiatal értelmiségi vett részt a VI. magyar Pax Romana kongresszuson a nyugatnémetországi Königsteinben, 1964. március 30-tól április 5-ig.

A VI. kongresszus tanulmányi programból és közgyűlésből állt. A közgyűlés alapszabályt és határozati javaslatokat fogadott el valamint veztőséget választott.

Európa csaknem valamennyi országából küldtek delegátusokat és megfigyelőket.

Az Evangéliumi Ifjúsági Konferencia, a Katholische Deutsche Studenten-Einigung (KDSE) és a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületeinek Szövetsége (MEFESz/UFHS) megfigyelőkkel képviseltette magát.

A *tanulmányi program* központi gondolatát ez a cím fejezi ki: „Isten Országá a modern világban.” A husvéthétfő este összegyűlt résztvevők lelkinapot tartottak. Az elmékedéseket — „Isten Országá

bennünk" — P. Héjja Gyula (Róma) jezsuita a Mária-Kongregációk Világszövetségének titkára vezette.

„Isten Országa az egység útján” gondolat körül három előadás csoportosult. DDr. Vajta Vilmos (Genf), az Evangélikus Világszövetség teológiai osztályának igazgatója, egyetemi tanár, aki résztvett a II. Vatikáni Zsinaton mint megfigyelő, és Dr. Békés Gellért bencés, a római Szent Anzelm Kollégium dogmatika tanára beszélt a keresztények egységéről. DDr. Vajta Vilmos hangsúlyozta, hogy a nagyheti slagelsei Evangéliumi Ifjúsági Konferenciának és a Pax Romana kongresszusnak egyháztörténelmi jelentősége van, mert a magyar katolicizmus és a magyar evangélikus egyház, sőt talán a magyar protestántizmus is itt vette fel először a „diplomáciai” kapcsolatokat. — Dr. Morel Gyula (München-Bécs) jezsuita szociológus a szellemi egység fokozatait vizsgálta „Árulás, tolerancia, koegzisztencia, együttlét” című előadásában.

„Isten Országa a családban és társadalomban” problémakörrel kerekasztal-konferencia és előadás foglalkozott. Dr. Marghescu Sándor orvos (Wehrshausen/Marburg) és Gánóczy Sándor párizsi lelkes indította meg a vitát a keresztény házasság válságáról. — Dr. Sigmond Rajmund domonkos, a római Szent Tamás Egyetem rektora „Kereszténység és demokratikus szocializmus” című előadásában vizsgálta, milyen területeken közelednek egymáshoz a nem-marxista munkáspártok és a kereszténység.

Az „Isten Országa a szellemi alkotásban” alapeszme három előadást foglalt egységbe. Dr. Haynal András (Zürich) ideg orvos és pszichoanalitikus a mélylélektan és keresztény kultúra határkérdéseivel foglalkozott. — Dr. Faragó Péter edinburghi egyetemi tanár rámutatott arra, hogy a modern fizika nem bizonyíthatja és nem is cáfolhatja a keresztény hittudományt, mert a kettő módszerében különbözik, és kiegészíti egymást.

Az utolsó nap alapproblémája volt: „Isten Országa a megosztott világban.” Walther Kampe limburgi segédpüspök, a német püspöki kar sajtóelőadója, az egyház helyzetéről számolt be a zsinattal kapcsolatban.

A katolikus egyház helyzetéről Magyarországon Dr. Fábíán Károly (München) pap-újságíró referált. A magyarországi felsőoktatás helyzetéről Szeberényi László (München) újságíró beszámolója indított vitát.

A Közgyűlés módosításokkal elfogadta az Elnöki Tanács által javasolt új házirendet és alapszabályt.

Határozatokban foglalt állást az ökumenikus mozgalom mellett, a magyarországi katolikus egyház helyzetével, valamint az államrendszerek lényeges céljával kapcsolatban, és végül a koegzisztencia és tolerancia kérdésében.

STERILIZÁLÓ HORMONOK

Élettani adatok

Két héttel a nő havi vérzése előtt van az ovuláció. Az ovuláció és a rákövetkező vérzés ideje közt folyik le az u.n. szekréciós fázis, amikor a méh nyálkahártyája felkészül az esetleg megtermékenyítendő pete befogadására. Ha a pete megtermékenyül, kezdődik a terhesség, amikor kimarad a vérzés és a peteérés. Ha a pete nem termékenyül meg, akkor az ovuláció után két héttel beáll a vérzés és a vérzés után kezdődik a méh nyálkahártyájának a felépítése az u.n. proliferációs fázis keretében.

Ezt az egész körfolyamatot az agyfüggelék és a petefészek termelte hormonok irányítják, amelyek egymással kölcsönhatásban állnak. Az agyfüggelék hormonjai érlelik meg a Graaf-féle tüszőben a petét a proliferációs fázis idején (növekedési és lutein-hormonok). Ha a pete megérett, a Graaf-féle tüsző felreped, a pete kilép belőle, a petevezeték csillangói beszippantják a petevezetékbe és eljuttatják kb. négy nap alatt a méhbe.

Ugyancsak az agyfüggelék hatása alatt működik a petefészekben a tüszőhormon, az östrogen, — amely a méh nyálkahártyáját segíti felépíteni. A Graaf-féle-tüsző felrepedése, vagyis a peteérés után kezdődik a sárgatest kifejlődése. Ennek a hormonja, a progesteron biztosítja a pete megtermékenyülése esetén a petének a méhbe való beagyazásához szükséges folyamatokat. Ebben az esetben, vagyis ha a pete megtermékenyül, az agyfüggelék beszünteti a további hormontermelést. Ezért nincs a terhesség idején újabb peteérés.

A nemileg érett nő vérkeringésében ugyanis jelen van a progesteron, amely a szekréciós fázisban, a terhesség idején és a szoptatás alatt általában, ill. bizonyos ideig leállítja az agyfüggelék-hormon (östrogen) működését, vagyis ekkor nem megy tovább a peteérési és a tüszőrepedési folyamat.

Valamely rendellenesség következtében azonban előfordulhat, hogy a Graaf-féle tüsző nem reped föl és így kimarad az ovuláció. Emiatt aztán tovább termelődik a tüszőhormon, viszont nem fejlődik ki a sárgatest. Ez a rendellenesség természetesen női terméketlenséget jelent, azonban együttjárhat az u.n. pseudomenstruációval, amely nem annak a jele, hogy a meg nem termékenyített pete távozik, minthogy egyáltalában nincs érett pete, amely távozhatna.

Másfajta rendellenesség pl. hogy a sárgatest túlsok progesteront termel; ennek következtében az agyfüggelék hormontermelése kikapcsolódik, nem megy tovább a peteérés és nincs menstruációs vérzés, ami a terhesség látszatát kelti.

Az orvostudomány ma már ott tart, hogy nemcsak mindkét rendellenességet gyógyítani tudja, vagyis a hormonzavar miatt beállt meddséget meg tudja szüntetni, hanem normális hormonháztartás mellett szándékos beavatkozás és szintetikus vagy egyéb hormonadagolással mesterségesen is tud sterilitást előidézni. Östrogen és progesteron hormonok, ill. ilyesféle összetételű gyógyszerek pirula, tableta formában biztosan ki tudják a női szexuális folyamatokat kapcsolni. Vagy leállítják a peteérést, vagy megakadályozzák, hogy a sperma felhatoljon a méhnyakon keresztül és így eljusson a petéhez, vagy pedig a megtermékenyített petét kilöki a szervezetből.

Progesteron-hatás alapján működnek az amerikai Enovid és Norlutin, a német gyártmányú Primolut és Anovlar hormonkészítmények. Ezek mindegyike nemcsak gyógyhatású, pl. fájdalmas havi vérzés vagy a méh nyálkahártyájának a gyulladása esetén, hanem arra is alkalmazhatók, hogy átmeneti meddséget idézzenek elő.

Mig az agyfüggelék hormonjainak (östrogen) az a szerepük, hogy a petét érleljék és a Graaf-féle tüsző repedését, ezzel pedig az érett pete kiszabadulását és útját a petevezetékben biztosítsák, addíg fordítva a progesteron feladata, hogy az agyfüggelékre kifejttet hatásán keresztül ezeket a folyamatokat leállítsa. Progesteront mesterségesen is elő lehet állítani. Adagolása azt eredményezi, hogy elmarad a peteérés és így megszűnik a fogamzóképeség, beáll a női sterilitás.

A progesteron-hatáson alapuló amerikai Enovid nevű szintetikus hormon bizonyos orvosi vélemények szerint egyúttal magzatelhajtó szer, amennyiben nem a peteérést állítja le, hanem a megtermékenyített petének a méhfalon való beágyazódását akadályozza meg.

A hormonkezelésnek nincsen közvetlenül ártalmas hatása az egészségre. Rendszeres adagolása azonban hosszú időn keresztül állítólag kedvez a rák kifejlődésének és felborítja az érzékeny hormonháztartás egyensúlyát a női szervezetben. Mint mellékhatások előfordulhatnak: rosszullet, kábultság, nyomásérzés, görcs, lelki zavar és a női magzatok egyharmadánál a másodlagos férfi-jelleg kifejlődése.

Általános erkölcsi elvek

Erkölcseileg nem megengedett az úgynevezett direkt sterilizálás, bármilyen módszerrel történjék is. Direkt sterilizációról beszélünk, ha a beavatkozás főcélja, vagy egy másik főcélnek az elengedhetetlen eszköze a sterilizálás, amelyet tehát szándékolni kell, ha a célt el

akarjuk érní. Ezért tilos a kasztrálástól kezdve a rádiumbesugárzásig, az ondóvezeték vagy a petevezeték elmeszésétől kezdve a ligatúráig (elkötés) minden olyan eljárás, amely azt célozza, hogy fogamzás ne jöhessen létre. A peteérésnek és a tüszőrepedésnek a kikapcsolása abból a célból, hogy fogamzás ne jöhessen létre, direkt sterilizáló beavatkozás.

Ha ellenben ezeknek a hormonoknak a vétele gyógyítás céljából szükséges és ezzel elkerülhetetlenül velejár a meddőség, amely azonban nem célja a beavatkozásnak és senki sem akarja mint ilyet, akkor erkölcsileg megengedett indirekt sterilizációval állunk szemben. Feltétel az, hogy a gyógyítás ne a sterilizáción keresztül történjék, hanem azzal párhuzamosan, mint nem szándékolt mellékhatás, amely azonban a gyógymódszertől elválaszthatatlan.

Példák

A hormonokkal el lehet érní, hogy a havi vérzés előbb, vagy utóbb következék be, mint ahogy beavatkozás nélkül történne. Ezzel az eljárással átmeneti sterilitás áll be. Ha már most ezt a kezelést egy patológikus állapot indokolta, akkor nem lehet ellene erkölcsi kifogást emelni.

Azt is meg szabad csinálni, hogy egyéb műtét, vizsga, sportverseny stb. idejére eső havi vérzést későbbre halasztják. Ha a havi periodus 25. napjától kezdve két hétig naponta két Primolut-ot vesz be az illető, akkor ezen idő alatt nem lesz vérzése, ill. peteérése, hanem csak két vagy négy nappal azután, hogy föl hagyja a hormonvétellel.

Ugyancsak alkalmas a hormonkezelés és erkölcsileg megengedett funkcionális vérzések, fájdalmas menstruáció, spontán vetélés vagy a klimax utáni időszak rendellenességeinek a megszüntetésére. Amennyiben a kezeléssel átmenetileg sterilitás jár együtt, azt kényszerűségből vállalni lehet és kell, mint kisebb rosszat.

Viszont fordítva is áll a helyzet. Ha patológikus sterilitás áll fenn, ezt hormonkezeléssel sok esetben meg lehet és meg is szabad szüntetni. Enovid és Norlutin használatosak erre a célra és jó eredményt biztosítanak.

Bizonyos értelemben problémátikus az eset szoptatás idején. Ahhoz, hogy az anya hosszabb ideig tudjon szoptatni, nem szükséges a hormonadagolás. Más okok, pl. erős testi munka, rövidítik meg a szoptatási időt. Megmagyarázhatatlan okokból kb. a nők 10%-ánál jelentkezik a szoptatás ideje alatt is a peteérés, és vele együtt a menstruáció. Ezzel azonban megszűnik a szoptatási lehetőség. Az nincsen igazolva, hogy ez a jelenség patológikus. Igaz ugyan, hogy magábanvéve kívánatosabb az anyatej, mint a mesterséges tejjel való táplálás, mert a betegségek ellen való immunizálás előnyösebben történik a szoptatás révén és az egyúttal a kívánatos anyai szeretet

gyakorlásának is egyik területe. Továbbá igen jó csecsemő-táplálékok vannak ma már forgalomban. Amennyiben azonban konkrét esetből kifolyólag orvosilag kívánatos volna a továbbsoztatás és ezt egy esetleges ovulációs folyamat kizárná, erkölcsileg megengedett volna az a hormonkezelés, amely a kívánatos soztatási időszak alatt kikapcsolná a peteérési folyamatot.

Házasságban kívánatos lehet a Knaus-Ogino módszer könnyebb és biztosabb igénybevétele céljából, ha a havi periodus nem volna annyira ingadozó tartalmú, vagyis ha a steril napok megbízhatóbban volnának kiszámíthatók. Ebben az esetben is indokolt lehet a hormonkezelés, ha egyébként a Knaus-Ogino-módszer igénybevétele maga kellőképpen indokolt.

A hormonoknak nagy reklámot csinál az üzlet tekintet nélkül a terápiás kezelés indokoltságára, vagy ennek hiányában az indokolatlanosságára. Így tehát a házassági visszaélés veszélye könnyen fönnáll, hiszen a házastárs tudomása nélkül is igénybevehető.

Elvi kérdések

A histaminkészítmények kizárólag abortív hatásúak. Erkölcsi szempontból a használatuk kétségkívül tilos. Ugyanezen megítélés alá esnek a hesperidinkészítmények, amelyek szintén nem a peteérést szüntetik meg, hanem megakadályozzák, hogy a petét körülvevő védőburkok leolvadjon. Ennek következtében a sperma nem tud beburkolni és nem tudja megtermékenyítő feladatát elvégezni.

Egyébként a hormonkezelés erkölcsi szempontból semleges jellegű, lehet jó és lehet rossz is. Attól függ, mi a rendeltetése és milyen céllal adagolják. Akár férjes, akár nem férjes nő igénybeveheti, ha egészségi ok ezt a kezelést indokolja. Ez az álláspont XI. Pius pápa Casti connubii házassági körlevelében kifejezett elvi döntés alkalmazása a mi esetünkre: az ember rendelkezési joga testének a tagjai fölött csak abban áll, hogy őket természetadta céljuknak megfelelően használja: azonban nem szabad őket megsemmisíteni, megcsonkítani, vagy bármi módon feladataik ellátására alkalmatlanná tenni, kivéve ha az egész test összérdeke ezt szükségessé teszi. (Heilslehre Nr. 1072.)

XII. Pius pápa (Utz-Groner I. Nr. 2318) a következő feltételeket szabta meg egy anatómiai vagy funkcionális csonkítás megengedtségéhez. 1) Ha a szervnek a testben maradása vagy a működése az egész szervezetben komoly bajt vagy életveszélyt jelent.

2) Ha ezt a bajt vagy életveszélyt nem lehet másképp megszüntetni, vagy csökkenteni, mint az egyik tag vagy szerv amputálásával, kikapcsolásával, feltéve, hogy ez a beavatkozás előreláthatólag segít.

3) Ha alapos ok van annak a feltételezésére, hogy a pozitív kihatások a negatívakat, vagyis a csonkítás következményeit fölülmúlják,

másszóval, ha a veszély az egész szervezetre nézve megszűnik, a fáj-dalmak csökkennek stb.

Ezen a téren nem az a döntő erkölcsi szempontból, hogy a szóba-jövő szerv, vagy testrész maga beteg-e, vagy nem. A csonkítás megengedettsége, vagy meg nem engedettsége nem az anatómiailag, vagy működésében csonkítandó testrésznek, vagy szervnek a rend-ellenességétől függ, hanem attól, hogy megmaradása, vagy működése közvetlenül vagy közvetve más szervezen keresztül az egész szervezetet, az életet és az egészséget veszélyezteti-e vagy sem. Így pl. a méh eltávolítása jogosult, ha rákos, jóllehet nem maga a méh, hanem a rák veszélyezteti az egészséget, de hát úgy van a kettő összekap-csolva, hogy nem lehet őket szétválasztani, nem lehet a rákot eltá-volítani és a méhet teljes egészében meghagyni.

A fenti elvnek azonban helytelen alkalmazása volna pl. az egész-séges petevezeték eltávolítása, kettévágása, vagy elkötése stb., ha az egészségi veszély a nő terhességének volna a következménye más valamilyen szerv gyengesége vagy betegsége folytán. Mert ebben a esetben nem a petevezeték maga beteg, sem normális működése nem veszélyezteti a nő egészségét, hanem a baj máshonnan jön, pl. a vese, szív, vagy tüdő megbetegedésétől. (Utz-Groner IX. Nr. 2321;2.)

Az egyenesen szándékolt sterilizálás akkor sem jöhet szóba, ha előreláthatólag beteg utódok születnének. Még az államnak sincs joga ilyen esetben a sterilizálást előírni. (Utz-Groner III. Nr. 5451-2.)

XII. Pius pápa kifejezetten is szóvá tette a tabletták útján való sterilizálást 1958 szept. 12-én a Nemzetközi Hämatologiai Társaság római kongresszusán (Utz-Groner III. Nr. 5453). Feltette a kérdést: „megengedett-e az ovulációnak tabletták útján való megakadályo-zása, ha a tabletták a méh vagy a szervezet rendellenes működését vannak hivatva megszüntetni, ugyanakkor azonban lehetetlenné teszik a megtermékenyítést? Megteheti-e ezt a férjes nő, aki fenn akarja tartani a férjével való házasság érintkezést annak ellenére, hogy a kezelés folytán ideiglenesen sterilé vált? A válasz attól függ, milyen a szándék. Ha a nő ezt az orvosságot nem azért szedi, hogy a fogamzást megakadályozza, hanem orvosi előírás folytán egyes-egyedül azért, hogy a méhnek vagy a szervezetnek más megbetege-dését gyógyítsa, akkor csak indirekte okoz sterilitást és eljárása erkölcsileg jogosult a kettős következményekkel járó okozás elve alapján. Direkt és meg nem engedett sterilizálás volna, ha a szándék az ovuláció leállítására irányulna azzal a céllal, hogy ne következék be terhesség, amelyet az illető nem bírna kiviselni.”

A direkt sterilizálás meg nem engedettsége nem azért rossz, mert esetleg egy szervet megcsonkít vagy egy szerv eredeti, természetes működését megszünteti, — hiszen ha ez így volna, akkor semilyen műtét sem volna jogosult, — hanem azért, mert a beavatkozás ter-

mészete vagy a beavatkozó szándéka arra irányul, hogy a női termékenységet megszüntesse, kikapcsolja.

Az egyes ember önálló személyiség, önértékkel, öncéllal, örök hivatással bír „nem úgy mint testének egy-egy tagja vagy része, amely a testtől elválasztva nem bír önálló szereppel és rendeltetéssel. Ezért az egyes ember nem úgy része az egész emberi társadalomnak, mint ahogy a testrészek az ember egész szervezetét alkotják és ezért a társadalom, az állam és annak a törvényhozása nem rendelkezhetik úgy az ember testrészeivel, az ember életével és egészségével, ahogy az egyes ember teheti a saját testrészeivel az isteni Alkotótól rendelt feladatok határában belül. Ezt a gondolatot is pontosan kifejtette XII. Pius pápa 1952 szept. 13-án Rómában az idegrendszer histopathológiájáról tartott nemzetközi kongresszuson (Utz-Groner I. n. 2276/7). Vagyis az egyes ember nincs úgy alárendelve a közösségnek fizikai értelemben, mint ahogy a testrészei alá vannak rendelve az élet és egészség szempontjainak. Ha az élet és az egészség kívánja, akkor egy részt fel szabad áldozni. Ugyanezt azonban nem lehet elmondani a társadalomról vagy államról, mert ilyesmit a közjó a jogegyenlőség alapján joggal nem kívánhat; más ember nem fizikai célja az egyes egyedeknek, míg az élet és az egészség fizikai célja az egyes testrészeknek. (Utz-Groner, I. Nr. 2278; III. Nr. 5377 f.)

Viszont megengedett az indirekt sterilizálás, ha 1) a csonkító beavatkozás természete szerint nem egyedül és közvetlenül a terméketlenség okozására irányul és a beavatkozást végzőnek sem ez a szándéka; 2) a beavatkozás természete szerint és a beavatkozó szándéka is valamilyen gyógyító célra irányul, amelyet nem a terméketlenségen keresztül akarnak elérni és 3) bár előreláthatólag terméketlenség fog bekövetkezni, de csak azért, mert a beavatkozó ezt nem tudja megakadályozni, amennyiben a gyógyító eljárástól a sterilizálás a dolog természeténél fogva elválaszthatatlan.

Van egy orvosi elv, amely így hangzik: *licet corrigere defectus naturae*. Ez helyes elv, de lehet helytelenül is értelmezni vagy alkalmazni, ha pl. valaki hormonokkal ki akarja kapcsolni a női termékenységet a házasság fenntartása mellett csak azért, hogy bizonyos pauza álljon be az egyes szülések között. Ez meg nem engedett direkt sterilizálás volna. Itt nincs szó egyértelmű terápiás célról, sem indirekt beavatkozásról. Ha ez megengedett volna, akkor a kondom és hasonló módszerek ellen sem lehetne jogos kifogást emelni.

Az általános erkölcsi elvek alkalmazása

Ha gyógyítás a beavatkozásnak a célja a felhasznált eszközök és a beavatkozó szándéka szerint, akkor nincs szó direkt sterilizálásról, tehát az eljárás erkölcsileg megengedett. Bizonyos nehézség azonban ott mutatkozik, hol kezdődik az igazi értelemben vett gyógyítás? A

női szervezet igen érzékeny a különböző klimatikus, gazdasági, szociális és pszichológiai életkörülményeknek az idegzetre gyakorolt befolyásai iránt. Egy nőnél, aki nem él házasesetlet, tehát nincsen erkölcsi kötelezettsége, hogy fenntartsa fertil állapotát, már valamilyen hasznossági szempont is megengedetté tesz egy egészségileg indokolt sterilizáló beavatkozást.

Vagy: férjes nőnél, ha igen szabálytalanul jelentkeznek a periódus, viszont van már néhány gyermekük és egyéb indokaik is vannak, hogy éljenek a Knaus-Ogino módszerrel, megengedett a periodus beszabályozása hormonkezeléssel, még ha ez átmeneti, nem egyenesen szándékolt sterilitást jelent is.

Ha azonban a hormonkezelés a szabálytalan periodusokat nem szüntetné meg, hanem csak a kezelés idejére kikapcsolja a fertilitást, akkor be kellene szüntetni ezt a kezelést, mihelyt bebizonyosodik a céltalansága, mert különben csakis direkt sterilizációval állunk szemben. A Dr. H. Scholer által forgalomba hozott Duphaston nevű készítmény eredményesen tudja kezelni a női sterilitást, a terhességi zavarokat, a spontán vetélésre való hajlamot, a fájdalmas havi vérzést és segítségével sikerül a havi periódust 28 napra beszabályozni anélkül, hogy hátrányos mellékhatások keletkeznének. Egyelőre azonban eljárása még nem nyert általános elismerést, mert még nincsen elég hosszú ideig kipróbálva és egyébként is igen költséges ez a kezelés, a nagy tömegek részére nem hozzáférhető.

Indokolt a hormonkezelés amúgyis steril nőnél a rebound-hatás alapján: ha mesterséges sterilizálásnak vetik alá hormonkezelés révén és azután hirtelen abbahagyják a hormonadagolást, akkor sokk áll be, amelynek a következménye kedvező esetben a fertilitás. Ebben az esetben nem beszélhetünk direkt sterilizálásról, mert hiszen már eleve steril nővel van dolgunk. A szándék gyógyító célzatú, az ovuláció átmeneti kikapcsolása nem okoz sterilitást, mert az már más okból fennáll.

Problemátikus és meglehetősen elméleti jellegű a sterilizáló hormonkezelés szoptató anyáknál az ovuláció és így egy újabb terhesség kikapcsolása érdekében. Problémátikus, mert kb. csak a nők 10%-nál fordul elő, hogy amíg szoptatnak, megindul a peteérési folyamat. Elméleti és vitatott kérdés annyiban is, hogy joggal nevezhető-e az ovuláció jelentkezése szoptatás idején egészségi rendellenességnek, ami előfeltétele annak, hogy a kikapcsolást terápiás eljárásnak mondhassuk. A holland orvos, Guchteneere szerint, a szoptatási idő alatti ovuláció a modern civilizációval járó rendellenesség. Ő persze még tovább is szötte elmélete fonalát és azt állította, hogy az anya egészségi állapota tk. az egyes szülések közt is hosszabb szünetet kívánna és ő ezt a pauzát először másfél évben állapította meg. Tehát ennyi időre indokoltnak tartotta az ovuláció kikapcsolását.

A moralisták nyugodtan az orvosokra bízhatják annak az eldöntését, hogy mikor kezdődik valamely egészségi rendellenesség, mennyi ideig tartó szoptatás után beálló ovuláció mondható egészségileg rendellenesnek. Aki a civilizációt tette meg bűnbaknak, Guchteneere, az később, 1959-ben maga is úgy módosította elméletét, hogy három hónapig tartó szoptatás normálisnak mondható. Tehát ennyi ideig tartó sterilitás elegendő és ez szükség esetén mesterséges hormonkezeléssel is fönnttartható. Szigorúan természettudományosan nem bizonyítható, hogy egészségileg abnormális állapot, ha a szülés után a harmadiktól a kilencedik hónapban belül újra megindul az ovuláció. Az anya konstitúciója és a környezethatás bizonyos variációs ingadozást mutathatnak fel anélkül, hogy szigorúan indokolt volna terápiás beavatkozásról beszélni és ilyet alkalmazni sterilizáló hormonkezeléssel. Nyílt kérdés marad tehát, hogy lehet-e egyáltalán általános érvényűen megállapítani, mikortól fogva beteges tünet szoptató anyánál az ovuláció jelentkezése, továbbá megállapíthatjuk-e, hogy az anyai természet meddig kívánja meg szoptatás esetén a sterilitást. Ahány fej, annyi a vélemény arra vonatkozólag, hogy egészségileg szükséges-e minden anyának, hogy az egyes születek közti időköz ne legyen másfél évnél, vagy egy évnél rövidebb stb. Ha a terhesség alatt bizonyos kellemetlenségek, rosszsullétek lépnek föl, ebből még nem lehet joggal arra következtetni, hogy a természet ennél a nőnél tk. sterilitást kívánna, mert hiszen akkor egy anya sem szülhetne, hiszen minden kellemetlenséget nem lehet teljesen kikapcsolni. Hátárkérdéssel állunk tehát szemben és a probabilitás törvényei alkalmazhatók annak a szolid valószínűsége esetén, hogy egészségi rendellenességgel állunk-e szemben. Ilyenkor ennek a megszüntetése érdekében szükség esetén az indirekt sterilizáció elvei határában belül alkalmazható a sterilizáló hormonkezelés.

Ha a nő pszihotikus (súlyos ideg- és elmebajos) és terhessége nem kívánatos, akkor a szteroid néven forgalomba kerülő sterilizáló hormonok alkalmazása nem jogosult, mert ezek nem gyógyítják a pszihózist. A szteroidok alkalmazása direkt sterilizáció. Éppenúgy, mint kondom vagy egyéb sterilizáló eljárás is tilos ilyenkor erkölcsi szempontból. Más volna az eset, ha a szabálytalanul jelentkező havi periódus volna valamiképpen a pszihózis oka és a hormonoknak az volna a szerepük, hogy a periódust szabályozzák. Nem a mi feladatunk, hogy ezt a ténykérdést eldöntsük, ez tisztán orvosi feladat, hogy t.i. konkrét esetben a pszihózisnak mi az oka.

Hasonlóképp erkölcsileg tilos a hormonkezelés sterilizáló hatását igénybe venni, ha valamilyen oknál fogva nincs meg a remény, hogy egészséges élő magzat születhessék. Az ilyen és hasonló esetek megoldása erkölcsi szempontból az, hogy ilyenkor el kell maradnia a házasság együttélésnek, ill. a férfi részéről a megtermékenyítésnek. Az

indokolás az, hogy a hormonkezelésnek itt nincsen gyógyító szerepe, tehát direkt sterilizáló eljárásról van szó.

A házasság együttélés jogossága tehát, — amennyiben a házasság érvényes, — azzal a kötelességgel jár, hogy a természetnek megfelelő módon történjék, hogy a természetadta célok lehetőleg, amennyiben a házasságtól függ, meg ne hiúsuljanak. Mindegyik házastársnak joga van elvárni a másiktól, hogy teljes nemzőképességét bocsássa rendelkezésére kivéve, ha ez a házasság együttélése konkrét esetben jogtalan és ésszerűtlen, mert pl. a férj részeg, nincs tekintettel a nő betegségére, rosszul van, előrehaladott terhességére, vagy mert nincsen módjában vagy nem is akar a maga erejéből kellőképpen a születendő gyermekek eltartásához és neveléséhez hozzájárulni akár betegségéből, akár züllöttségéből kifolyólag. Mert a nőnek joga van ahhoz, hogy a férfi őt beteggé ne tegye, pl. meg ne fertőzze, vagy meglévő betegségét újabb terhességgel ne fokozza, vagy ha nem él házasságban, senki erőszakot ne kövessen el rajta. Ilyen és hasonló esetekben egy meg nem értő férj túlzó kívánsága majdnem a házasságon kívüli erőszakkal esik egybe, vagyis azzal majdnem azonos beszámítás alá esik, azaz jogtalan, jogsértő, amivel szemben a nőnek joga van védekezni, ha másképp nem tud, akkor átmeneti sterilizálással. Itt már jogos önvédelemről van szó. Ezt igénybe veheti akár házasságban, akár nem férjes nő már előre is, mihelyt ilyen értelmű veszélybe kerül föltéve, hogy akaratilag nem egyezik bele az elhálásba és amennyiben lehet, ellenáll az erőszaknak. Az indokolás az, hogy ilyen esetekben nincs meg a terhesség vállalásának a kötelezettsége. A pápától elítélt direkt sterilizálás értelme az, hogy nem szabad a nemzőképességet kikapcsolni, ha önként él valaki házasságot, vagy önként egyezik bele házasságon kívül az elhálásba, vagy ha nem beteg. Ezekben az esetekben nincs joga és kellő észszerű oka, hogy a természetadta nemzőképességet kikapcsolja. Igazságtalan erőszak következményeinek a vállalására azonban nincsen erkölcsi kötelezettsége.

A profilaktikus sterilizálást másképp kell erkölcsileg megítélnünk, mint a terápiásat, mert a profilaktikus sterilizálásnál maga a meddőség közvetlen cél és egy további célnak az eszköze. Bármennyire is méltánylandó egy-egy esetben a cél, pl. az eugenikus szempont, mégsem helyeselhető az eszköz. Mert 1) a jó cél nem szentesíti, nem teszi erkölcsileg megengedetté, jóvá a rossz eszközt;

2) az eugenikus cél sokszor nem érhető el biztosan;

3) ezzel a bizonytalan céllal nincs arányban a biztosan elérhető és esetleg maradandó meddőség.

Ellenben, ha bizonyos az, hogy egy nő bár foganni tud, de élő gyermeket nem tud a világra hozni, pl. ha méhrepedés fenyeget többszöri császármetszés után, továbbá a Rhesus-faktor végső ese-

teiben, vagy méhelőreesés esetén, akkor a sexualitás primérműködésének az átmeneti kikapcsolása indokolt sekundér szerepének a megtartása és a nő gyógyítása érdekében. Ez a pont azonban azért problematikus, mert igen nehéz bizonyosságot szerezni arról, hogy az illetőnek nem lehet-e egészséges és élő gyermeke, hiszen 6—7 sikeres császármetszés is előfordult már ugyanannál a nőnél; a Rhesus-faktort is tulajdonképpen már előre kellene kikapcsolni a házasság előtti vérvizsgálattal, másrészt veszélyességének a gyógyítása is folytonos előhaladást tesz pl. teljes vérkicserélés révén. Továbbá elvileg fenn kell tartani azt az álláspontot, amelyet XII. Pius pápa 1953 okt. 8-án az olasz urológusok kongresszusán képviselt Rómában (Utz-Groner I. 2322): hogy ha a fogamzás maga sem közvetlenül, sem közvetve nem oka a betegségnek és az anya életveszélyének, akkor nem indokolt a kikapcsolása, ellenben ha a terhesség maga nem kívánatos, akkor a megtermékenyítéstől való tartózkodás a logikus. Ezért is következményeiért a férfi felelős. A fogamzást sohasem szabad a házasság együttélése érdekében feláldozni, mert ez direkt sterilizálás volna.

Böckle felhívja a figyelmet arra is, hogy nem indokolt olyan hormonális kezelés fájdalmas menstruáció, vagy a méh nyálkahártyája rendellenességei (endometriose) stb. esetén, amely sterilizáló hatású, ha ugyanolyan jó eredménnyel más módszer vagy más gyógyszer alkalmazható, amelyből nem következik meddség. Ha az alkalmazásnál ez volna a főcél, éppúgy elítélendő volna, mint a kondom vagy egyéb direkt sterilizáló eljárás, bár a kettős okozás elve alapján mellesleg gyógyító célzatú is.

Terhességi fóbia nem gyógyítható megengedetten sterilizáló hormonokkal, ez direkt sterilizálás volna.

Perico véleménye az, hogy a szülés és a legközelebbi peteérés közt a normális pauza 9 hónap. Ha ennél kevesebb volna, akkor indokolt az ovuláció hormonális kikapcsolása. Tekintve a különböző ideig tartó szoptatási időszakot és hogy az anyának bizonyos fiziológiai pihenésre szüksége van, erkölcsi szempontból el lehet fogadni ezt az álláspontot feltéve, hogy a főcél nem sterilizálás. L. M. Weber szerint ez az eljárás megengedett abban az esetben is, ha az anya valamilyen oknál fogva nem tud szoptatni (Arzt und Christ, 1957, S. 53).

Házásélet és hormonális sterilizálás

A házásélet folytatásának nincsen semmi akadálya, ha a sterilizálás jogosan, erkölcsileg indokolt okból történt. Mihelyt azonban megszűnik ez az ok, fel kell hagyni a hormonadagolással. Ha a feleség férje tudta és beleegyezése nélkül nem terápiás okból sterilizáltatta

magát, akkor a maga részéről elvesztette a jogát a házassághoz való együttélésre sterilizált állapotának az idejére, amennyiben ezt önként fenntartja. Más a helyzet, ha közben beállt pl. a menopausa, a változás ideje, vagy ha egyéb nem tőle függő okból vált közben sterillé. Ha férje beleegyezését adta az erkölcsileg és terápiásan nem indokolt sterilizáláshoz, akkor férje elvesztette jogát a debíttumhoz. A férj debíttumjoga azonban fennáll, ha nem adta ehhez beleegyezését, vagy nem is tud róla, vagy előzőleg adott beleegyezését visszavonta és a sterilizált állapot az ő akarata ellenére áll tovább fenn. Ebben az esetben a sterilizálásban hibás nő köteles a debíttumot megadni. De akárhog is áll a dolog ezen okok fennállása vagy fenn nem állása körül, mindenesetre a kisebb rossz a férj és feleség házassághoz való együttélése még nem indokolt sterilizált állapotban is, mintha házasságtörést követnének el.

Más a helyzet, ha a férj a nő sterilizált állapotának a vétkes oka. Ilyenkor nincsen joga élni a debíttummal, míg hatékonyan vissza nem vonja az intézkedését és a házassághoz való együttélés természetes módon nem folyhat le. Ha ellenben a nő tiltakozása ellenére történt az ő sterilizálása, akkor nem vesztesette el jogát a debíttumhoz és ha kívánja, a férj — még ha hibás is a sterilizált állapot előidézésében, — köteles megadni.

Irodalom: Klaus Demmer, Die moraltheologische Diskussion um die Anwendung sterilisierender Medikamente, in: Theologie und Glaube 53 (1963) 415—436. — Josef Miller S.J., Moraltheologisches zu den „Unfruchtbarkeitsdrogen“ in: Sonderdruck aus dem Oberrheinischen Pastoralblatt Juli 1962, S. 3—8. — Leopold Liebhart, Sterilisierende Drogen, in: Linzer Theologisch-praktische Quartalschrift 111 (1963) 188—203. — Orbis catholicus 16 (1961/62) 470—473.

Német Béla SJ

Kisap írja Bácskából:

Gyönyörű folyóirataikat megkaptam és nagyon örültem nekik. Horvát testvéreim csak csodálkoztak, hogy mi van, mert mindennap kaptam Öntől valamit. Csak nézték ezt a nagylelkűségét. Én meg büszke voltam és vagyok magyarságomra. A multkor írt Önnek egyik horvát testvérem. Nagyon szeretné, ha ő is kapná a MPE-t. Szépen tud már magyarul és most én is tanítom. Tudom, hogy sokba kerül ilyen ingyen küldözgetés. Szeretném, ha fizethetnék érte, de legalább mindennap imádkozom Önért. — A legutóbbi vizsgát jelesen tettem le. Tanulok tovább, hogy minél előbb dolgozhassak az Úr szőlőjében. Imádkozom és maradok továbbra is odaadó, hű, igaz magyar gyermeke.

PAPI TALALKOZÓ

AZ EURÓPAI MAGYAR FŐLELKÉSZEK KONFERENCIÁJA

Az összes európai főlelkészek, illetve képviselők Zágon prelátnak elnökletével febr. 25—26-án Muttersban tartották évi megbeszélésüket. Két meghívott előadó is részt vett a megbeszéléseken: Msgr. Kada Lajos a skandináv államok képviselőjében és a MPE szerkesztője.

1) Zágon prelátnak beszámolt a magyar Egyház képviselőjéről, amely résztvett VI. Pál pápa koronázásán és a Vatikáni zsinat II. ülészáján. Röviden vázolta a magyar Egyház helyzetét. A legtöbb városban nincs hitoktatás. Az alsó papság bizonytalan, tapogatózik. A papi utánpótlás gyenge.

Ismertette Róma álláspontját a megegyezés érdekében és a magyar társadalmi élet alakulását 1956—63 között. A „Világosság” c. folyóiratot szétkapkodják. 56 előtt a papokat tartóztatták le és a civil munkatársakat figyelmeztették. Most fordítva. A papok fáradtak és fásultak. Békepapok kapják a legzsírosabb plébániákat.

2) Dr. Kada Lajos a skandináv államokról tartott érdekes és kimerítő beszámolót. Az 5 országban 60.000 katolikus van és ebből 8.000 magyar. Norvégiában 7.000 katolikusból 1200 a magyar. Két jezsuita atya szépen dolgozik norvég vonalon is. Közös lelkipásztori lapot szeretnének kiadni az öt országban élő magyarok részére. Svédországban egy plébánia területe Belgium ötszöröse. A közös ügyek intézésére jó volna egy magyar főlelkész, aki képviselné a magyarság és lelkipásztoraik érdekeit a püspökségek felé.

Dr. Vecsey József a franciaországi magyar lelkipásztorkodást vázolta. 30.000 magyarból kb. 12.000 Párizsban és környékén él, 5000 Elzasz-Lotharingiában, a többi délen. Ekkora területre és ilyen nagyszámú hívó ellátására kevés a magyar pap. Rezek Román az eddigi franciaországi főlelkész kiválik és Dél-Amerikába megy, Dr. Gánóczy Sándor kétévi tanulmányi szabadságot kapott. Az eddigi lelkészekhez most csatlakozott az újonnan felszentelt Kiss István, a metzi püspökség területén.

Msgr. Pfeiffer prelátnak a svájci helyzetet ismertette, Dr. Kerényi György pedig az angliai magyar életet vázolta.

Msgr. Ádám György, németországi főlelkész, a fatimai zarándoklat részleteiről és Dr. Demel Iván az ausztriai magyar egyházmegyei megbízottak St. Pölten-i megbeszéléséről számolt be. A megbeszélések során ismételten szóba került az az indítvány, hogy jó volna egységes közös európai lelkipásztori lapot kiadni. Továbbá hogy össze kellene állítani egy egységes magyar liturgikus misét, legalább az

európai országok számára. Jávor Egon „Vasárnapi misekönyve“ újra megjelent 10.000 példányban. A hazai új rituálé a Szent István Társulatnál kapható (Bp. V. Kossuth Lajos u. 1.).

3) A főlelkési konferencia foglalkozott a már tavaly tervbevett *katolikus-protestáns lelkeszi találkozó* gondolatával. Azt javasolta, hogy ennek megvalósítására ökumenikus bizottságot kellene szervezni. A bizottság elnökének Király Kelemen OFM-t ajánlották.

4) A főlelkési találkozó végül egy *nyilatkozatot* adott ki, amelyből a következő pontokat emeljük ki:

A világnak, még katolikus köröknek is a közönye, az elfeledettség, a szenvedés látszólagos eredménytelensége az emberi erőket nagyon próbára teszik. Még mindig nem fogták föl Mindszenty József helytállásának a jelentőségét. Sőt a hamis propagandától félrevezetve, azt gondolják, hogy ő áll útjában az egészséges kibontakozásnak. A valóság ezzel szemben, hogy a *Mindszenty-kérdés* csak egy része a magyar Egyház problémáinak.

Törvényerejű rendelet az *állam jóváhagyásától* teszi függővé az egyházmegyei kormányzat, papnevelés és a lelkipásztorkodás legfontosabb állásainak betöltését.

Még az igehirdetés és nyilvános misézés jogának megadásához is az állam engedélye szükséges.

Az állam nincs tekintettel a *szülők természetes jogaira* gyermekeik nevelése terén. Az iskola az ateista világnézetet kényszeríti a gyerekekre. Ezzel a szülőket és nevelőket súlyos lelkiismereti konfliktusba kergeti. A fakultatív hitoktatás törvényileg biztosítva van, azonban az állam minden eszközt igénybevesz, hogy az iskolai hitoktatást a minimumra szorítsa.

A *papi békemozgalommal* kényszerítik az egyháziakat, hogy ennek kommunista propagandájában résztvegyenek.

A *katolikus sajtó* nemcsak számban jelentéktelen, de tartalmát is a cenzura irányítja.

R.

BÉCSI PAPI REKOLLEKCIÓ

Az ausztriai magyar papság szokásos évi rekollekcióját március 2—4 napjaiban tartotta Bécsben. Az *elmélkedési pontokat* Dr. Nyisztor Zoltán pápai prelátnak adta. A mélyen szántó és mégis praktikus gondolatok az apostolok és a mai kor apostolai közt vonták a párhuzamot.

Ubi habitas? — kérdezték az apostolok az Úrtól. Ma is felvetődik a kérdés: a dogmatikus vagy a liturgikus egyház-e a lakásod? A szegénységben vagy a püspöki palotákban, bizonyos világi hatalomban vagy csak lemondásban, művészien épített katedrálisokban vagy csak a tiszta lelkekben lakol-e? Mindegyikben. De egyikben sem kizárólag. Hol ezt, hol azt a részt kell kidomborítani.

Quis major est?: vetélkedtek egymással az apostolok. Nálunk is hányszor és hány formában jelentkezik az emberi hiúság. Quare non possumus eicere illum? — kérdezik más alkalommal, mikor nem sikerül kiűzniök az ördögöt. Sikertelenség a mai papi életben rengeteg van. De mennyire volt az apostoloknak is. Beszél a Szentírás arról is, hogy az apostolok „indignati sunt”. Néha hevességükben túlmentek a határon. Mikor a városok nem akarják befogadni az Urat, kérdezik: „Vis, ut ignis descenderet”, és elpusztítsa őket. Mennyi köztünk is az alap nélküli elégedetlenség és az éles papi kritika.

A rekollekcióval kapcsolatos *lelkipásztori konferencián* március 3-án Dr. Lengyel Lajos nőgyógyász és P. Német Béla SJ tartottak előadást a sterilizáló hormonokról orvosi és erkölcsi szempontból. Az előadást élénk eszmecsere követte.

Utána a fatimai és a máriacelli zárándoklatok megszervezését tárgyalta a konferencia. Máriacellben az idén van a Nagy Lajos királyunk által adományozott kegykép 600 éves jubileuma. Mint minden 64-es évben tette, kellene, hogy a magyarság ebben a században is méltóan megünnepelje. A zárándoklat szept 5—6-án lenne. A magyar papi lelkigyakorlat idejéül aug 25—28-at javasolták a paptestvérek. Utána Paulai Károly, a Caritas Internacionális vezetője a hazaiak segítségét és annak lehetőségeit ismertette.

Március 4-én Nyisztor prelátus úr, mint helyszíni megfigyelő a vatikáni zsinatról számolt be. Utána a gyónás mai problémái keretében András Imre SJ, Dr. Török Jenő SP és Dr. Kovács Jenő tartottak értékes előadást. Végül a MPE anyagi problémáit ismertette Öry Miklós SJ. Az igények a lappal szemben mindig nagyobbak lesznek, a segélyforrások pedig szűkülnek. Így a lap a paptestvérek nagyobb áldozatkészségét kéri.

A rekollekción 35 paptestvér vett részt.

Marosi László

MAGYAR ÚJMISE A PÁZMÁNEUMBAN

Többször jártam már a Pázmáneum házikápolnájában. De olyan melegnek és meghittnek sohasem találtam, mint az idén március első vasárnapján. Az oltáron az egy héttel előtte szentelt fiatal magyar pap, *Kristóf János*, az ősi Pázmány-Intézet legfrisebb gyümölcse, mutatta be újmiséjét.

A kápolna tele volt magyar és osztrák hívekkel. Az újmisés nevelői, kollegái, barátai, lelki rokonsága. De az első primicia-áldást édes szüleinek és vérszerinti rokonságának adhatta, akik erre az alkalomra látogatóba jöttek.

Még nagybőjt volt, de az oltárkép a húsvét örömét hirdette: a feltámadt Krisztus az angyalok karától körülvéve. A Nagyasszony a magyar szentek társaságában nézett le az oltárra. Az országalapító Szent

István, a lovagias Szent László, a szűzi Szent Imre, a másik oldalon a vértanú püspök Gellért, Erzsébet, a jótékonyág anyyala és az engesztelő áldozat szentje Margit alkották kíséretét. A sarokban szerényen meghúzódva Alacoque Szent Margit, a Jézus Szíve tisztelet apostola (a kápolna Jézus Szívének van szentelve) és Kosztka Szent Szaniszló, a legifjabb szenttéavatott levita.

Magyar miseénekek dallama zsongta körül az oltárt, magyar és német szívek szeretete fonta körül az újmisést. A harmóniumnál „Cinege”, Jancsi jóbarátja, játszott, mint egykor a wiesenhofi diák-miséknél. Otthon éreztem magam. Mögöttem egy bácskai származású missziós nővér kissé idegen kiejtéssel, de magyar szívvel énekelte: „Isten, hazánkért térdelünk elődbe . . . ”

Evangéliumkor egy még szintén fiatal német pap lépett az oltárhoz: *Günther Boll*, a schönstatti mozgalomnak a laplatai misszióból jött és oda hamarosan visszatérő papja. Melegen, máriásan beszélt. Meggyőződéssel hirdette, hogy az Egyház és a papi élet nehézségeinek megoldására a Szűzanya segítségét kell kérnünk. A szónok az újmisést régi ismerőse.

A primicia karakterét a schönstatti nővérek adták. Ők szervezték az újmisést, ők szolgáltatták az agapét és rendezték a vetítettképes előadást, amely mozgalmuk keletkezéséről és kibontakozásáról számolt be. Sok németországi ismerős is jelen volt, hiszen az újmisést a schönstattiaknál új otthonra talált és maga is bekapcsolódott az egyik „kegyelmi központba”. Ezért ünnepélyes újmiséjét a németországi Buchauban (*Federsee*) tartotta húsvétvasárnapján.

Még a primicia napján kapta meg első dispozióját: a bécsi Döbling városrész káplánja lett. Plébánosa nagyon szereti a magyarokat, azért nagyon örült ennek az új munkatársnak.

Amint elnéztem az oltár magaslatán mozgó lelkes fiatal papot, eszembe jutott első találkozásunk a gnadenwaldi (Innsbruck mellett) kegytemplomban. Hét évvel ezelőtt Jancsi volt legbuzgóbb ministránsom és a húsvéti lelkigyakorlat megszervezésében jobbkézem. Már akkor is apostola volt társainak; amellet jó pajtás, lelkes cserkész, a természet rajongója. De a lelkiéletet is komolyan vette. Prohászka elmékedéseit meditálgatta, annak gondolatain nőtt bele hivatásába. Most itt áll az Úr oltáránál. A ministráló cserkészdiák Jancsiból János pap lett: presbyter, Krisztus szolgája és Isten titkainak sáfára. Amiről akkor elmékedett, azt most Krisztus nevében és megbízásából gyakorolja.

Az isteni Főpap Szívének áldása és a Nagyasszony oltalma kísérje az újmisést papi életében és lelkipásztori munkájában! János apostol krisztusszeretetével és Szent Kristóf buzgóságával segítse a lelkeket a földi élet partjáról az égi kikötőbe.

Óry Miklós SJ

INDIA NAGY NAPJAI

A 38. eucharisztikus világkongresszus Bombayban fog lezajlani ez év nov. 28-tól dec. 6-ig. Ez lesz Ázsiában a második ilyen kongresszus. Az első Manilában volt 1937-ben. Megrendezése és lebonyolítása nagy feladat; ezért mondta a Szentatya az előtte megjelenő indiai püspököknek: csodálom bátorságukat. Mint a Bombay-i bíborosérsek írja: ők ezt kimondottan János pápa kívánságára vállalták. Megérezte a pápa, hogy ez a kongresszus nemcsak az indiai katolikusok, hanem az indiai, sőt ázsiai nemkeresztények életére és beállítottságára is nagy befolyással lesz.

Igaz — írja szintén a bíboros — hogy Indiában is megindult az iparosodás és a jólét után való törtetés; az erkölcsi javak azonban, és a szellem értékei még mindig nagy tekintélynek örvendenek. Vallásos ünnepeken, körmeneteken nagy tömegek vesznek részt; templomainkat nemkeresztények is látogatják, sőt sokan résztvesznek vallásos ünnepeinken is. Tíz évvel ezelőtt is ezer meg ezer nemkeresztény, sőt a kormány egyes tagjai is, résztvettek a nagy nemzeti Mária-kongresszuson.

India csaknem 500 millió lakosa közül mintegy 6 millió a katolikus. A katolikus vallás mélyen gyökerezik India földjén; visszanyúlik az apostoli időkig. Templomai, iskolái, szociális berendezései átszövik a nép életét. A kongresszus alkalmat fog adni a világegyház híveinek, hogy megismerekedjenek ezzel a katolicizmussal, és hogy az indiai katolikusok is közelebbről megláthassák a nemzetek sokféleségében is az egységet, és ami a legfontosabb: meglássák az Egyházban Krisztus titokzatos testét a világ népei közt.

KIVONAT A SCHEMATISMUS BACIENSIS-BŐL

Bácskának 14 esperesi kerülete van. A lennmaradt lélekszám: 388.700. 1944-ben 459.610 katolikus hívő volt. A Kalocsa-Bácsi egyházmegyéből 108 katolikus plébánia maradt Jugoszláviában. A 219 bácskai papból 1963-ban 92 van. Ebből magyar 48, német 14, bunyevác-sokác 30. Külföldre ment 65 pap. 1942 óta meghalt Bácskában egy püspök és 74 pap. A püspök, Budanovics Lajos apost. admin. 1958-ban halt meg Szabadkán. Utóda Matthias Zvekánovics, született 1913-ban. 1939-ban szentelték pappá és 1956-ban püspökké.

Az új püspök egyben plébános Szabadkán. Két káplánnal működik a 14.000 lélekszámú Szent Teréz plébánián. Hívei magyarok és bunyevácok. Titkára nincs. A püspöki irodát Beslics Pál prelátus vezeti, aki egy nővérrel dolgozik.

Szabadka Szent Rókus plébánia plébánosa: Kujundzsics János. Egy káplánja van. Lélekszám 11.000.

Szent György pl.: Vakos Marinus plébános, sokác. Káplánja nincs. Lélekszám 6.000.

Csipak Ferenc a Szent Péter és a Szent Kereszt plébánosa. Két plébániáján 9.000 lélek él, káplánja nincs.

Szabadka és környéke, a tanyák: egy plébánossal.

Bácska-Tapolya plébánosa Móricz Vince. Káplánja és 12.000 híve van.

Bajmok és környéke: Dulics Miklós esperes, káplán és 10.000 hívő.

Szabadka — ferenceseknél van 6 páter, köztük egy magyar, és két fráter. Bácsban van egy atya, egy öreg, beteg diakonus és egy fráter. Újvidéken egy atya működik.

Nyugdíjban vannak: Gulyás Károly zombori, Dr. Hampel Ede hód-sági plébános és Szkenderovics Antal.

A tiszamenti magyar plébániák:

Óbecse központ: Körmöczy Ambrus kamarás pl.

Zenta: Tamás Ferenc esperes pl.

Horgos: Varbai Jenő pl.

Ókanizsa: Rónai Lajos admin.

Mohol: Ágoston Miklós pl.

Zombor belváros: Juriga János, káplánnal, 18.000 hívő. Kármeliták: három atya, két testvér és négy papnövendék. Egy atya Győrből származik. A többi horvát.

Újvidék belváros: Svraka Ferenc apátplébános. 17.000 híve magyar és horvát. Van káplánja. Újvidék II és Újvidék III-nak egy plébánosa van.

A déli részeken, ahol a németek voltak, összevonták a plébániákat. Egy esperes három kerületet lát el. A németek helyébe görögkeleti szerbek települtek. Az esperes Potz György (idős ember már), Bukinban van, ahol azelőtt is plébános volt.

Tanácsosok: Beslics Pál és Csipak Ferenc preláthusok.

Kamarások: Dulics Miklós, Kujundzsics János, Körmöczy Ambrus, Gere László.

Fiatal pap kevés van, az utánpótlás is kevés. A teológusok száma 17, ebből katona 3. A többi Zágrábban és Gyakovón tanul.

1963-ban meghaltak: Gausz Konrád Zentán és Tittl György Veprovácon.

Az Iskola Nővérek szétszórta élnek és működnek a plébániákon. Házvezetők, sekrestyések, kántorok. Hitoktatnak, vagy kézimunkát tanítanak magánórák keretében.

Jugoszláviában 6 érsek, 19 püspök és 3 apostoli adminisztrátor van. Stepinac bíboros utóda Dr. Seper Ferenc zágrábi érsek.

Kedves nővér írja:

Szomorú hírt kell közölnöm Önnel. Itt nálunk Ceylonban annyira ment a kegyetlenség a katolikusokkal szemben, hogy a szerzeteseket a kórházakból és iskolákból száműzték. Nekünk is el kell hagynunk négy kórházat, amelyekben már 45 éve dolgozunk. Márc. 15-én költözünk. 68 nővértársammal dolgoztam itt és most szétszóródunk a világ minden tájára. Én Ausztriába, Bécsbe kaptam az áthelyezést. Nagyon örülnék, ha tovább is kapnám a MPE-t.

Mária Witta FMM

HAZAI HELYZET

Két vatikáni diplomata: Casaroli és Bongianino járt Budapesten március 20-a körül. Az amerikai követségen hosszas tárgyalást folytattak Mindszenty bíborossal, majd a kormány képviselőivel találkoztak. A tárgyalások a jelek szerint nem sok eredménnyel jártak. A kormány csak akkor helyezi kilátásba az Egyház helyzetén az enyhítést, ha Mindszenty bíboros már elhagyta az országot. A Vatikán viszont ragaszkodik ahhoz, hogy a Mindszenty-kérdés csak egy része az állam él egyház viszonyát terhelő súlyos problémáknak és mindaddig, míg ezek a problémák kielégítő megoldást nem nyernek, a Mindszenty kérdést sem lehet megoldani. Ezek közé a problémák közé tartozik a megüresedett püspöki székek betöltése, a székelyükről eltávolított Badalik Bertalan veszprémi, Pétery József váci segédpüspökök visszatérése hivatalukba. Endrey Mihály egri segédpüspök és Bárd János kalocsai apostoli kormányzó rehabilitálása. Bellon Gellért pécsi és Winkler József szombathelyi segédpüspökök felszentelése és jogainak biztosítása. Továbbá a hitoktatás, a papnevelés, a Szentszékkal való kapcsolatok és az egyházkormányzat zavartalan menetének helyreállítása, valamint a pápi békemozgalom felszámolása.

Kádár a *Le Monde* munkatársának *nyilatkozatot adott*. Ebben a következőket mondta: az állam és egyház viszonyát az 1950-ben kötött megállapodás szabályozza; a helyzet jó, ami még megoldatlan: a Vatikánnal való kapcsolat és a Mindszenty — kérdés. Ez ügyben folynak a tárgyalások a Vatikánnal és több formája kínálkozik a megoldásnak. Ezek között majd választunk. Azt is hangsúlyozta, hogy a Mindszenty-kérdés többek számára presztizs kérdés. Presztizs az államnak, az Egyháznak és másoknak.

Az amerikai külügyminisztérium keleteurópai osztályának vezetője a kongresszus külügyi albizottságának érdeklődésére úgy nyilatkozott, hogy tudomása szerint a magyar kormány eddig semmiféle ajánlatot nem tett arra vonatkozólag, hogy hajlandó lenne Mindszenty bíborost feltétel nélkül amnesztiában részesíteni. Nyilatkozatához hozzátette: az Egyesült Államok budapesti követségükön Magyarország primása részére továbbra is biztosítják a menedékjogot és teszik ezt mindaddig, míg Mindszenty bíboros személyes

biztonsága ezt megköveteli. A Mindszenty-kérdés megoldása attól függ, hogy az érdekelt felek: Mindszenty bíboros, a Vatikán és a budapesti kormány megtalálják-e a rendezésnek azt a módját, mely mindhármuk érdekének megfelel.

König bíboros a holland Katolikus Hírügynökség munkatársának azt mondta, hogy a vasfüggöny mögötti kormányok és a Vatikán közt folyó tárgyalások nagyon nehezen mennek. Naivság lenne azt hinnünk, hogy a kommunisták megváltoztatják az Egyházzal és a vallással szembeni magatartásukat. Magyarországi útjáról megemlítette, hogy nem azért látogatott el Budapestre, hogy Mindszenty bíborost kihozza, hanem, hogy beszéljen vele és benyomásokat gyűjtjön az ottani helyzetről. Egyik lényeges mondata így hangzott: a tárgyalásokat kizárólag a vatikáni diplomácia folytatja, neki semmi közük többé hozzájuk.

Az osztrák főpapat 17 napos amerikai körútján is többször megkérdezték: mi van Mindszenty bíborossal. Kétkedem benne, hogy Mindszenty bíboros hamarosan elhagyja Magyarországot — mondta — Baltimorében. Elmondotta, hogy egy évvel ezelőtt kitűnő szellemi és testi egészségben találta a primást. A magyar főpap kedves és barátságos volt vele. Az újságíróknak arra a kérdésére, hogy miért késik a Mindszenty — kérdés megoldása, König bíboros azt felelte, hogy a magyar főpap nem adhatja fel azt, amiért annyit szenvedett és magát feláldozta. Ha viszont a kommunisták teljesítik az Egyház jogos követeléseit, Mindszenty bíboros nem fog vonakodni attól, hogy a pápa meghívására elhagyja Magyarországot. Washingtoni nyilatkozatában az osztrák főpap kijelentette még, hogy az Egyház lényeges jogaihoz hozzátartozik a hitoktatás és az ifjúság vallásos nevelésének biztosítása is.

Casaroli és kísérelője a nagyhéten érkezett vissza Rómába és a Szentatyának beszámolt budapesti tárgyalásairól. Ha a tárgyalások legalább részben eredménnyel jártak volna, VI. Pál pápa nagypénteken este a Colosseumban végzett keresztút után mondott beszédében nem használta volna a vasfüggöny mögötti egyház helyzetére jellemző: az elnémitott, a szenvedő, az elnyomott, a hallgatás egyháza kifejezéseket. A hallgatás egyháza XXIII. János pápa beszédeiben nem fordul elő. VI. Pál sem használta ezt nagypéntekig. De nagypénteken este ezzel a kifejezéssel jellemezte a vasfüggöny mögötti egyház sorsát.

Az Egyház szomorú sorsáról beszélnek az újabb titkos perekről kiszivárgott hírek. Amikor Kádár a Le Monde tudósítójának kijelenti, hogy Magyarországon teljes a vallásszabadság és a két vatikáni diplomatát várják Pestre, Pécselt zárt ajtók mögött több évre szóló börtönbüntetésre ítélik Szabó József jezsuita atyát. A mult év őszén tartoztatták le. A vád ellene, hogy a fiatalsággal törődött és

hittanra tanította a gyermekeket. A zárt tárgyaláson a bíróság hangszallagról lejátszotta a vádlott beszélgetését a fiatalokkal. A beszélgetés az evangélium és az Egyház tanításáról szólt. A perről sem a vidéki, sem a központi sajtó, sem a rádió nem számolt be. A rendszer eltitkolta mind Szabó atya elhurcolását, mindt a pert és az ítéletet.

A Vatikánnal való tárgyalás már egy éve tart, de eddig nem sok eredményt hozott. A hírek szerint a papokat lehetőleg hangtalanul távolítják el a pasztorációból. Január végén többeket elűztek, nyugdíjaztak.

Döpfner bíboros, müncheni érsek nemrégben azt hangoztatta, hogy a nyugati keresztényeknek nemcsak az a feladatuk, hogy ne feledkezzenek meg üldözött testvéreikről, hanem az is, hogy szenvedéseiket és az ellenük elkövetett jogtalanságokat hirdessék és ezúton jobb belátásra bírják üldözőiket. A müncheni bíboros őszinte jóakarattal kívánja, hogy a Vatikán tárgyalásai eredménnyel járjanak. A Vatikánban azonban a legutóbbi budapesti tárgyalás után megjegyzték: egyedül a budapesti kormánytól függ, hogy lesz-e eredménye a tárgyalásoknak. Ha Budapest hajlandó az Egyház lényeges jogait visszaállítani és biztosítani, a problémák megoldást nyernek.

A Szentatya kitüntette Márton Áron püspököt

Az Acta Apostolicae Sedis közli, hogy VI. Pál pápa Márton Áron erdélyi püspököt 25 éves püspöki jubileuma alkalmából pápai trónálóvá nevezte ki. A Szentszék ezzel a kitüntetéssel olyan főpásztort tisztelt meg, akit Erdély magyarsága ma is vezetőjének tart.

Tomek Vince, a piaristák egyetemes rendfőnöke a Sík Sándor halálával megüresedett magyarországi tartományfőnöki tisztségre Albert Istvánt, az eddigi tartományfőnökhelyettest nevezte ki.

Albert István 1907 december 9-én született a balatonmenti Szentjakabfán. Középiskoláit a veszprémi és kecskeméti piarista gimnáziumokban végezte. Egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter egyetem hittudományi karán. 1932-ben szentelték pappá. Magyaróváron, majd Szegeden tanított. 1938-ban Budapestre helyezik teológiai tanárnak. Huszonhat esztendeje működik itt. 1946-ban Tomek Vince asszisztenssé nevezi ki. Az utolsó két évben ő volt Sík Sándor helyettese.

A lengyel püspöki kar válasza a kormánynak

A lengyel kommunisták az idén ünnepelték a népidemokrácia fennállásának 20-éves jubileumát. A kormány felkérte a püspöki kart, hogy a katolikus egyház is kapcsolódjék be a jubileumi ünnepekbe. A püspöki kar megbízásából Chorománszky püspök továbbította a választ a kommunista kormánynak. A lengyel katolikus egyház, — olvassuk a püspöki kar válaszában —, nem vesz részt a népidemokrácia fennállásának 20 éves jubileumi ünnepségén, mert a népi-demokratikus Lengyelország 20 éves fennállásának mérlege egyházi szempontból szomorú, sőt tragikus. Az állam és az egyház között súlyos összeütközésekre került sor, amelyek miatt köztük az utóbbi időben megszűnt minden kapcsolat. A konfliktusoknak nem az egyház az oka, hanem az állam. A kormányzat annyira korlátozta a vallásszabadságot Lengyelországban, hogy már csak istentiszteleti szabadságról beszélhetünk. Sőt erről sem, hiszen magas állásokban levők, továbbá a pedagógusok és a katonák nem járhatnak templomba. A gyermekeknek a nyári táborokban megtiltják, hogy részt vegyenek a szentmisén, sőt imádkozniok sem szabad. Az iskolákból száműzték a hitoktatást és megnehezítik az iskolán kívüli vallástani-tást. A katolikus Lengyelországban mindössze öt katolikus iskolát engedélyeztek. Megszüntették a kisszemináriumokat és veszélyeztetik a nagyszemináriumok működését. A lublini katolikus egyetemet meg igazságtalan adókkal akarják megfojtani. A szerzetesnővéreket eltávolították a kórházakból nem véve figyelembe, hogy amúgy sincs elég betegápolónő a kórházakban. A rádiót, a televíziót, a filmet a kommunisták kizárólag maguknak tartják fenn. A katolikus sajtót szigorúan cenzurázzák és mindössze egy hetilapot engedélyeznek negyvenezer példányszámban.

A lengyel püspöki kar válasza határozott és világos. Pontokba foglalva terjeszti a kormány elé azokat a panaszokat, amelyeket Wyszinsky bíboros az elmúlt hónapok során beszédeiben a nyilvánosság elé tárt.

P A P I J U B I L E U M O K

Msgr. Dr. Lepold Antal pápai prelátus az ősi Pázmány-intézet köztiszteletben álló rektora június 29-én mutatja be gyémántmiséjét a Pázmáneum házikápolnájában. Az atyai vezetése alatt nevelődött papok gratulációjához a Magyar Papi Egység tábora is örömmel csatlakozik és az isteni Főpap bőséges áldását kívánja további papi és nevelői működéséhez.

DUDÁS MIKLÓS PUSPOKI EZUSTJUBILEUMA

Egyházmegyéjének székhelyén, Nyiregyházán, május 14-én délelőtt 10 órakor mutatta be jubileumi főpásztori miséjét. A szentmisén résztvett, élén Hamvas Endre csanádi püspökkel, a magyar püspöki kar csaknem valamennyi szabadon mozgó tagja. A hajdúdorogi egyházmegye és a jubiláló püspök kormányzása alá tartozó miskolci exarchatus papsága valamint a templomot zsúfolásig megtöltő hívősereg, mely magyarul mondta és énekelte az áldozatot bemutatóval a szentmisét.

Dudás Miklóst 1939 május 14-én szentelték a hajdúdorogi görög szertartású egyházmegye püspökévé a máriapócsi templomban. Ő a második püspöke a fiatal egyházmegyének. Az egyházmegye több mint negyedmillió hívőt számlál. A jubiláns működése nyomán szeminarium létesült, 107 papot szentelt. 29 templom épült és 26 új lelkészség létesült. Az ő nevéhez fűződik az is, hogy az ősi máriapócsi kegytemplomot a Szentszék „basilica minor” rangra emelte.

Evangélium után Hamvas Endre csanádi püspök mondott szentbeszédet és köszöntötte a jubiláló főpapot. Áldozáskor a püspök a szentélyben helyet foglaló 92 éves édesanyját is megáldoztatta. VI. Pál pápa az ünnepságra a következő táviratot küldötte: „Midőn elérted püspökkészítelésednek 25. évfordulóját, gratulációnkat fejezzük ki pásztori tiszted nagy munkával járó viseléséhez és szívből küldjük jókívánatainkat, amelyeket buzgó imánkkal erősítünk meg és támogatunk, hogy Isten túlaradó bőséggel adja meg neked jó reményeink megvalósításához az összes megvilágosításokat és a megfelelő döntéseket. Nagy szeretettel áldunk meg téged és nyájad, s felhatalmazunk, hogy a jog előírásainak megtartása mellett egy alkalommal apostoli áldást adhass. A vatikáni palotából VI. Pál pápa.”

Dudás Miklós az üdvözlő beszédek után többek közt a következőket mondotta: „Isten irgalmának ezen a nagy napján forró hála és töredelmes alázat tölti el szívemet. Huszonöt évvel ezelőtt méltatlanságom tudatában, papjaim és híveim támogatásával kívántam egyházmegyéim intézményeit tovább fejleszteni, ahol szükséges, megalapítani. Szent István országában most kilencszáz éves a bizánci kereszténység, amelynek emlékét nemcsak avult pergamenek, vesztprémvölgyi és egyéb romok őrzik, hanem negyedmilliónyi görög-katolikus magyar. Nem muzeális emlék, történelmi ereklje vagyunk, hanem a magyar katolikus élet szerves része.” Beszéde után felhangzott a pápai és a magyar himnusz.

A püspöki palotában a püspökök közül Shvoy Lajos pápai trónálló, székesfehérvári püspök köszöntötte a jubilánst.

Marosi László

HALOTTAINK

Scheirich György Bonaventura, volt ferences tartományfőnök, Pannonhalmán (84, 67, 61).

Galambos Béla apci plébános, Budapesten (57, 33).

Krasznai Gál Kázmér segédlelkész, Dunaújvároson (41, 14).

Ábrahámovics Gellért iskolatestvér, Szatmárnémetiben (83).

Maksa József c. boóli apát, az egri szeminárium rektora és a szent Bernát templom igazgatója (54, 29).

Hajós György apari c. prépost, pécsi kanonok és tolnai főesperes (76, 50).

Pollák Miklós esztergomi protonotárius-kanonok (61).

Kompsz Árpád nagyvárad c. kanonok, a debreceni Teréziánium volt igazgatója, Debrecenben (71, 49).

Dán György főegyházmegyei tanácsos, a Bp.-Rózsadombi Krisztus Király lelkészség templomigazgatója (56).

Varga Beno Gyula ciszterci tanár (69).

Szedlay István kalocsai főesperes-kanonok (70, 47).

P. Márk Ágoston OP (61, 37).

Csik József apátplébános Újpesten. Az újpesti főplébánia templom kriptájába temették el (73, 48).

Tóth István, a wellandi Magyarok Nagyasszonya egyházközségben, márc. 7-en (61, 37).

Nagy József, volt csopaki plébános, Texasban.

Monay Ferenc OFM Conv., apostoli gyóntató, Rómában (86, 69, 63).

Nagy Sándor ny. gimn. tanár, Jánosházán (75, 57).

Horváth Tibor Antal ny. gimn. tanár, Budapesten (75, 51, 48).

Hajós Márk Antal, volt OFM, Torontóban, április 1-én.

Szelényi Imre OFM Conv., teol. tanár, május 12-én Rómában.

Elhúnyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

† HAJÓS MÁRK (ANTAL)

Kissé szokatlan nekrológot közlünk egyik paptestvérünkről. Keveset tudunk róla. Egykor a Szent Ferenc rend tagja volt, de aztán szekularizált. A hamiltoni püspök vette fel egyházmegyéjébe. Hamiltonban szette éveken át a magyar plébániát és épített új templomot. Híveivel valami miatt összeveszett, azért nyugdíjazták vagy elhelyezték. Hamarosan megbetegedett. Püspöke fedezte a kórházi költségeket és egyik rendtársa érdeklődött felőle legtöbbet, akinek a megboldogult rengeteget kellemetlenkedett. „Caritas fraterna non ficta!”

Egy magyar kedvesnővér így írja le Hajós atya keresztútját: nehéz betegségét, utolsó napjait, halálát.

„Hajós atya sorsa, ha emberileg beszélünk, nagyon tragikus. Nagyon sokat szenved a javulás legkisebb reménye nélkül. Hat év óta fekszik a torontói Szent József kórházban bénán, szinte mozdulatlanul. Az orrán vezetett keskeny csövön keresztül táplálják. Kezei le vannak rögzítve, hogy ehhez a csőhöz ne tudjon nyúlni. Apatikusan fekszik. Az arcát néhányszor meg kell ütni akkor felfigyel és lehet vele beszélni. Mindent megért, ha szólnak hozzá, de válaszolni nem tud. Kívülem még néhányan látogatják. Az irodában dolgozik egy budapesti hitoktató, aki szintén látogatja szegényt. A nála lévő időt buzdítással és imádsággal töltjük el. Megfigyeltük, hogy a Szűzanya említésekor mindig hangosan felzokog. A rózsafüzér imát el tudja viselni sírás, ill. zokogás nélkül és látni, amint mozog az ajka. De pl. a „Szűz Szülője Istennek” vagy az „Emlékezzél meg” imákat nem bírja el. Ha találunk a fiókjában levelet, fölolvassuk neki. Akkor is zokog. Látható mégis, hogy örül a levélnek és a látogatóknak is. Az itteni atyák is látogatják, de áldozni nem tud. Búcsúzaskor megkérjük, hogy adjon áldást. Megérti és amennyire emelni tudja a kezét, az áldás mozdulatát végzi. Szegénynek nagyon szomorú az állapota, de mi azt hisszük, hogy szenvedését türelmesen, Isten akaratán megnyugodva viseli.

Kérem Ft. Atyát, hogy szentmiséiben emlékezzék meg róla. Szegény atya talán már itt a földön elszenvedi a tisztítótüzet. Akkor nincs mit szomorkodnunk. Istent jobban megdicsőíti az a lélek, aki egyenesen felmegy az égbe. Legyen áldott az Isten!

Tegnap este jött az értesítés, hogy Hajós atya tegnap, ápr. 1-én délután 5-kor meghalt. A főnöknő telefonált ide a magyar plébániára. Az érsek urat értesítették és majd értesítenek, mikor lesz a temetés. Az angol kórházi lelkes volt mellette az utolsó pillanatokban. Reméljük, hogy Isten irgalmas Szívén megnyugodott. Nekem és a velem dolgozó hitoktatónék az a benyomása, hogy Hajós atya nagyon szerette a Szűzanyát: ez pedig legyen vigasztalónk a mennyei dicsőségét, ill. biztos bizodalunk üdvösségét illetőleg. Legyen áldott az Isten!” R.

Nagy József, volt csopaki plebános (Veszprém egyházmegyes pap) február 28-án meghalt itt Dallasban. Ma reggel temette el apáturunk Nagy Anzelm a dallasi temetőbe. Temetésén több mint 50 pap volt jelen és nagyon sok magyar a környékről. Most legutóbb a Szent József egyházközségnek volt az adminisztrátora, de nem akarta, hogy inkardinálják. 53 éves volt.

P. Monay Ferencről és P. Szelényi Imréről a köv. számunkban hozunk megemlékezést.

Egy bácskai kármelita írja:

Nagy örömmre megérkezett a MPE utolsó füzeté. Tele van értékes cikkekkel, hasznos tudósításokkal. — Sajnálom, hogy anyagilag gyengén áll a kitűnő folyóirat. Igen nagy veszteség lenne a magyarságra, ha be kellene szüntetni. Ha tehetném, tekintélyes összeget küldenék fölségítésére, de csak a négy intenciót vállalhatom Nt. Házfőnököm engedélyével.

